

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. NOVEMBER 7.

45. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

A tanügyi előadó Jelentése.

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Mielőtt jelentésem tulajdonképpeni tárgyába, kollegiumaink és összes felekezeti népiskoláink 1888—89 iskola évi állapotainak fejtegetésébe bocsátkoznám, legyen szabad, előbb a tavalyi jelentésemben hangsúlyozott függő helyzetre és a megoldásra váró kérdésekre vonatkozó újabb határozmányokat és történeteket előadnom.

A főtiszt. közgyűlés múlt évi határozata nyomán kelt feliratra, elhatározta az egyetemes konvent (f. é. 67. jkv. sz. a.), hogy az egyetemes tanügyi bizottság, mint egyházi törvényeink szerint „a tanügy könnyebb kezelése végett a konvent segédközege“ működése megszakadt fonálát újra fölvegye. Ez okon, felszólítja az egyházkerületeket, hogy ezen bizottság tagjait megválaszszák és a közelebbi konventre bejelentsék, hogy a konvent az egyetemes tanügyi bizottságot reaktiválhassa.

Egyházi törvényeink értelmében kötelessége levén az egyetemes konventnek, gondoskodni arról, hogy a tanárok fizetése minden helyen olyan legyen, hogy a tanárok tisztességesen, erejüket és idejüket hivatásuknak szentelve, élhessenek és az általuk teljesített szolgálatért méltányosan díjaztassanak, annál fogva, felhívta az egyházkerületeket, hogy ez ügyben tett intézkedéseikről jelentést tegyenek. A jelentések befolytak, valamennyi tanár fizetése revízió alá vétetett s ennek alapján a fizetések mennyiségére nézve kimondott, hogy valamennyi erd. ref. kollegiumnál a tanári fizetések a szolgálat arányában fizetési pótlékkal emelendők s e részben az egyetemes konvent azon reményének ad kifejezést, hogy a kollegiumi előjáróságok célirányos gazdálkodása és újabb alapítványtevők áldó jó akarata e hiányon rendre segíteni fog.

Az egyetemes konvent egy további intézkedésével szabályozta középiskolai hatóságaink és tanárkaraink maguktartását a miniszteri látogatók irányában. Ugyanis, a felekezeti középiskolák meglátogatása és azokban a főfelügyeleti jog gyakorlása iránt 1884. évi 33,296 sz. a. közrebocsátott miniszteri utasítás 12-ik §-ának pótlásul a közoktatási miniszter ur 1887-ben, 36,671 sz. a. leiratot intézett ref. egyházkerületeink főhatóságaihoz, a melyben kinyilatkoztatja, hogy a nevezett utasítás 12-dik §-a értelmében az intézet tanáraival tartandó bizalmas értekezletről jegyzőkönyv vétessék föl, s hogy a miniszteri megbízott e jegyzőkönyvet maga is aláírja. Az egyetemes konvent a miniszter ur ezen újabb intévényét megegyezőnek találta az állami főfelügyeletet szabályozó országos középiskolai törvény 46 §-ával, de sőt autonóm jogaink inkább biztosítatnak, felfogása szerint, ha a látogatás befejezése után tartható tanári értekezlet lefolyásáról jegyzőkönyv vétetik föl. Másfelől, azonban, meggyőződött a konvent arról is, hogy magát a látogatást szabályozó 1884. évi miniszteri utasítás oly intézkedéseket is foglal magában, melyek iskolai autonomiánk sérelmével az államhatalom túlkapásaira adhatnak alkalmat, ennél fogva, szükségesnek látta, hogy nem csak a miniszteri póttasítás, hanem a kormány megbízottai számára kiadott eredeti utasítás irányában is, ref. középiskoláink előjáróságai, igazgatói és tanártestületei autonomiáknak megfelelő maguktartása iránt részletes utasítást állapítson meg s ezt az összes ref. középiskolákra nézve törvényerőre emelje. Ezt az utasítást, mely a f. é. konventi jegyzőkönyv 74. száma alatt egész terjedelmében foglaltatik, Igazgató-Tanácsunk f. é. 2,333 szám alatt leküldte kollegiumaink előjáróságainak mihez tartás végett.

Ugyancsak az egyetemes konvent közbenjárása folytán, történt némi előhaladás három gimnáziumunk államsegélye ügyében is. A konventi elnökség f. é. 1346 sz. a. arról értesíté Igazg. Tanácsunkat, hogy a közoktatásügyi miniszter ur f. é. július 25-éről, 27,354 szám alatt az 1889—90. iskolai évre rendkívüli fentartási segélyül folyósított: a) a szászvárosi főgimnáziumnak 5000 frtot; általános beruházásra (utolsó részletben) 4000 frtot; b) a zilahi főgimnáziumnak fentartási segélyül a kért egész összeget, vagyis 11,000 frtot; beruházásra (utolsó részletben) 5000 frtot; c) a s.-szent-györgyi gimnáziumnak fentartási segélyül 6,800 frtot. E segélyvel megkezdhetette a s.-szent-györgyi kollegium előjárósága gimnáziumának fokozatos kiegészítését. Ugyanis, a közoktatási m. kir. miniszter ur f. é. május 20-án 48,778—1888 szám alatt hajlandónak nyilatkozott a s.-szent-györgyi ref. gimnáziumot, mint fokozatosan kiegészítendő nyolc osztályu főgimnáziumot, az 1883. évi XXX. t. c. 47 §-ából kifolyólag, a törvényhozás hozzájárulása feltétele mellett, állandó állami segélyben részesíteni s egyszersmind kimondotta, hogy ezen elhatározása alapján az V-ik osztály az 1889—90. tanév kezdetével megnyitható s az erre szükséges intézkedések már most megtehetők. Ámde, az épület terve és a kért 40,000 frtnyi beruházási segélyre vonatkozólag a közoktatási miniszter ur több rendbeli észrevételt tett és különösen hangsúlyozta, hogy a 40,000 frtnyi segély megadása esetében, saját gondoskodása és rendelkezése alatt állónak fogná tekinteni a Mikó-kollegiumot, mert, számítása szerint, a kollegium fentartási erejét tetemesen felülmulná az állami hozzájárulás. Ezekre nézve, az Igazgató-Tanács jöllehet sem meggyőződésével, sem az országos középiskolai törvény 47 §-ának d) pontjával összeegyeztetni nem tudta az államkormány e túlszigoru nyilatkozatát, ezuttal bővebb tárgyalásokba nem bocsátkozott, hanem elállott, ez idő szerint, az építési segélyre vonatkozó kérelmétől, kinyilatkoztatván a maga és a s.-szent-györgyi kollegium előjárósága nevében, hogy a fenforgó viszonyok közt megkísérli saját erején, Sepsiszent-György városa áldozatkész hozzájárulásával, meglévő épületeit célszerűen átalakítani s azokban elhelyezni a főgimnáziumot. Így állván a dolog, a szerződési tervezet akkint módosított, hogy csupán 12,000 frtnyi évi fentartási segélyt biztosítson; az V-ik osztály megnyitásához szükséges előintézkedések megtétek, betöltetvén pályázat útján egy klaszszika-philologiai tanszék egy helyettes-tanárral, s mindezekről a közoktatási miniszter ur a konventi elnökség útján értesített.

Legtovább haladt s egészen tisztázva van a zilahi főgimnázium szerződésügye, a mennyiben úgy az államkormány, mint az egyházi főhatóság részéről fenforgott lényegtelen észrevételek teljesen kiegyenlítve vannak és maga a szerződés is már csak a legfelsőbb megerősítésre vár.

Egészen változatlan stadiumban maradt a szászvárosi főgimnázium segélyügye, de ennél is biztat a

közoktatásügyi kormány jóakarata, mely követni látszik a nagy angol történetírónak (Maculay-nak) ama híres intelmét, hogy a közoktatási ügy első sorban állami ügy s hogy e szerint az államnak kötelessége, gondoskodni mindazon intézményekről, melyek a közművelődés előbbvitelére vannak hivatva.

Jóakaratra mutat és közvetve a közművelődés emelésére céloz az oktatásügyi m. k. miniszter ur azon elhatározása, melynél fogva a felekezeti, törvényhatósági, községi, alapítványi s általában a közvetlen rendelkezése alatt nem álló középiskolák tanárai számára egy országos nyugdíjintézetet szervez s ennek életre hívása érdekében a tárgyalásokat már meg is indította.

A miniszter urnak f. é. június hó 30-án 17,422 sz. a. kelt s hatóságunkhoz intézett leirata szerint, a tervbe vett országos nyugdíj-intézet rendes alkalmazásban levő tanároknak, úgy szintén özvegyeiknek és árváiknak minden tekintetben ugyanazon kedvezményeket nyújtáná, a melyeket a köztisztviselők nyugdíjazásáról szóló 1885. XI. t. c. az állami középiskolák tanárai részére biztosít. Jövedelmi forrásai lennének: 1. Minden ujonnan alkalmazott rendes tanár köteles volna egy évi törzsfizetésének, valamint törzsfizetése minden szaporulatának egy harmadát az intézet pénztárába egyszer s mindenkorra befizetni. A régebben alkalmazott rendes tanárok szintén tagjaivá lennének ez intézetnek, ha törzsfizetésüknek egy harmadát a már eltöltött szolgálati évek után számított 5%-os kamatokkal együtt befizetnék. 2. Az országos nyugdíjintézet körébe bevont minden középiskola ifjusága köteleztetnék ez intézet céljaira némi csekély illetékeket fizetni. 3. Minden középiskola tartoznék a nyugdíjintézet által biztosított minden egyes tanára után vagy egyszer s mindenkorra, vagy évenként bizonyos díjt fizetni. 4. Jövedelmi forrása lenne még a törvényhozástól kért évi állami segély.

Az országos nyugdíjintézetbe lépő tanárok nem maradhatnának egyszersmind tagjai a már létező felekezeti nyugdíjintézetnek; belépésük az országosba a felekezeti alap segélyével és árán történnék.

Miután a miniszter ur hivatolt leiratában csak a célt tűzi ki és a főelveket állapítja meg, a létesítendő intézet részletes tervezetét pedig akkorra igéri, mikor a középiskolák részéről felérkezett nyilatkozatok és adatok nyomán magának kellő tájékozást szerzett, Igazgató-Tanácsunk szívesen tett eleget a miniszter ur azon kíváncsnak, hogy a tervezet közöltessék a kollegiumok előjáróságaival, tanártestületeivel véleményezés és a kívánt adatok felküldése végett.

Kétséget nem szenved, hogy kollegiumaink egy része, jelesen az államilag segélyezett három középiskolánk, a miniszter ur ezen törekvését csak készségesen és köszönettel fogadhatja. Vajha, e nemes és közhasznú törekvés minél előbb megvalósulna! Vele megoldatnék a függő kérdés, mely a miniszterileg kinevezett, de felekezetünk szolgálatában álló tanárok és családjuk jövőjét illeti; benne megnyugvást lelhetnének azon tanártestü-

leteink is, melyek a főtiszteletű közgyűlés múlt évi felhívására, ez ideig csak azt felelték, hogy a nyugdíj ügyét saját erejükön rendezni s biztosítani képtelenek.

Ezen új s mondhatni, sokakra kedvező fordulat a jövőről való gondoskodásban a kérdésnek továbbra is függőben tartását igényli. Ugyanez okon nem hozhatta az Igazg. Tanács a Nagy-Enyeden tartott tanári értekezletnek az erdélyi ref. tanárok özvegy-árvai gyámin-tézetére vonatkozó kérését sem a főtiszt. közgyűlés elébe, mert ama kérvényben foglalt kívánalom, hogy a kollegiumok egyen-egyen mindenik tanár után évenként 10 frtot fizessenek az özvegy-árvai alapba és hogy minden tanuló növendéktől szedetni szokott évi 20 kr. 80 krra emeltessek, ha most azonnal teljesítenék, oly komplikációkat eredményezhetne, melyek a szőnyegen levő ügy kibontakozása elé akadályokat gördítenének.

Nem kevésbé érdekelhették kollegiumaink előjáróságait és tanártestületeit a közoktatásügyi kormány azon nyilatkozatai is, melyek az 1883. évi XXX. t. c. következményeinek mértéke szerint megtartott revizio alapján keltek és külön leiratokban közöltettek a kollegiumi előjáróságokkal. Ezekben a leiratokban, illetve, államkormányi birálatokban részint elismerő, részint irányzó nézetek foglaltatnak, melyek a főtiszt. közgyűlés figyelmére méltók, a mennyiben középiskoláink állapotai és szükségletei felől tájékozást nyújtanak. A legfőbb adatok a következők.

1. A nagy-enyedi főgimnáziumról meglepéssel ismerte el a közoktatási kormány, hogy épülete tágas és célszerű s hogy a felszerelés gazdag és rendezett. Hiszi, hogy az előjáróság eddig tanusított áldozatkészségével még egy célszerűbb torna-csarnok létesítéséről is gondoskodni fog. A tanártestület képesítési viszonyait és létszámát megfelelőknek találta.

2. A kolozsvári főgimnáziumra vonatkozólag örömmel ismerte el, hogy a tanári testület létszáma és a tanárok képesítése megfelelő, de a tantermek kicsinysége s egy részének rossz világítása ellen kifogást emelt, kívánatosnak tartaná az internatus helyiségének célszerűbb beosztása által alkalmasabb tantermek létesítését.

3. A maros-vásárhelyi főgimnáziumnál a tanári testület létszámát megfelelőnek találta, de a képesítési viszonyokat illetőleg, keveselte a klaszszikai nyelveket tanítók számát és sokalta a magyar irodalomra képesítetteket. Két tanterem csekély terjedelmű, rajzterme nincsen az intézetnek; a physikai szertár helyisége szűk és elégtelen.

4. A sz.-udvarhelyi főgimnáziumról elismerte, meglepédesnek kifejezése mellett, hogy az előjáróság az intézetet fejleszteni iparkodik, a mennyiben a rendes tanárok számát egygyel megszorította, az épületet kibővítette s a leltározás és bebutorozás tekintetében szükséges munkálatokat már foganatosította, mind a mellett kijelentette, hogy még két tanszék rendszeresítendő és betöltendő. Hiányai ez intézetnek: az iskolai padok egy részének célszerűtlen volta, hogy tornacsarnoka és is-

kola-szolgája nincsen. Kifogást emelt a „kursorok“ intézménye és az iskolai szünnapok pazar osztogatása ellen.

5. A zilahi főgimnáziumra nézve, a rendes tanárok képesítési viszonyait megfelelőknek találta, egyebek-re nézve, minthogy az államsegély ügye most van tárgyalás alatt, később fog nyilatkozni.

6. A szász-városi főgimnáziumnál az oktatásra szolgáló helyiségek elegendő számmal vannak ugyan, de a jelenkor paedagogiai követelményeinek nem felelnek meg többé. A tanárok képesítési viszonyai megfelelők. Az iskolai szünnapok számát sokalta itt is. Meg kell jegyezni, hogy e főgimnáziumnak azóta, hogy e leirat kelt, egy korszerűen berendezett tornacsarnoka épült és nem sokára építtetni fog az iskolai épület új szárnya is, melyben a tantermek lesznek.

7. A s.-szent-györgyi gimnáziumnál megfelelőknek találta ugyan a tanárok létszámát és képesítési viszonyait, levén ott az igazgatóval együtt hat képesített tanár alkalmazva, mind a mellett felhívta Igazg. Tanácsunk utján az illető előjáróságot, hogy a helyettes- és segédtanárokat az országos középiskolai törvény 32 §-ában minimumképpen megszabott számig rendes tanárokká léptesse elő. Az intézet jelenlegi épületének és egyes szakmákban ki nem elégitő felszerelésének elbírálásába, tekintettel az állandó segélyezéssel kapcsolatos és éppen most folyó tárgyalásokra, ezuttal belebocsátani nem kívánt.

Minthogy e birálati revizio részint az Igazgató-Tanács előterjesztései, részint a helyszínen megfordult miniszteri látogatók jelentései alapján történt, némely félreértések és téves fölvételek is szövődtek ez ügybe, a melyek, azonban, az illető előjáróságok felvilágosító bővebb feliratai által minden nehézség nélkül elhárítottak. A főnnebb jelzett hiányok és szükségletek nem voltak ismeretlenek az illető kollegiumok előjáróságai előtt, nem is hiányzott bennük a jó akarat, de fogva tartá őket részint az anyagi erő hiánya, részint intézményeik, épületeik, butorzatuk s mindennemű szerelvényeik ósrégi volta, melyeket hirtelenében átalakítani, vagy elvetni, nagyobb megrázkodtatások nélkül, nem lehetett. Biztat a remény, hogy a főnnebb jelzett s általunk is elismert hiányok és tökéletlenségek rendre-rendre enyészni és javulni fognak.

Az iskolai szünnapok állítólagos pazar osztogatása az Igazg. Tanács komoly fellépését vonta maga után, nem csak azért, mert a közoktatási miniszter ur két intézetünkön sokalta az évközben adott iskolai szünnidőt, hanem s főleg azért, mert közelebből, a mint a „Középiskolai Tanáregyesület Közlönyé“-nek májusi füzetében olvasható, az is megesett, hogy a közoktatásügyi miniszterium egyik befolyásos hivatalnok a országos közoktatási tanács valamelyik ülésén neveltség tárgyává tette a kollegiumainknál szokásos szünnidőket, még pedig olyformán, hogy a felületes szemlélő előtt egész szünnidei rendszerünk abban a színben tűnhetik föl, mintha csupán a tanárok kényelme és dologkerülése szempontjából

tartatnék fenn. E felfogás bővebb taglalásába, avagy éppen cáfolásába ezuttal nem bocsátkozom, mert van az Igazg. Tanácsnak az iskolai szünetidőkre vonatkozólag egy indokolt javaslata, mely a tárgysorozat rendjén külön tárgyalás alá kerül, az megadja majd e dolog érdemére nézve a szükséges felvilágosításokat.*)

(Vége következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, nov. 3. 4.

A két napi ülésen elnökölt főt. Szász Domokos püspök s váltakozva jelen voltak Dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, Szász Gerő, Gyarmathy Miklós, Sárkány Ferenc, Székely János, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Dr. Vályi Gábor, Dr. Sárkány Lajos, h. számvevő, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó ig. tanácsos.

Az időközben elnöki uton ellátott s ugyancsak fölhalmozódott ügyek a titkár, az előadó ig. tanácsos, a tanügyi és miszióügyi előadók bejelentése alapján, tudásul vétetnek, melyek közül kiemeljük szászvárosi Kuunkollegiumunk fölterjesztését, melyben az államsegély teljes mértékben leendő élvezete iránt kötendő szerződésnek még mindig függőben lételevel járó ideiglenes helyzetének hátrányait fölfejtván, sürgősen kéri e kérdés definitív megoldását. Igazgató Tanácsunk maga is érezvén e helyzetnek mind az illető tanárokre, mind az intézetre való terhes voltát, a kérést meleg ajánlattal terjesztette, a konventi elnökség útján, a közoktatásügyi miniszter urhoz.

Az elnök meleg szavakkal üdvözlí a tanácskozásban ez uttal először résztvevő helyettes-számvevő aát, meggyőződését fejezve ki, hogy az Ig. Tanács benne vetett bizodalmanak teljes mértékben meg fog felelni, mire a tagok szives éljennel adják meg a viszhangot.

Ugyancsak az elnök, hivatkozva arra a korábbi határozatra, mely szerint az egyetemmel kapcsolatban álló állami tanárképezde ref. növendékei közül tizenegyen és egy felügyelő a ref. theologia házában elhelyezést nyertek, továbbá, hogy ezek közül háromnak számára a Horváth Paula-alapítvány jövedelméből három 50 frtor ösztöndijra hirdettetett pályázat jelenti, hogy a tanárképezde igazgatósága vélemény-adásra kéretvén föl, kijelentette, hogy a folyamodók felől csak a tanév további folyamán lehet alapos nyilatkozatot, ellenben püsrök aa. tapasztalata szerint, hitsorsos ifjaink közül néhányan oly szegények levén, hogy a bennlakók számára berendezett jutányos közös étkezés csekély költségeit sem hordozhatják azt az indítványt teszi, hogy a rendelkezésre álló 150 frt fordítassék e szükségét szenvedő bennlakók étkezési költségeinek fedezésére, avagy pótlására. Az Ig. Tanács elfogadja az elnök indítványát, s őt kéri föl, hogy a kérdéses összeget a leginkább rászorultak között ossza föl a tanév folyamán a jelzett célra.

*) Legközelebb közöljük.

Szerk.

Gróf Kuunk Kocsárd, a szászvárosi nagy alapító, ötvenezer forintos alapítványának azt a részletét, mely több hunyadmegyei ref. néptanító fizetésének 400 frtra való pótlására szolgál, jövőre külön kívánván a nevét hordozó kollegiummal kezeltetni s az évi fölöslegekből és az időközben netalán föl nem használt javadalmak összegeiből tartaléktökéket szándékozván létesíttetni, Igazgató Tanácsunk a maga részéről készséggel járul az alapítványi határozmányok e módosításához, az egyhkerületi közgyűlés jóváhagyásának föntartásával, valamint azt is tudásul veszi, hogy a brádi tanító javadalmát az egyházközség a maga erején 400 frtra emelvén, ez alapítványi póttösszege onnan elvonhatóvá vált, ellenben a n. rápolti tanító javadalma az utóbbi időben az eddiginél alább szállván, az ő póttösszege kellő mértékre emeltetett.

A segesvári egyházközség építkezési hiányainak fedezésére 4500 frt m. pj. kötvény, kedvezményes kölcsönképen, még augusztus elején megszavaztatván, a körlelkészesség utasított összes tartozásainak fölszámolására, hogy a kölcsön kiutalható legyen. Az egyházközség, azonban, e meghagyásnak maig sem tett eleget, hanem egy mintegy 400 frtra rugó résztartozásának fedezését kéri, mely miatt pörrel fenyegetik. Ig. Tanácsunk komoly rosszalását fejezi ki e mulasztásért, a korábbi rendelet teljesítésére záros határidőt tűz ki, a sürgős résztartozást pedig egyenesen a követelő kezéhez utalja ki.

A dévai egyházközség minden iskolája terhét az államra hárítván át s volt kántor-tanítója is állami tanítóvá válván, kántori teendőit, mint ilyen, továbbra is végezvén, ezzel iskola-terme és tanítói laka használhatlanná vált, miután szerződését, melyet e helyiségek áll. iskolai használatra való átbocsátása iránt felsőbb hatósági engedély nélkül kötöttvala meg, az Ig. Tanács valamint a föllebbezés elutasításával, a közgyűlés is megsemmisítette, utasítván az egyházközséget az ügy szabályszerűen leendő elintézésére. Ennek nyomán most kéri az egyházközség a helyiségek átbocsátásának engedélyezését, oly feltételek mellett, hogy az egyik állami iskola-tanító mindig ref. vallású legyen és kántori teendőink díjtalan teljesítésére is köteleztessék, ottani papunk és gondnokunk az iskola gondnokságának állandóan tagja legyen s hogy az épületek jó karban tartásáról az állam gondoskodjék. Az Ig. Tanács a föltételek ama pótlásával, hogy a tűzbiztosítást is az állam teljesítse, kész a jelzett szerződés megkötésére, utasítván az egyházközséget ez irányban a kellő lépések megtételére.

Osváth János gyulafehérvári kántor-tanítóvá választása ellen föllebbezés adatván be s az Ig. Tanács a vádpontokra nézve a feleleteket bevevén, a szabályszerűen végrehajtott választást jóváhagyta s a föllebbezőket, kik közül több nem is választó, sőt nem is hitsorsosunk, elutasította.

A kékesi használhatlanná vált templom ügye már korábban fölmerülvén, püspök aa. ottvidéki jártában folyamatba indította a kérdést, mit az egyházközség köszönettel fogadván, a mintegy 5000 frtra tervezett fedezetet sa-

ját és a hivek erején, egy ezer forint híján, ki tudta mutatni, mihez képest Alpár Ignác, az egyházkerületünkkel szerződési viszonyban álló kitűnő műépítész, az igen tetszetős tervet és a költségvetést el is készítette. Ez előmunkálatok alapján, aztán, az Ig. Tanács most elhatározta, hogy a hiányzó fedezeti összeget az építkező alaptól kiszolgáltatja, a közalpnál pedig lépéseket tesz a kamatok biztosítása iránt, a kékesi t. pap aa. amaz elismeréssel fogadott ajánlatával szemben pedig, mely szerint a kölcsön-törlesztés hányadának hordozására vállalkozott, az egyházközséget hívta föl, hogy az évjáradékot részére lehetőleg visszatérítse s a jövő évi építkezéshez az előmunkálatokat megtegye.

A bölöni egyházközség papi és kitanitói képéjének megváltására 1875 óta gyűjtve a tőkét, a rendes képezést egyoldalulag már 1882-ben megszüntette, s kepeváltó alapjának szabályzatát, csak mostanra készítette el és terjesztette megerősítés alá és pedig most is úgy, hogy az alap jövedelmét a most befolyó 8% kamatláb szerint számította. Az Ig. Tanács ehhez képest, kiegészítéseket rendelt el, a küszöbön álló papválasztást mind a mellett engedélyezte, a már megerősített ideiglenes díjlevélre.

Olvasóink emlékeznek, hogy a fogarasi egyházközség, az Igazg. Tanács felhívására, eddigi segédpapi állomása helyett, melylyel az iskolák igazgatói tiszte is össze volt kapcsolva, második papi és külön igazgató-tanítói állomásokat rendszeresített s ez utóbbi helyre volt kántortanítóját alkalmazva, egy másik tanítóját pedig, a kántori teendők végzésével is megbízván, új díjlevelek kiállításának szüksége merült föl E díjlevelek most megerősítés alá terjesztetvén, kitűnt, hogy az egyházközség az első-papi, az igazg. tanítói és a kántortanítói díjleveleket az előzetesen jóváhagyott javadalmi összegek szerint állította ugyan ki, de azzal a záradékkal is ellátta, hogy ha az egyházközség vagyoni viszonyai változnának, a javadalmak az évekkel ez előtt érvényben volt csekélyebb összegekre szállíthatók. Az Igazg. Tanács, tehát, jóváhagyta az új díjleveleket, valamint a szükségessé vált negyedik tanítói állomást is, de a jelzett záradék törlesztésével, miután a javadalmak ily föltételes megállapítása ellenkezik a törvénnyel.

A székely-udvarhelyi egyházközség, saját tőkéje igénybe vételével 9, sőt 10 %-os 1700 frtnyi adóságát 6 $\frac{1}{2}$ -% kamattal ohajtván konvertálni, az Ig. Tanács megadja erre az engedélyt.

(Vége következik.)

É—n.

Az erdélyi egyházkerület közgyűlése.

Október 8, délelőtt.

(Folytatás.)

De, tisztelt közgyűlés, a püspök nemcsak a theol. akademiának felügyelője, hanem az összes erdélyi egyházaknak is.

E felügyeleti jogát csak a távolból gyakorolja s hogy ez nem csak lehet, hanem a felügyelet valósággal teljesítve is van, azt mindenki tudja.

Bármily távol legyenek is a községek, ha azokban valamit igazítani kell, ha baj van, a távolság nem gátolja a püspököt, hogy megjelenjék, a bajokat elintézzék s újabb údvös dolgokat hozzon létre, úgy hogy ennél fogva a főfelügyelet világért sem igényli, hogy a felügyelő ott lakjék, a hol a felügyelet alatt levő dolog van. Tán nem is éppen mindig volna jó. A felügyelet és a közvetlen intézkedés nem egy dolog, és ha valaki közvetlenintéző, alig lehet főfelügyelő is. Az utóbbi mindig elvész az előbbinek háta megett.

Példák vannak Dunán túl, Tiszán innen, hogy püspök és theologiai akadémia különböző helyeken vannak, pedig ott még inkább és régiebb törvények szerint van a püspököknek főfelügyeleti joga. És bár én nem mondom, hogy nem óhajtanám a felügyeletet, de még se állítsa senki a dolgot úgy elő, hogy a püspök felügyelete nélkül a theologia hivatásának teljesen meg nem felelhet, a papok gyarlón képeztetnek, a tanárok nem teljesítik kötelességüket. Svajcban, Hollandiában nagyon szomorú kinézése lenne így a papképzésnek s a papságnak, mivel ott püspöki felügyelet annyira nincs, hogy a püspöki nevet sem ismerik.

Én bizonyos mértékben a püspököknek másképpen, mint eddig gondolt főfelügyeletét, mely valamivel több és másnemű jogot adna, éppen a theologiai intézetre nem csak nem óhajtom, hanem perhorreskálom. Tudjuk, hogy a római egyházban, különösen a theológián, mily mértékben van megszorítva a tanszabadság, hogy éppen a jelenleg uralkodó pápa elrendelte, hogy mindenütt Aquinói szent Tamás theológiája tanítassék; nálunk pedig nemcsak a zsinati törvény, de az egész protestáns szellem feltétlenül biztosítja minden theol. professornak tanszabadságát. Én hódolattal és tisztelettel fogom a főt. püspök úrnak sok intézkedését fogadni, de ha abba kezdene beleszólani, hogy miképpen, milyen irányban és mit tanítsak, akkor minden tisztelem mellett, kimondanám, hogy köszönöm rendelkezését, de nem teljesítem. Ez ma képtelenség volna, mert a tanszabadság megszorításának vágya az illető püspök theologiai álláspontjától függ. Ismeretes a főt. püspök úr theologiai álláspontja, az ezt kizárja. De méltóztatnak elismerni, hogy van olyan theologiai álláspont is, melylyel ez vele jár és erre példa is van.

A második mozzanat, melyre hasonló, vagy még nagyobb súly helyeztetik a javaslatban a Kolozsvártt levő egyetem és a kolozsvári társadalmi élet.

Egyik nagyfontosságú befolyása volna az egyetemnek az, hogy itt az ifjak lássák be valahára és jussanak tudomására annak, hogy mily kevés az, a mit ők tudnak és mily sok az, a mit nem tudnak.

Hát, tisztelt közgyűlés, én még azt sem tudom, hogy miért volna ez a belátás oly nagyfontosságú?

De ha kész is vagyok, elismerni, hogy jó azt belátni, azt nem vagyok képes megérteni, hogy ennek a belátása miért függne Kolozsvárttól, miért volna elzárva Enyedtől, miért függne az egyetemről?

De tovább menve, az érvelés azt mondja „meg kell mutatni nekik az universitás scientiarum egész terjedelmét.

Itt tehát az a gondolat érvényesül, hogy a leendő pap az egyetemre bejárva, annak minden ágát megismerje.

Megengedem, hogy ezt megtennék, mert a fiatal ember, ha tanácsolják, gondolja, hogy okos dolog és megteszi. Mikor aztán kihallgatta a négy évet, azt fogja-e gondolni, hogy ő nagyon keveset tud, vagy hogy sokat azt nem tudom; de egyet tisztán tudok, azt, hogy mi lesz a valóság. Az lesz, hogy akkor sem ebből, sem abból nem fog tudni semmit.

A javaslat tovább megy indokolásában, s szól a szakképzés morzsáiról. Ha azt érti a javaslat, hogy hiszen szakkerü a képzés, csak hogy igen gyarló, nyomorult morzsa az, a mit a theologus Enyeden kap, — kell hogy azt értse — akkor megjegyzem, hogy ezelőtt 15. évvel sokszor emlegették az ugynevezett akadémiai színvonalat s akkor részletesen ki volt fejtve, hogy az miben áll.

Sok napi, többszörös tanácskozás, után az akkori bizottság meg is készítette akkori tervét egy oly színvonalon álló fakultásnak és az teljesen be is lett rendezve.

S mikor 1882-ben a konvent közös bizottságot küldött ki egy javaslat kidolgozására, mely szerint theológiánkat egyformán rendezzük azon javaslat, melyet a konvent elfogadott körülbelől csaknem szóról-szóra ugyanaz, mely Enyeden tényleg már akkor meg volt valósítva, úgy hogy a törvény behozatala előtt nálunk a kívánt színvonal már megvolt.

Vagy tán azt kívánja sejtetni, hogy a tanár csak nyomorult morzsákat ad ?

Mindenki egyhangulag el fogja ismerni, hogy az, mit ifjaink Keresztes Józseftől a tudományból nyertek, nem nyomorult morzsa volt. Magamról nem szólok, de mégis az a két kötet, melyet kezükbe adtam, szintén jó darab morzsa! Legalább ők nem egy nap tudják megemészteni. (Nem erről van szó!) Elhiszem, hogy nem erről, hanem arról, hogy a papot ne szaktudományilag képezzék. De ha erről van szó, akkor aztán dacára, hogy a papképzésre nem az a fő, hogy Kolozsvárt, vagy Enyeden legyen, akkor én fontosnak tartom, hogy a theologia Kolozsvárt ne legyen. Mert prot. világban még nem gondolták azt, hogy a papot egyéb által kellene képezni az ő elhivatására, mint az ő szaktudománya által. Igen természetes, az a kérdés, hogy hogyan képezzük a papot?

Ez attól függ, hogy mit kívánunk a paptól ?

Ez fontos kérdés, melynek behatóbb tárgyalásába én itt bocsátkozni, nem akarok. Méltóztatnak tudni, a prot. lelkeseknek valódi saját neve az, a mit a latin kifejez: „Verbi divini minister“, vagy praedicator névvel, mely elnevezést minden ország a maga nyelvén fordít le; nálunk „igehirdetőnek“ mondják.

Ugy de, hogy Isten ígését hirdethesse, oda sok theologiai szakismeret kell. Isten ígését megismerni, kikutatni, megérteni a bibliából kell első sorban; és már csak ezt megérteni, belőle a valódit kiismerni is oly feladat, hogy annak buzgó teljesítése és végzése mellett ereje és ideje nem lehet még egyéb tudományokba is belekóstolgatni! Nem akarom hosszasan folytatni, csupán arra kell reflektálnom, a mit a főt. püspök úr különös nyomatékkal hozott fel, hogy t. i. igen nagy baj az, hogy míg a kath. egyháznak számos tagja tanárságra készül, addig a mieink attól el vannak zárva. Tisztelt közgyűlés! Bátor vagyok, azt kérdezni, hogy azon egyháznak a papsága-e az, mely egyetemre küldetik, hogy ott tanárrá képezze magát ?

Én úgy tudom, hogy nem a papsága. hanem a szerzetesei, a tanító szerzetek tagjai.

S ezeket sem képezik ugyanazon idő alatt papokká és tanárokká. A papi tanulmányokat elvégzik előbb. És ez megtörténhetik nálunk is, hiszen, jelenleg is van az egyetemen oly ifju, ki a theologia elvégzése után végzi hamarabb és jobban a tanári tanfolyamot. mintha egyenesen érettségi bizonyítvánnyal ment volna oda.

De soha még nem hallottam, hogy valahol lehetségesnek tartották volna, hogy valaki két külön és meglehetősen nehéz pályára egyszerre készüljön, mert a ki ezt felteszi, az vagy a tanári, vagy a papi készületet veszi igen könnyűnek.

Ez benne van a javaslatban, mert a theologia ide költöztetése egyrészt azzal van ajánlva, hogy ha a theologusok heti 7 órát járnak az egyetemre, akkor nekik meg lesz engedve, hogy egy évi külön hallgatás után tanári vizsgát tegyenek.

Tisztelt közgyűlés! Volt nekünk egy nagylelkű kultuszminiszterünk, ki az egyetem szerves fakultásává akarta tenni a theológiát, de a kik figyelemmel kísérték az ügyet, átláthatták, hogy nálunk az jelenleg nem lehetséges.

De azon eszme nálunk is realizálható lesz s akkor az eszmének megfelelő alakban a püspök ur szándéka megvalósítható lesz. De azon alakjában, a hogy most előttünk áll, erős meggyőződés szerint, nem megfelelő az eszmének.

Ezért, nem fogadom el, az Igazgató Tanács javaslatát, hanem csatlakozom a Zeyk József indítványához.

Ezután gr. Bethlen Gábor szólott Zeyk József határozati javaslat mellett, majd felszólalt dr. Hegedűs István, al gondnok, egyetemi tanár, és a következő, igazán tetszés-vihart előidéző szép beszédet tartotta

Először is köszönettel fogadom a kezemben levő becses meghívást. Az az egyház vett vissza kebelébe, a mely felnevelt. Ezt a bizalmat cselekedetben nyilvánult szeretettel kell visszafizetnem; nem visszafizetni, hanem legalább megkísérlelni. Ez az első szavam.

A második pedig az, hogy egyetlen izgalmat engedek meg magamnak, midőn felszólalok, azt, a mit az eszme enged meg az embernek. Sine ira et studio fogok szólni, bármennyire is ólalkodik bennem az elkeseredett szenvedély azon tárgyalásmód miatt, melyet itt látok.

Majdem reszketnek térdeim, mikor azt az erőfeszítést meg kell tennem, hogy visszatartsam szenvedélyemet, midőn látom, hogy az embert, ha véletlenül rajong az eszméért, úgy tüntetik fel, mint a ki a jogfosztók pártjához tartozik.

Ha egy eszme lebeg előttünk, a mely nem tudom, hogyan volt előadva, miféle mellékérzelmeket. hiúságot talált sérteni, érzékenységet felkelteni, azért, hogy véletlenül így van előhozva, hát az eszmétől fordítsuk el szemünket, hogy tüntessünk fel abban a nimbusban, hogy mi a jogvédők pártjához tartozunk. Távol legyen tőlem minden gúny, én elhárítom magamtól és sine ira et studio szólok.

Dr. Kovács Ödön szakértő és teljes nyugalommal elmondott szép beszédében annak lehetetlenségét tüntette ki, hogy mikép lehet kapcsolatban képzelni anynyi mindent.

Én azzal a felfogással szemben, hogy ez a kapcsolat nem képzelhető, akarok szakszerű ellennyilatkozatot tenni.

Ez a kapcsolat nem a piaristák póttanulása, melyet a mostani kormány adott meg a protestánsoknak is, a mely szerint a négy évi theologiai kurzus elvégzése jogot ad arra az ifjaknak, hogy két évet az egyetemen hallgatva, tanári vizsgálatot tehessenek.

Nem csak szerzetrendbeliek, hanem világi papok is voltak olyanok, a kik így tettek, de ezek csak egyes esetek.

Igy rendezte be az unitárius és a lutheránus egyház a maga dolgát s éppen holnap teszünk vizsgálatot egy olyan lutheránus ifjuval, a ki innen megy külföldre theologiai kurzusát kipótolni.

Mi, kik az egyetemen tanítunk, sokszor érezzük, hogy két urnak nem lehet egyszerre szolgálni. De méltóztassanak megfontolni, én éveken keresztül figyelemmel kísértem az egyetemen a mi ifjainkat, mert protestáns érzületemnek is engedtem annyi szabad folyást, hogy a prot ifjak sorsa iránt érdeklődjem, s azt láttam, hogy a mikor jutalmak elnyeréséről van szó, a szerencsésebb körülmények közt levő papok, rendre vitték el azokat. Én ezt nem irigylem, mert ott az ember a tudományt szolgálja; de prot. ember nem tagadhatja meg, hogy ne érdeklődjék az iránt, hogy mi lesz a mi ifjainkból.

Én szükségesnek tartom, hogy a mi ifjuságunk imbuáltassék abba a légkörbe, a mely emelkedett társadalom légköre, imbuáltassék abba a társadalomba, a melytől modort tanulhat.

Méltóztassanak meggondolni, hogy nem a hizelkedés, hanem a modor biztosítja a befolyást. Nem kell azért a vastag nyaku kálvinistaságot levetkőzni, de lehet felhagyni a durvasággal.

Az a kapcsolat, a részletek kérdése; de én el tudom képzelni, hogy a tanárképzésnek ily módja mellett, a mi ifjuságunk a 4 évi theol. kurzus elvégzése által szerzett jogát érvényesíthesse, a mely szerint csak két évet kell hallgatnia az egyetemen, s ezt a két évet az egyetemi körökkel való érintkezésben az ő kedvelt tárgyaival fogja eltölteni.

Másfelől ott, a hol tanszabadság van, ki fogja megakadályozni azt a tanszabadságot élvező ifjut abban, hogy felteszem heti 20 órai theol. kurzus mellett esetleg el-el ne menjen a szomszédba, az egyetemre.

A tudomány-ágak közt vannak érintkezési pontok. Nekem öszszehasonlító mythologiai előadásaimban tüzetesen kellett Pflleiderer vallásos nézeteivel foglalkoznom. A tudományos theologia miért ne fogadná el ezeket az érintkezési pontokat?

Ezek az érintkezési pontok, ez a kapcsolat szellemi kapcsolat. Azt mondják s igaz, hogy nincs belső kapcsolat; az ne is legyen, annak nem is szabad lenni; de lenni kell szellemi kapcsolatnak, a mi létesíthető.

Kovács Ödön beszéde végén nem a jogvédelem terére lépett, hanem felhozta, hogy volt neki is egy szép álma az egyetemen levő theologiai fakultás eszméje s óhajtotta, vajha beteljesednék az és kifejezte, hogy az, a mit mi csinálunk, nemhogy közelebb vinné ideálja világához, hanem épen eltávolítja attól.

Hát, kérem, van-e alkotás, a melyre a konservatív em-

ber azt ne mondaná non de tempore. A theol. akad. át-helyezése non de tempore 1843-ban, non de tempore 1854-ben, non de tempore 1864-ben, non de tempore — most. (Zajos tetszés egyfelől, mozgás, zaj másfelől.)

Non de tempore. ha Kolozsvártt a püspöki székhelyen akarjuk felemelni a zászlót; non de tempore, ha azt akarjuk, hogy papjainkat világi műveltséggel is ellátva, bocsássuk ki; non de tempore, ha ezzel együtt fizetések nagyobbítására is gondolunk, hogy megállhassák helyüket a társadalomban ott is, a hol néha jól alkalmazott modorral többet lehet kivinni, mint a tudománygyal?

A Bethlen-alapítvány kérdésében az Approbatara hivatkoznak. Tehát ez Approbata védelmezi őket.

Ezzel a jogvédelemmel szemben, a főtiszt. püspök ur felhozta az eszme történetét, azokat a nagyokat, kik mellette voltak.

Erre azt mondja az elleufél, hogy az egy eszme szerencsétlen története.

Hát ha a jogtámadók azt mondják: Bethlen Gábor ki-nek a pénzéből, miféle minőségben, hová tette az alapítványt? Roppantul köszönöm a zsrnalisztika fellépését, mert tele-szedtem magam mindenféle eszközökkel és erővel; Bethlen Gábor ugy tette, hogy választás volt Kolozsvár és Fehérvár közt. A választás Fehérvárra esett. Az az intézet ugy indult meg ott, hogy Apácáit elűzték s kénytelen volt Kolozsvárra jőni. Olyan nagy szabadság volt ott! Azután a tatárdulás által elpusztított Fehérvárról áthelyeztetett Enyedre. Hát, egy tatár-dulás, hát egy tatáresorda is századokon keresztül gyakoroljon befolyást a mi egyházkerületünk életére; irányozza a mi lelkész-képzésünket?

Mi azt kontempláljuk, hogy ez az intézet teljesen tudományos intézet legyen s ezt az egyetemmel kapcsolatban valósíthatjuk meg. Itt kötelességünk, nem azt mondani, hogy non de tempore, nem azt fejtegetni, hogy az államsegélyhe z nincs jogunk, nem a guny tárgyává tenni az eszmét, hanem egy szívvel, egy lélekkel ragadni meg az alkalmat. (Nagy tetszés. Zaj.)

Én ezt a kapcsolatot tisztán látom. Elvégzik a theol. kursust, egy-egy órára átjárnak az egyetemre, de be lesznek írva rendkívüli hallgatóknak.

Megizlelik a két tudomány közt levő érintkezési pontokat s mikor kedvet kaptak valamelyik tárgyhoz s kezökben van a papi diploma, beiratkoznak rendes hallgatóknak.

Egy Bod Péternek és másoknak milyen nagy tudományuk volt. de kinlódta érte, mert saját magukat képezték, mig itt gazdag segédeszközök állanak az ifjak rendelkezésére.

Én nem az egyetemi tanárok tudományát ajánlom, hanem azt mondom, hogy itt, a hol olyan sok kulturális intézmény van, minden lépten-nyomon műveltséget, szellemi előhaladást látnak: hasonlithatlanul nagyobb szabásu embereké válhatnak lelkészeink.

Én ennek az eszmének érdekében szavazok s azokra háritom a felelősséget, a kik kényszeritenek ennek az eszmének fentartására.

A felhangzó zajos éljenzés lecsillapulta után a szavazat-szedő bizottság jelentést tesz a reggel megejtett választások

eredményéről. E szerint egyhkerületi főgondnökká megválasztott gr. Kuun Géza, kolozsvári koll. algondnökká br. Bánffy Ernő, marosvásárhelyi koll. algondnökká Dósa Gábor, Szé-

kelyudvarhelyi koll. algondnökká dr. Mezei Ödön és kézdi vásárhelyi egyhközs. főgondnökká Baló László.

Gr. Kunn Géza lelkes szavakkal köszöné meg az egyházkezület feléje fordult bizalmát.

(Folytatása következik.)

T Á R C A.

A revideált ó-szövetség.

Az általam ajánlott fordítás. A revideált szöveg.

II. RÉSZ.

(Folytatás.)

A teremtés első leírása. A világ teremtése.

12. És e tartomány aranya igen jó; ott terem a Bdellium és az Onix kő is.

13. A második folyó neve Gikhon, mely megkerüli egész Khus tartományt.

14. És a harmadik folyó neve Hiddekel; ez Assziriával szemben foly. A negyedik folyó pedig az Euphrates.⁹⁾

15. És vevé az Ur Isten az embert és helyezé őt az Éden kertjébe, hogy mivelje és őrizze azt

16. És meghagyá az Ur Isten az embernek, mondván: bizvást ehetsz a kert minden fájáról.

17. De a jó és gonosz ismeretének fájáról, arról ne egyél, mert a mely napon arról eszel, bizonyosan meghalsz.¹⁰⁾

18. És monda az Ur Isten Nem jó, az embernek egyedül lenni; szerzek mellé egy segítő társat, hozzá hasonlót.

12. És annak a földnek aranya igen jó ott vagyon a Bdellium és Onixkő.

13. A második folyó viz neve pedig Gikhon, mely megkerüli az egész Khus földet.

14. És a harmadik folyó viz neve Hiddekel, mely folyó Assziriától keletre. A negyedik folyó viz pedig az Eufrates.

15. És vevé az Ur Isten az embert, és helyzeté őt az Éden kertjébe, hogy mivelje és őrizze azt.

16. És parancsolá az Ur Isten az embernek, mondván: A kert minden fájáról bátran egyél.

17. De a jó és gonosz tudásának fájáról, arról ne egyél: mert valamely napon arról ejendel, halálnak halálával halsz meg.

18. És monda az Ur Isten Nem jó, az embernek egyedül lenni; szerzek neki segítő társat, hozzá hasonlót.

19. És formála az Ur Isten a földből mindenféle száraz állatokat és mindenféle égi madarat és elvitte az emberhez, hogy meglássa, miként nevezi el azokat; mert a minemű nevet adott az ember az élő valóságnak, az az ő neve.¹¹⁾

20. És ada az ember nevet minden baromnak, az ég madarainak és minden mezei vadnak, de az embernek hozzá hasonló segítő társat nem talált.

21. Bocsáta tehát az Ur Isten mély álmot az emberre és az elalvék; akkor, kivőn egyet annak oldalbordái közül és betömé helyét hússal.

22. És alkotá az Ur Isten az oldalbordát, melyet kivett az emberből, asszonynyá és elvivé az emberhez.

23. És az ember így szóla: E már aztán csontomból való csont és testemből való test; némbhernek neveztessek ez, mert emberből vétetett.

24. Annakokáért, elhagyja a férfi az ő atyját és anyját és ragaszkodik feleségéhez és lesznek egy testté.

25. Valának pedig mindkettőn mezitelenek, az ember és felesége és nem szégyellék magukat

19. És formált vala az Ur Isten a földből mindenféle mezei vadat és mindenféle égi madarat és elvivé az emberhez, hogy lássa, minek nevezze azokat; mert a mely nevet adott az ember az élő állatoknak, az annak a neve.

20. És nevet ada az ember minden baromnak, az ég madarainak és minden mezei vadnak; de az embernek hozzá hasonló segítő társat nem talált vala.

21. Bocsáta tehát az Ur Isten mély álmot az emberre és az elaluvék. Akkor pedig kivőn egyet annak oldalbordái közül és hússal tölté be annak helyét

22. És alkotá az Ur Isten azt az oldalbordát, melyet kivett vala az emberből, asszonynyá és vivé az emberhez.

23. És monda az ember Ez már csontomból való csont és testemből való test és asszony-embernek neveztessek.

24. Annakokáért, elhagyja a férfi az ő atyját és az ő anyját és ragaszkodik feleségéhez és lesznek egy testté.

25. Valának pedig mindkettőn mezitelenek, az ember és az ő felesége és nem szégyellik vala.

E két fejezet és azokhoz csatolt jegyzetek alapján alkothat az olvasó magának némi képzetet, a revideált szöveg értékéről. Némi képzetet; mert mint fennebb emlitém, a munka többi és kétségkívül könnyebb részében a feladat nagyobb szerencsével van megoldva; úgy, hogy szerintem a 48

¹¹⁾ a. »És formált vala. . .« Itt a plusquamperf.-nak teljességgel nincs helye, miután arra a felfogásra vezetne, vagy inkább: azt a felfogást árulja el, hogy Isten az állatokat, melyeket már azelőtt a megelőző elbeszélés által elő adott sorrendben és módon formált volt, most elvivé az ember elé. Ez a magyarázat, azonban, melyet e versnek a biblia két első fejezetének egységét védők, az u. n. harmónisták adnak, igen önkényes és szintaktikailag igazolhatatlan.

b. »— Mindenféle mezei vadat« — nem fejezi ki hiven az író gondolatát. A »kol-khajjat haszszádeh« itt szembe van téve u »kol-óf hassámajim«-mal, tehát, jelöli az ég madaraival szemben az összes szárazföldi állatokat, a házi szelid állatokat (= behémáh) is, a melynek fogalma, azonban, a revisor által használt »mezei vad« kifejezésből ki van zárva.

c. »— minek nevezze azokat —« ki: Isten, vagy az ember? Mind kettő gondolható.

Folytatás az 1/4. iv mellékleten.

⁹⁾ Nem »Assziriától keletre« hanem »Assziriával szemben«, vagy Assz. előtt, az i-ó álláspontjáról, Palesztinából szólva. Az előbbi fordítás nem csak geographiai képtelenséget rejt magában, ha t. i. a Tigrist értjük a Hiddekel alatt, de grammatikailag is hibás, mert a szövegben álló »gidmat« (= a syr »gádám«) kifejezést összezsavarja a rokon »miggedem-mel és ennek a jelentését adja vis za. A görög fordítás helyesen »kaenánti«-val, Reus »devant«-nal, a németek »gegenüber«-rel fordítják.

¹⁰⁾ »— halálnak halálával halsz meg.« E kifejezés ellen semmi kifogásom nem volna, sőt mint ántik es a közönség által ma is kedvelt bibliai terminust, készséggel tartanám meg, ha nem tudnám, hogy a közönség azt rendesen másképp értelmezi, mint a bibliai író értette. Népünk egy része ugyanis rendesen valami rendkívül borzasztó halálnem gondolatát fűzi ama szavakhoz, holott az író azt akarja mondani velük, a mit mi fennebb kifejeztünk. Különben is, ha következetesek akarunk maradni, ennél a fordításnál kell maradnunk; ha ugyanis a megelőző versben szabadnak tartottuk a cselekvésnek ugyanazon ige infinitivusa által jelzett fokozását egy adverbiummal (bátran v. bizvást) visszaadni, akkor itt sem lehet attól vonakodnunk. Az idegenek közül p. o. Reuss, e szavakat így fordítja: »tu mourras certainement,« Dillmann: »wirst du sicherlich sterben« de Wette pedig csak egyszerűen: »wirst du sterben.«

utolsó fejezet habozás nélkül megtartható a központi revideáló bizottság által tervezett és ajánlott alakjában, egy néhány vers kivételével, a melynek megváltoztatását részint a hűség, részint világosság és magyarosság szempontjából, az alább megjelölt módon, feltétlenül szükségesnek tartom.

Az általam ajánlott fordítás.

És monda az Ur Isten
Ime; az ember olyanná lett,
mint mi közülünk egy, a jó
és gonosz ismerése által.

És monda az Ur Kainnak:
Mért gerjedtél haragra; és
mért csüggesztéd le fajedet?

Hiszen, ha jól cselekszel,
emelt fővel járhatsz; ha
pedig nem jól cselekszel, a bűn
az ajtó előtt leselkedik és
utánad áhitozik; de neked
uralkodnod kell rajta!

És monda az Ur: Ne aláz-
tassék meg lelkem örökké az
emberben; bűneik miatt test
ő; — legyen tehát életének
ideje százhusz esztendő.¹⁾

A revideált szöveg.

És monda az Ur Isten:
Ime; az ember olyanná lett,
mint mi közülünk egy, jót
és gonoszt tudván ^(3/22)

És monda az Ur Kainnak:
Mért gerjedtél haragra, és mért
komodott el a te ábrázatod?

Hiszen, ha jól cselekszel,
az vidámit, ha pedig nem jól
cselekszel, a bűn az ajtó előtt
leselkedik és réád van vá-
gyódása; de tenéked hatalmad
vagy on ő rajta (IV. 6. 7)

És monda az Ur: Ne ma-
radjon az én lelkem örökké
az emberben, mivelhogy ő
test, hanem legyen életének
idejeszázhusz esztendő (VI. 3.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Megkönyörült a jó isten szegény Benkő Gyulán.** Abból a szavakban ki nem fejezhető szomorú házból, a hová megzavarodott kedély-világgal, elborult elmével kísérték be a szerető szívek élő-halottul: megszabadította, kivette a jölvő halál; és a mit meg nem talált e szép világban, most megtalálja a nyugodalmat a temetőben. Benkő Gyula, néhai Benkő bácsi fia, előbb sz.-udvarhelyi tanár, utóbb kovásznai pap meghalt Szébenben. Özvegye és négy árvája ejt könnyet a rég sejtett és mégis váratlan kora vesztés felett. Mi mindnyájan, kik őt ismertük, kik barátai voltunk, kik tehetéseibe méltán bizakodtunk: gondoljunk rá kegyelettel; mert egy élet tört össze, melyet egy láthatatlan hatalom összezavart, összekuszált és célját be nem tölthetve, leszállott a sirba. A sir kibékíti az eget a földdel. A föld emelkedjék föl az örökkévaló világokhoz; az ég ereszkedjék le az elmulandó földhez és adjon vigasztalást, legalább enyhületet a sokszorosan megpróbált családnak!

¹⁾ E rendkívül kritikus és a különböző commentatorok által különbözően értelmezett versnek eredeti értelmét én a fennebbi fordítás által vélelem leghívebben visszaadhatni. Mialatt minden más fordítás egy vagy más grammatikai nehézségbe ütközik, addig amannak efféle baj nem áll utjában. És azt hiszem, elég világos is: Isten a megelőző versekben említett Isten fiak bűne folytán az emberben felköltött érzéki törekvésről által ösztönözve érzi magát arra, hogy az embert is átengedje annak a sorsnak, a mi minden testnek közös sorsa, t. i. a mulandóságnak; ezért az emberi élet tartamát megrövidíti és nem engedi, hogy szelleme (a physcai és szellemi élet elve) határtalan ideig legyen az ember érzéki, hűnös törekvéseinek mintegy alávetve. — Károli fordítása e pontban teljesen érthetetlen és az a mi belőle érthető, azt bizonyítja, hogy egészen félre értette az író intencióját; a revideált szöveg ugyan már világos, de nem azt mondja, a mit az eredeti, hanem, a valószínűleg némileg eltérő héber szöveg alapján készült syr, latin és görög fordítások után indul. A görög «καί ειπε κούριος hó Theosz. Ou mé katenejné to pneúma mou en toisz anthrópoisz toutoisz eisz ton ájóna, dia to ejnaj áitouz szarkász . . .

— **A főtiszteletű püspök ur megbizta Borbát Pál csk-megyei körlelkész:** hogy Kézdi-Vásárhelytt, Székely Udvarhelytt és Sepsi-Szent-Györgyön segélyt gyűjtsön a Gyergyó-Szent-Miklóson építendő templom költségeire és a gyűjtést megelőző vasárnapi isteni tiszteleten prédikáljon. A k.-vásárhelyi és székelyudvarhelyi egyháztanács, a főtiszteletű püspök ur felhívása folytán, nyilatkozván, hogy körlelkész szeretettel fogadják s küldetésében támogatni fogják: körlelkész Kézdi-Vásárhelytt már folyó év november 2-án megjelent és Székely-Udvarhelytt november 17-én fog a rábizott misszió teljesítéséhez. Azon esetben, ha a Sepsi-Szent-Györgyre való menetelre az egyháztanács utat nyit: ezen év december 15-én szándékozik a körlelkész végezni megbiztatását.

— **Köszönet nyilvánítás.** Válaszuti ref. egyházunk cinterme diszes, új palánkkerítéssel lett az őszön körülveve. Hogy e több évek óta táplált reményünk, buzgó törekvésünk megvalósulhatott, azt első sorban mélt. Monthach Sándorné, szül. hadadi báró Wesselényi Mária ő nagysága fenkölt szellemű gondolkozásának és nemes szívre valló áldozatkészségének köszönhetjük. A mélyen tisztelt bárónő, ki a helybeli ref. felekezeti iskola építésére a közel multban 150 o. é. forintot ajánlott fel, az újonnan emelt cinterem kerítésére deszka, sásfák, ácsmesteri fizetés és lakatos munkák árában 200 o. é. forintot ajándékozott. Ugyane célra egyházközségünknek a földmives osztályhoz tartozó tagjai a sásfáknak való erdei fáknak elhozatala és tenyeres napszámok tételében mintegy 80 o. é. frt értékben hozták meg tettekben nyilvánuló igaz vallásosságuknak Isten oltárára tett áldozatát. Fogadják a mlts. bárónő és fogadják egyházközségünknek illető tagjai legforróbb köszönet-nyilvánításunkat. Választon, 1889. nov. 3. Vadas Albert, ref. lelkész. Magyarai Károly, főkurátor.

— **A dunántuli egyházkerületnek is lesz végre irodalmi színvonalon álló egyházi lapja.** A szeptember havában tartott közgyűlés kimondotta, hogy helyesli és óhajtja, hogy a pápai főiskolai tanári kar indítson lapot, melyben az egyházkerület minden hivatalos közleményeit közzéteszi; erkölcsi és anyagi támogatásban részesíti. A tanári kar készséggel vállalkozott és Révész Kálmánt bizta meg a szerkesztői teendővel, ki a napokban küldte szét programját, melynek minden sora tanúbizonytságot tesz, hogy hivatva van, elfeledtetni amaz alantás színvonalat, melylyel eddig az odavaló lap kompromittálta nemcsak az egyházkerületet, hanem a protestántizmust. Őszintén üdvözljük az új kollegát és az érdeklődők figyelmébe ajánljuk az 1890. január elejétől megindulandó „Dunántuli Protestáns Lapot”, melyre előfizethetni egész évre 4, fél éve 2 frttal, Pápán, Kis Ernő tanár nevére címezve.

— **A Protestáns Irodalmi Társaság szerkesztő és pénzügyi bizottsága a f. év október 29 én d. u. 5 órakor a budapesti ev. ref. főgimnázium könyvtár-termében együttes gyűlést tartott Szász Károly püspök ur blnöklete alatt. A gyűlésen résztvettek: gr. Tisza Lajos, dr. Ballagi Mór, Szilágyi Áron, Zsilinszky Mihály, Hegedűs Sándor, Beöthy Zsolt, Arany László, György Endre, Hörváth Sándor. Farkas József, Petri Elek és Kenessey Béla. — A gyűlés örömmel vette tudomásul Zsilinszky Mihály titkárnak a társulat anyagi és — ha már szabad így szöla-**

nunk — szellemi életéről való jelentését. A tagok száma a f. év márt. 24-én tartott közgyűlés óta jelentékenyen szaporodott. A pártfogó tagok száma jelenleg 33 (márt. 24. 22.) az alapítóké 192 (143), a rendes tagoké 245 (204), a párttolóké 231 (170) és a segélyzőké 56 (23); összesen 757 a jelenlegi összeg, míg a közgyűlés alkalmával 562 volt csak. Az alaptőke 35,700 forint. A titkári napló szerint a bevétel 9593 frt 43 kr., a kiadás pedig 709 frt 20 kr. volt, pénztári maradvék 8884 frt 23 kr. Ebből alapítványi tőké takarékpénztári könyvben 6958 frt 40 kr., értékpapírban 300 forint, összesen 7258 frt 40 kr. Készpénz maradvány 1625 frt 83 kr., mely szintén a takarékpénztárban van letéve. A tőketermészetű összegek és értékpapírok átadattak Hegedüs Sándor orsz. képviselő urnak, mint a pénzügyi bizottság elnökének; a pénzek deponálására pedig a hazai első takarékpénztár fog felkértni. A pénztári jelentéssel kapcsolatban Zsilinszky Mihály, tekintettel főispáni bokros teendőire, magát a pénztárnokságtól fölmentetni kérte. A bizottság a közgyűlésig, ideiglenesen, Horváth Sándor ev. lelkész urat kérte fel a pénztárnoki teendőik végzésére, ki azt szívesen elfogadta s így a tagsági díjak hozzá, az ág. hitv. ev. lelkész-lakra (IV. ker. Deákter. 4. sz.) küldendőik. A szellemi oldalt illetőleg bejelentetett, hogy a Szemle már nyomtatás alatt van s elég gazdag tartalmúnak ígérkezik s prot. íróink közül több ismert nevű szerző műve fog benne megjelenni. A megjelenendő Szemle kétös füzet lesz s néhány hét múlva már a tagok kezébe is fogják kapni. Sajtó alatt van a kiadandó monografia is, Zsilinszkynek „A linci békekötés története” című műve. Örömmel szolgált az is tudomásul, hogy a püspök urak közül

többen már beküldötték azoknak névjegyzékét, kik a vidéken taggyűlésre vállalkoztak, vagy ilyenmű munkásságra felkérendők volnának. A taggyűlésben a közgyűlés megtartása óta különösebben Szász Domokos erdélyi püspök ur fagradozott odaadó munkássággal. Elhatározatott, hogy a taggyűjtőkhez körlevél küldessék, a már ajánlott tagoknak pedig incassora küldessenek el a tagsági jegyek.

== Fölkérésre közöljük a következő pályázatot. „A selyki ág. hitv. evang. egyházkerület Kis-Kapus községében az ág. hitv. evang. papi állomás elhalálózás folytán megüresedett, mely állomás betöltésére f. é. november hó 14-én estéli 6 óráig pályázat hirdettetik. Folyamodványok a selyki ág. hitv. evang. megyei konsistoriumhoz küldendőik Medgyesre. Később érkezett folyamodványok tekintetbe nem vétetnek. Bartha Mózes, ág. hitv. ev. segédpap.

== Nagytiszteletű szerkesztő ur! A pávai pályázatra vonatkozólag, az egyházközség általános kívánsága, kérése alapján, szíveskedjék a Közlönyben ezt közzé tenni: „A pávai papi 553 frt. 19 kr. fizetésből 100 frt. készpénzfizetés a kezeváltó-alapból s 10,000 frtot tevő kezeváltó-alaptőke után 5—6 év múlva életbe lép a kezeváltás, 500 frt. készpénzfizetéssel, midőn az egyházközség a hatodik száz frtért is kész lesz a 32 évi törlesztést elvállalni.” A pávai egyházközség megbízásából és felkérése alapján, Zabolán, 1889. nov. 4-én. Földes György, pávai adm. lelkész.

== A mint hallottuk, a hadadi papválasztás folyó hó 3-án megtörtént és a szerencse, eddig harasztosi pap, Kovács János aának kedvezett. Szerencsét kívánunk a választóknak és megválasztottak.

HIVATALOS RÉSZ.

2856—1889.

UTASÍTÁS.

Minden anyakönyvvezető lelkésznek.

A „Családi értesítés”-ekre szükséges bélyegjegyek mennyiségére nézve, kellő tájékozás hiánya miatt, az értesítés kiadásáért folyamodóktól gyakran túlságosan magas bélyegdíj követeltetvén: a m. kir. pézügyminiszter ur ő nagyméltósága indíttatva érte magát, az 1875. évi december 24-én 50711. szám alatt kiadott hirdetményének ismételt közlésére.

A m. kir. vallás és közoktatási miniszter ur ő nagyméltóságától vett megtalálásra, midőn a hirdetményt közzéteszszük s az anyakönyvvezető pap fiait annak pontos megtartására utasítjuk, egyidejűleg figyelmeztetjük, hogy a mikor kivételes nőstülési engedély céljából a m. kir. honvédelmi miniszter ur ő nagyméltóságához intézendő folyamodványokhoz csatolás végett szükséges a „Családi értesítés” kiállítás, azokra, tekintet nélkül arra, hogy bárhány születési, esketési, vagy halálózási eset jegyeztetik is bele: ivenkint csak egy ötven krros bélyegjegy ragasztandó.

Hirdetmény.

A családi értesítések bélyegkötelezettsége tárgyában felmerült kételyek alkalmából a törvényhatóságok, bíróságok és az említett okiratokat kiállító lelkészek tájékoztatása végett kijelentetik, hogy a „Családi értesítések”, mint összesített anyakönyvi kivonatok a pénzügyi törvények és szabályok 14-ik füzetében foglalt illetékszabás 6 ik tételszámának „jegyzete” értelmében, törvénytörten annyiszor igénylik az 50 krnyi bélyegjegyet, a hány születési (keresztelési), esketési, vagy halálózási eset tanusítatnak azokban.

Kivételnek csupán a következő esetekben van helye.

I. a.) A katonakötelezettség alól leendő felmentés iránti felszólalási kérvényekhez,

b) a hadseregből való elbocsátást törvényen alapuló indokok beáltával szorgalmazó beadványokhoz.

c) a szabadságolt katonáknak nőstülési engedély kieszközése iránti folyamodványokhoz, a katonai hatóság kívánalma folytán csatolandó s csak a jelzett célokra szükséges „Családi értesítések” bélyegmentesen állíthatók ki.

Mulhatlanul megkivántatik, azonban, hogy ezen bélyegmentes „értesítések”-en azon cél, melyre kiállítatnak, valamint az illető fél neve feljegyeztessek.

II. Azon családi értesítések, melyek

a) a hadkötelezett, de még be nem sorozott egyének által nőstülési engedély kieszközése;

b) a tényleges hadszolgálatban levő egyének által szabadságoltatás, vagy a hadseregből törvényen alapuló indok nélkül leendő elbocsátás iránti folyamodványokhoz csatolandók; végre azok, melyek

c) a bíróság által a katonakötelezettek hagyatéki tárgyalásainál a családi viszonyok előtűntetése végett bekivántatnak, tekintet nélkül az azokban foglalt születési (keresztelési), esketési és halálózási esetek számára, ivenkint csak 50 krnyi bélyegilleték alá esnek.

Magától értetvén, hogy az itt felsorolt kivételek a m. kir. honvédségre is kiterjednek.

(Magyarországi törvények és rendeletek tára 1868. évfolyam 117. sz. 516 lapon.)

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1889. október hó 30-án.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1036—1889

MEGHÍVÓ.

A sepsii ev. ref. egyházmegyei közgyűlés t. c. tagjait hivatalosan meghívom a S.-Szt.-Györgyön 1889. november 26-án d. e. 10 órakor kezdődőleg tartandó egyházmegyei közgyűlésre.

Ezen gyűlésnek főbb tárgyai: az 1888 évi k. közgyűlés jegyzőkönyve 37 v. szám alatt elrendelt számadások megvizsgálása, az egyházak osztályozása; továbbá, a közalapról nyerendő segélyekért beadandó kérvények följánlása.

Egerpatakon, 1889. október 30-án. Csizsér Gábor,
ev. ref. espéres.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász GERŐ.

Nyomatott Fejér Vilmosnál, az ev. ref. főtanoda nyomdájában, Kolozsvárt.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. NOVEMBER 14.

46. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

A tanügyi előadó Jelentése.

(Vége.)

Következzenek most már a kollegiumok speciális állapotai, azok a mozzanatok, melyek a lejárt 1888 – 89 iskolai évet kitöltik. Mind a hét kollegiumba járt ez évben 2,601 (az előtt 2,504) tanuló s ezek közül tanult a n.-enyedi theologiai akadémián 71, a gimnáziumokban 1587, a tanítóképzőben 40, az elemi iskolákban 903 tanuló. Vallásra nézve volt az összes tanulószám 74·1 %-a ev. reformált, 3·1 %-a ág. evang, 1·4 %-a unitárius, 9·6 %-a rom. kath. 3·5 %-a gör. kath. 3·7 %-a gör. kel. és 4·6 %-a izraelita. Anyanyelvre nézve 92·0 %-a magyar, 1·2 %-a német és 6·8 %-a román. Életkorra nézve volt a gymnáziumokban 9 éves 0·1 %, 10 é. 2·4 %, 11 é. 8·7 %, 12 é. 12·7 %, 13 é. 16·1 %, 14 é. 15·3 %, 15 é. 12·5 %, 16 é. 10·8 %, 17 é. 7·2 %, 18 é. 7·6 %, 19 é. 3·9 %, 20 é. 2·2 %, 21 é. 0·3 %; az elemi iskolákban: 6 éves 5·6 %, 7 é. 8·5 %, 8 é. 14·3 %, 9 é. 21·6 %, 10 é. 24·6 %, 11 é. 15·6 %, 12 é. 6·6 %, 13 é. 2·6 %, 14 é. 0·3 %.

A tanulók mulasztása, a múltéhoz képest, csökkent, sőt az ország összes középiskoláinak átlag-adatahoz viszonyítva, kedvezőnek mondható. Ugyanis, a hazai középiskolákban egy tanulóra átlag 24 igazolt óramulasztás esik; nálunk, Nagy-Enyeden, egy tanulóra esik 23 óra; Kolozsvártt 15; M.-Vásárhelytt 19 Sz.-Udvarhelytt 12; Zilahon 20; Szász-Városon 15; Sepszi-Szent-Györgyön 10. Igazolatlannul mulasztott 100 tanuló közül Nagy-Enyeden 23, Kolozsvártt 10, M.-Vásárhelytt 22, Székely-Udvarhelytt 16, Zilahon 14, Szász-Városon senki Sepszi-Szent-Györgyön 8. Ezen átlagos adatok is kiállják a kritikát. Mind a mellett, egyes gimnáziumaink szerint nézve s bírálva e dolgot, nagy szélsőségekre találhatni a részlet-adatok közt.

A rendes tantárgyak tanulásában tett előmenetel bírálatánál csupán a vizsgálatot tett 1469 gimnáziumi és 839 elemi iskolai növendékre tekintettem s úgy találtam, hogy a gimnáziumi növendékek 9·60 %-a minden tárgyból jeles (országos átlag 6·71 %); 21·79 % (országos átlag 19·59 %) minden tárgyból jó; 41·60 % (orsz. átlag 49·31 %) minden tárgyból elégséges; 10·48 % (orsz. átlag 11·06 %) egy tárgyból elégtelen; 6·12 % (orsz. átlag 4·68 %) két tárgyból elégtelen; 10·41 % (orsz. átlag 8·65 %) több tárgyból elégtelen.

E viszonyok csaknem minden irányban alapos munkára s elég szigorú eljárásra mutatnak. Az elemi iskolai növendékeknek 41·24 %-a volt kitünő, vagy jeles, 19·78 %-a jó, 23·25 %-a elégséges és 15·73 %-a elégtelen osztályzatú.

A nyilvános vizsgálatok rendes időben s szabályszerűen mindenütt megtartattak.

A rendkívüli tantárgyak közül tanultak Nagy-Enyeden francia nyelvet (23), angol nyelvet (7), rajzot (60), mintázást (1), műéneket (107), zenét (16) és gyorsírást (8), összesen 222-en; Kolozsvártt francia nyelvet (12), rajzot (43), műéneket (59), zenét (29), és gyorsírást (24), összesen 127 Maros-Vásárhelyt francianyelvet (25) zenét (30), összesen 55-en; Sz.-Udvarhelytt francia nyelvet (10), műéneket (67) és zenét (13), összesen 90-en; Zilahon rajzot (53), műéneket (94) és gyorsírást (23), összesen 170-en; Szász-Városon francia nyelvet (11), műéneket (76) és zenét (7), összesen 94-en; Sepszi-Szent-Györgyön rajzot összesen 137-en.

Érettségi vizsgálatra jelentkezett mind a hat főgimnáziumnál összesen 92 ifju ezek közül érettnak nyilvánított 77 (jelesen 9, jól 30, egyszerűen 38), két hónapra visszavetett 5, ismétlő vizsgálatra utasított 1.

Az országos érettségi vizsgálati utasítás bővebb magyarázatául a közoktatásügyi m. kir. miniszter ur f. é. május hó 12-én, 17.725 sz. a. kelt leirathban tudatja, hogy miután a középiskolai törvényben s az érettségi vizsgálati utasítás 27 §-ában a javító érettségi vizsgálatokra nézve megszabott időköz csak minimumnak tekintendő, nincs akadály arra nézve, hogy valamely tanuló, ki a tanév végén megejtett érettségi vizsgálatok alkalmával megbukik s a javító érettségi vizsgálati terminusokat elmulasztja, a rákövetkező tanév végén tartani szokott rendes érettségi vizsgálatok alkalmával még javító érettségi vizsgálatra bocsáttassék. Ha, azonban, az időköz egy évnél tovább terjedne, az engedély megadását a közokt. m. kir. miniszter ur magának tartja fen. (Lásd 1723—1889 ig. tan. sz.)

Rendes papi szigorlat tartatott a n.-nyedi theol. akadémián f. é. aug. 28—30 napjain. Szigorlatra állott. 27 ifju, kik közül 7 jeles, 10 jó, 10 egyszerű osztályzattal képesített. Alapvizsgálat tartatott szept. 7-én, vizsgázott 13 ifju (7 jeles, a többi jó és egyszerű eredménnyel.)

Tanítóképesítő vizsgálat tartatott a nagy-enyedi tanítóképző intézetben az 1889. jun. 26—29 napjain. Oklevelet nyert ez alkalommal 12 végzett tanítójelölt és 3, már évek óta működő ref. kantortanító, összesen 15 egyén, még pedig 2 kitünő, 2 jeles és 11 első rendű általános osztályzattal.

A tanítás a gimnáziumokban a konventi tanterv, az elemi iskolákban és a tanítóképzőben az egyházkerületi törvényes tantervek szerint folyt, kisebb-nagyobb, többnyire relativ természetű eltéréssel, melyet részint a használt tankönyvek ékonómiaja, részint az osztályok rendesnél magasabb, vagy alacsonyabb színvonalához való alkalmazkodás szüksége követelt.

A tanítás rendes menetére mindenütt zavarólag hatott a rendes tanároknak szept. 28-ától okt. 3-áig az egyházkerületi közgyűlésen való távolléte; Nagy-Enyeden Székely Ferenc, r. tanár váratlan halála, Zilahon egy helyettes-tanár eltávovása és Szász-Városon a boldogtalan rajztanár szerencsétlen kimulása után, az a körülmény, hogy a rajztanári állomás kétszeres köröztetés után sem volt betölthető.

Egyébiránt, működött a 7 gimnázium 53 osztályában összesen 109 tanár, a theol. akadémia 4 osztályában 6 és a tanítóképző 4 osztályában 5 tanár. A 6 elemi iskola 22 osztályában, valamint a s.-szent-györgyi előkészítő osztályban működött összesen 31 tanító, mindössze, 151 tanerő.

A gimnáziumi tanárok képesítését illetőleg, volt a rendes tanárok közt 21 okleveles, 26 a középiskolai törvény 29. §-a által jogosított, a helyettesek közt volt 11 okleveles, 15 nem-okleveles, a vallás-tanítók, óraadók és tornatanítók közt volt 19 okleveles, 9 nem-okleveles, a rendkívüli tárgyakat tanítók közt volt 3 okleveles és 5 nem-okleveles.

Ezek a viszonyok, főtiszteletű közgyűlés, stagnáló állapotokra mutatnak és oly reformra várnak, mely életrevaló képzés és verseny alkalmi által erőket s jellemeket neveljen a tanügynek. A panaszok napirenden vannak, Zilah már három év óta küzdökik e kedvezőtlen viszonyok miatt s csaknem állandóan zavarban van alkalmas szakerők hiánya miatt; Székely-Udvarhely sajnálattal jelenti, hogy a német nyelv segédtanári állomása már két év óta betöltetlen; kvalifikált pályázó hiányában s hogy gimnáziumi póttanároknak a papjelöltek helyett még teljességgel nem sikerült tanárjelölteket beállítani, úgy hogy még mindig négy papjelölt köztanító tanít a gimnáziumban rendes tantárgyakat, Nagy-Enyeden a párhuzamos I. gimn. osztályt leckejáró theologusok tanították és tanítják most is. De nem folytatom tovább a bajok és hiányok lajstromát, ennyivel is bizonyítva van a sz.-udvarhelyi kollegiumi eljárás az azon fölvétele, hogy e bajon egyházi főhatóságunk segíthetne a ref. tanárképzés ügyének mielőbbi megoldásával.

Az ifjuság magaviselete jónak mondható. Az az izgalom, mely a véderőről szóló törvényjavaslat országgyűlési tárgyalása folytán az egész nemzetet mozgásba

hozta hullámcsapásaival, kollegiumaink ifjuságát is érintette, de sem a tanulói köteleesség teljesítésében, sem mivel ifjusághoz illő magaviseletben nem tántorította meg.

Az egészségi állapotok kielégítőek voltak Nagy-Enyeden, Kolozsvártt, Sz.-Udvarhelytt, Szász-Városon és S.-Szent-Györgyön, Maros-Vásárhelytt, márciusban, a kanyaró fellépte miatt, a tanítást 10 napra meg kellett szüntetni, Zilahon egy tanuló a városon uralkodott skarlát-nak esett áldozatul.

Iskola-egészségügyi állapotokról szólván, nem tehetem, hogy ne jelezzem azon életre való törekvést, melyet az országos közegészségügyi egyesület Budapestről fejt ki minden irányban. Egészen azt az utat látszik követni, melyet két évvel ezelőtt a párizsi orvosi akadémia tett, midőn Jules Röchard hatalmas cikke felizgatta. Jelszava az iskolai túlterhelés elleni küzdelem, s habár innen-onnan tagadják is a túlterhelés létezését, a közegészségügyi egyesület csak azt tartja szemé előtt, hogy a hazai iskola-rendszereknek gyökeres orvosolni valói vannak, oly átörvosolni valói, melyek a tanulók fizikumát és lelki állapotát egyiránt akadályozzák a természetszerű kifejlődésben. Előáll-e valóban a tehetségekkel való visszaélés, annak megállapítására egy orvosi akadémia, vagy egy egészségügyi egyesület, milyen a budapesti, a legilletékesebb bíró. Én meg vagyok győződve róla, hogy a hazai közegészségügyi egyesület, néhány évi működése után, az iskolák egészségügyi rovatait nem csak a körülmények regisztrumai fogják kitölteni, hanem a tanrendszerek physiologiai kártételei is, melyek egy gyökeres reformhoz az utat egyengetni fogják. Hogy ez megtörténhessék, a haladás érdekei iránt fogékony elemekre, önbírálatra képes és kész tanárookra van szükség, és én hinni akarom, hogy a hazai közegészségügyi egyesület a maga törekvésében tanárkaraink mindenik tagjánál meleg érdeklődésre talál.

A gyűjtemények és iskolai szerelvények gyarapítása az e célra rendelkezés alatt álló évi általányok arányában megfelelőleg történt. Zilahon, Szász-Városon és S.-Szent-Györgyön rendkívüli úton a miniszter ur engedélyével személyi kiadásokból megtakarított állami segélypénzen is gyarapították könyvtáraikat és gyűjteményeiket. A fentartást és rendet illetőleg, elismerésre s nagy dicséretre méltó törekvést tapasztalt az idei tanári közértekezlet a nagy-enyedi Bethlen-kollegiumnál, hol úgy a könyvtár, mint a természetiek összes gyűjteményei, jelesen az állattani, meg az ásvány-földtani gazdag gyűjtemények könnyen áttekinthető módon rendezve, leltározva és szak-katalogusokkal ellátva vannak. S ez a mintaszerű rendezés egészen újabb keletű, az új épületbe való átköltözködés körülményei provokálták, a minek aztán az illető szaktanárok a modern didaktika követelményeinek megfelelő rendezéssel tettek eleget.

Kiosztatott a hét kollegiumban 41 drb. arany, 24 véka gabona és 26,627 frt. 71 kr.

Újabb alapítványokat tettek a kolozsvári kollegiumnál Borbély Károlina, ki végrendeletileg 6,000 frtot tett

le, melynek kamataiból évenként 200 frt tőkésítendő, míg az alap 12,000 frtra növekedik. Ezen összeg kamatai aztán a kolozsvári kollegiumból orvosi pályára lépő ifjaknak adandók. Özv. dr. Nagy Józsefné, férje emlékére, 600 frtos alapítványt tett, melynek kamatai a VI. gimn. osztályban a latin nyelvből legtöbb eredményt mutató tanulónak adandók. A m.-vásárhelyi kollegium 10,100 frt. alapítvány élvezetébe jutott, miután alapítványt tevő, özv. Koronka Mártonné életjáradéka megszűnt. A székely-udvarhelyi kollegiumnál Dániel Gábor, főispán, „Vargyasi Dániel Anna alapítvány” címén 148 frtot tett le két zenei jutalomra. Sepsi-Szent-György városa, néhai Künnle József, kir. tanácsos, emlékének megörökítésére 1000 frt. alapítványt tett, melynek 40 frtnyi kamata, 20—20 frtos részletekben, a legfelsőbb osztályban a magyar nyelvben és irodalomban legtöbb előmenetelt tanusító két tanulónak adandó, vagy ha a legfelsőbb osztályban a magyar történelem is taníthatnák, egyik 20 frt. az ebben legtöbb eredményt felmutató ifjunak adandó.

A hálának, a kegyeletnek és jótékonyságnak e szép tényei hassanak buzditólag mindnyájunk szívére.

Ez évnek voltak gyászos, de voltak örvendetes napjai is. Mindenik kollegiumunk gyászünnepélyt rendezett a felejthetetlen főgondnok, br. Kemeny Gábor emlékének. Az előjáróságok és a tanuló ifjuság együtt szentvedték a megrendítő csapást, valamint hogy együtt érzik a nagy veszteséget, mely Keresztes József és Székely Ferenc, tanárok halálával a nagy-enyedi kollegiumot érte.

Székely-Udvarhelyt és Nagy-Enyeden, az otthelyi új iskolai épületek felavatási ünnepélyén közös és nagy volt az öröm, meg lelkesezés összes egyházmegyéink és iskoláink részéről. Mily kellemesen bizonyíták ez ünnepélyek is a közérdekeltséget intézeteink iránt. Jól esik tapasztalnunk, hogy kollegiumaink mindenestől az egyház testéhez tartoznak. Annál nagyobb erélyvel buzdulhatunk kötelességeink teljesítésére, hogy a szellem-fejlődésben ne csak lépést tartsunk a rokonintézetekkel, hanem hozzájáruljunk a kor eszméinek diadalához.

Jelentésem második szakasza összes népiskoláink állapotairól szól.

A kép, melyet adok, inkább statisztikai, mint közmivveltségi és didaktikai. Egy ilyennek a rajzolásához, egyfelől közvetlen szemlélet (autopsia), másfelől tágabb horizon igényeltetnék, mint a melyet a felküldött fukar, néha ellentmondó adatok nyujtanak. A rendelkezésemre került adatok és kimutatások egy része tanulságos, odaadó buzgalomra és ügyszeretetre mutat ugyan, de egy másik része hiányos, amolyan emlékezetből összekapkodottnak látszó, melyet csak kiegészítés után és valószínűség számítás alkalmazása mellett lehetett felhasználni. Azt még éppen csak jelezni kívánom, mert eligazítása más helyre tartozik, hogy most is akadt egy egyházmegye, mely népiskoláinak állapotairól általános jelentést nem adott. E hiányon az által segitettem, hogy e me-

gyének korábbi adatait dolgoztam fel jelen összefoglalásban.

Összes népiskoláink statisztikai viszonyai, ime, a következők.

Erdélyi ref. egyházkerületünk 19 egyházmegyéjében és 9 püspöki vizsgálat alatt álló egyházában volt összesen 453 ref. népiskola s ezekben működött 511 tanító, köztük 40 pap-tanító. Tanköteles gyermek volt mindössze 46,401, kik közül 29,681 tanult ref. felekezeti népiskoláinkban, 4.844 tanult más iskolákban, 11,876 pedig nem tanult sehol.

Ref. felekezeti egyházközségekben volt összesen 102 állami és 101 községi tskola.

A ref. felekezeti énekvezértanítók, tanítók és tanítónők évi javadalma tett 111,469 frt. és 47 krt. ide nem számított a tisztán csak énekvezérek fizetése, mely külön 25,855 frt. 83 krtban állapítható meg.

Egyházkerületünk összes népességéből (355, 241) minden 10,000 (tízezer) lakósra esik 18·3 népiskola, még, pedig ref. felekezeti 12·7, állami 2·8, községi 2·8, hazánk összes népiskolái közül 10,000 lakósra esik 12·0.

Nálunk 10,000 tanköteles gyermekre esik 141·4 népiskola, még pedig ref. felekezeti 97·6, állami 22·0 községi 21·8; az országos átlag szerint, esik 10,000 tanköteles gyermekre 120·0 népiskola.

Egyházkerületünkben a ref. lakosságnak 13·06%-a volt tanköteles, az egész országban (1887—88-ban) 17·29%.

Ref. tanköteleseink közül járt iskolába 74·40%, még pedig 63·97% ref. felekezeti, 10·43% más népiskolába; az egész országban a tankötelesek 81·15%-a járt iskolába (1887—88.) Nem járt iskolába a mi tanköteleseink 25·60%, az egész országban 18·85%.

Ezeknek előre bocsátása után, az egyházmegyék iskolaügyi viszonyait külön-külön fejtegetem s bíralom, feltüntetvén mindazon momentumokat, melyek az egyházmegyéknek és egyes iskolaszékeknek iskolaügyi adminisztrációját illetik. Itt sorba kerülnek nem csak a megfelelő állapotok és dicsőretre méltó eljárások, hanem a hiányok és mulasztások is.

Azonban, jelentésemnek ezt a részét a mélt. Igazgató-Tanács a már felhozott és más itt el nem mondható okok miatt, nem találta olyannak, mi egyszerű jelentés alakjában a főtiszt. közgyűlés nyilvános ülésén felolvastassék. S e miatt, elhatározta, fölkérni a főtiszt. közgyűlést, hogy jelentésemnek az egyes egyházmegyék speciális tanügyi állapotaira vonatkozó részét zárt-üléssel olvastassa fel és tárgyalja.

Ehez képest, mely tisztelettel kérem a főt. közgyűlést, méltóztassék tanügyi jelentésemnek itt felolvasott részét, mely a kollegiumok tanügyi állapotairól és az összes népiskolák statisztikai viszonyairól szól, jóváhagyó tudomásul venni; s méltóztassék kegyesen elhatározni, hogy jelentésem itt fel nem olvasott s az egyházmegyék tanügyi állapotait illető része, az Igazg. Tanács javaslata folytán, zárt-ülésben fog felolvasatni és tárgyalatni.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, nov. 3. 4.

(Vége.)

A brassói egyházközség tervezett új templomának a várostól megvásárlandó telke iránt kötött szerződést megerősítés alá terjeszti, miután, azonban, főt. püspök aa. éppen a templom-építés ügyében akkoriban volt Brassóba utazandó, a szerződés ügye visszaérkeztéig függőben hagyatott.

A kiküldött bizottság jelenti, hogy Sárkány Ferenc volt helyettes-számvevőtől az ügyiratokat, legjobb rendben s a legnagyobb részt teljesen földolgozva, átvette és utódjának, dr. Sárkány Lajosnak, átadta. A bizottság egyszersmind jelenti, hogy a részben megújítandó számvevői útasítás tervezetét legközelebb szintén előterjeszti.

A helyettes-számvevő az áll. segélyt élvező kollegiumok számadásai felülvizsgálatáról tevén jelentést, az Igazg.-Tanács kimondja, hogy az államsegély fölhasználásáról szóló számadások elkülönítve készítendők el, a kormánnyal szemben köteles elszámolás megejtése végett.

Az e.-csinádi papi, a nagy-laki papi és kántortanítói s a zabolai kántori módosított díjlevelek megerősítettnek.

A nyárad-szeredai egyházközség kepeváltó tőkéjének egy részével fekvő jószágot kívánván vásárolni s ez ügyben a korábban fölrendelt adatok immár mind beérkezvén, az Igazg.-Tanács a fölterjesztett adásvevési szerződést, némi módosítással, helybehagyta, mert bár a takarékpénztárban kezelt tőke ez idő szerint több jövedelmet hajt, mint a megvásárlandó birtok, mégis tanácsosabbnak mutatkozik, hogy a vagyon egy része ingatlanban gyümölcsözzék, kivált miután alig lehet arra számítani, hogy a vidéki takarékpénztárak a betétek után a mai abnormis nagy kamatokat sokáig fizethessék.

Az alsó-siménfalvi papi javadalom 120 frtnyi rendszeres állam-segélyből, az állomás megürültével, 90 frt. fölszabadulván, az Igazg. Tanács ez összeget az egyházközségnek adományozza takarékmagtár alapítására, mely szigorúan megkötött szabályzat szerint kezelve, idővel a papi javadalom pótlására lesz gyümölcsöztetendő, minek segélyével majdan a rendszeres pótlék-összeg alább lesz szállítható.

Az ikafalvi papi javadalom interkaláris bevételeiből évekkel ezelőtt, az egyházmegyei hatóság intézkedése nyomán, takarékmagtár alapított, azzal a destinációval, hogy a 100 h. literre emelendő alap jövedelme a papi fizetés pótlására szolgáljon. Az esperesi vizsgálatról szóló jelentésből, azonban, kitűnő, hogy a korábbi egyházmegyei hatóság elnézésével és a pap hallgató beleegyezésével, e határozmány évek óta nem érvényesített, sőt a tőke egy része is egyházközségi célokra fordított, az Igazg.-Tanács az ügy kitisztázására utasította a mostani egyházmegyei hatóságot, mely nem csak igazolta e szabály-sértés tényét, hanem azt is jelentette, hogy a papilak elodázhatatlanná vált újra építésének szüksége kívánatossá teszi ez alap jövedelmének egy da-

rabig még erre a célra fordítását, mibe, a jó békesség kedvéért és saját érdekében, a pap is belenyugszik. Az Igazg.-Tanács, tehát, szintén kénytelennek érzi magát, hogy belenyugodjék a magtár jövedelmének eredeti rendeltetésétől ez ideiglenes elvonásába, kikötvén, azonban, felelősség mellett, a fölszabadulandó jövedelemből a tőke helyrepótlását s attól kezdve, a kamatoknak az eredeti célra való fordítását.

Az udvarhelyi kollegium a kolozsi egyházközséggel szemben fennálló 126 frtnyi alapítványi követelését hajlandó, az egyházközség kértére, elengedni s folyamodik e követelés törlesztésének helybehagyásáért, mit az Igazg.-Tanács teljesít is.

Az abrudbányai egyházközség folyamatban levő templom-építésének költségeiből egy részt egy pusztá telkének eladásából szándékszik fedezni s kéri az eziránt kötött szerződés jóváhagyását. A pusztá telek az egyházközségnek 950 frtjában állván s e mellett egy részlete, e szerződés értelmében, az iskola kertjeképpen meg is maradván az egyházközség tulajdonában, az Igazgató-Tanács az 1700 frtban megállapított vételért elfogadja.

A h.-láposi egyházközség új iskola építésére, a koltó-katalini pedig papi és kántori javadalmának emelésére kíván kamat nélküli törlesztő kölcsönt nyerni. Az Ig.-Tanács kéréseiket átteszi ama bizottsághoz, mely a közalap segélyével tervezett ilyes tőkeszerzés iránt az egész egyházkerület területéről beérkezendő hasonló természetű kéréseknek véleményes előterjesztésére lesz kiküldve.

A vajda-hunyad-zarándi egyházmegye közgyűlése, esperesével egyetértve, az esperesi hivatal és az egyházmegyei pénztár számára Szász-Városon állandó helyiséget kíván berendezni, melyben az esperes rendes hivatalos órákat tartana s az egyházmegyei pénzek adminisztrálása is történnék, ez időszertint kivihetőkint tüntetve föl e tervet az a körülmény, hogy az esperes tordosi pap, honnan könnyű szerrel berándulhat Szász-Városra, saját egyházközségének éppen nem bokros ügyeit pedig segéd pap tartásával, de saját felelősségére, könnyen elláthatja. Az Igazg.-Tanács a központi helyiség berendezését a maga részéről engedélyezi, a kápláni szolgálat kérdését pedig a szabályszerű ellátásnak hagyja fön.

Kis Péter, patai pap, egyházközsége tanköteleseit, az elaggott kántor-tanító helyett, nemes buzgósággal, maga iskoláztatta eddig, most azonban, megsaporodott családjára hivatkozva, e munka tovább folytatását abba kívánja hagyni. Az Ig.-Tanács, a határozat előtt, további adatokat szerez be.

E—n.

Az erdélyi egyházkerület közgyűlése.

Október 8, délután.

A jegyzőkönyv hitelesítése után, a szőnyegen levő kérdésben szót emel Váró Ferenc s hosszabb indokolás után, a következő határozati javaslatot nyújtotta be :

„Közgyűlésünk a 21-es bizottság javaslatát célszerűség és jog szempontjából el nem fogadhatván, fölötté napirendre tér s a 21-es bizottságot megbizva, hogy az 1888. évi 36. kgy. jk. határozat alapján a fenforgó szükségnek és az enyedi koll. előjáróság eredeti kérésének is megfelelő javaslatot készítsen a jövő évi közgyűlésre.“

Ezután szólásra következik Benkő Lajos, ki először is elítéli azt a tárgyalási módot, mely már-már lábrakapott némelyeknél, ez ügy megvitatásában s a melynek fegyverei a gyanúsítás és sértegetés. Tiltakozik ezek ellen, mert meggyőződése, hogy nem lehet, hogy az erdélyi egyházkerületnek jelenleg legkimagaslóbb alakja, püspöke, ki még csak pár nappal előbb (a lelkész-avatáskor) is oly nagyszerűen beszélt a protestáns szabadságról és az egyéni meggyőződésről, most elnyomná bárkiné, annál kevésbé paptársainak szabad meggyőződését.

Majd áttérve a tárgyra, elismeri, hogy az enyedi theologiának csakugyan vannak árnyoldalai, de nyilvánítja azon nézetét, hogy a nagy alapítók nem ok nélkül nyilvánítják aggodalmaikat, ha megbontjuk az enyedi kollegiumot. Állitsunk fel egy másikat Kolozsvárrt! Boldog lenne, ha a Mikó Imre gróf által e célra négy ezeressel megkezdett adakozást négy tizzessel ő zárhatná be.

Majd felszólal Bartha Miklós, ki több szempontból s főleg a benne rejlő jogcsorbitási törekvésért nem fogadja el a javaslatot. Kiterjeszkedik a kérdés minden egyes ágára, fejtegeti mindazon mozzanatokot is, a melyek csak némi összefüggésben is állanak a tárgy valamely részletével. Meglepő mérséklettel tartott beszéde, melynek végén kijelenté, hogy bármit határozzon a gyűlés, ők végig fogják harcolni a küzdelmet, egyeseknél zajos tetszést keltett.

Bartha, után gr. Bethlen Géza következett, ki a következő beszéddel indokolta, ennek kapcsán benyújtott s általunk már közölt határozati javaslatát, mely mint említettük is, az egyházkerületi gyűlés által határozattá emeltetett.

„Midőn a vita ilyen előre haladott stádiumában tisztelettel kérem, igen rövid időre a tiszt. közgyűlés becses figyelmét, teszem ezt azért, mert úgy hiszem, minden egyes tag meg van győződve arról, hogy nekem ezen vita alatt egy nagyon sajátos álláspontom van.

Igen röviden meg fogom mondani, hogy miért foglalom el ezt az álláspontot, a melyen vagyok.

A Bethlen-főtanoda vagyona, a mint én végére tudtam járni, pura fiskálitás volt. Ezek, a mint igen jól tudják, csak országgyűlési sanctió mellett voltak eltulajdoníthatók.

A nagy fejedelem ezt a vagyont országgyűlési szentesítés után, mint pura fiscalitást adományozta a tanoda felállítására. Ezt a vagyont elidegeníteni, nem szabad. De azt nem hiszem, hogy a test erős része, ha feleslege van, a másik kicsiny részt ne segíthesse.

Hiszen, védelmezték az én elődeim, Enyednek jogait úgy, mint Bartha Miklós, Zeyk József, s ha ők nem lettek volna arról meggyőződve, hogy egyik intézetnek a másikat kisegíteni kötelessége, a Thun-korszak alatt nem egy, hanem több iskolánkat nem lettünk volna képesek fentartani.

A 21-es bizottság operatumát, úgy a mint van, meggyőződésem szerint, el nem fogadhatom, mert én a Bethlen-

főtanodának kulturális missiót tulajdonítok s azt hiszem, lehet, hogy nem helyesen fogom fel a dolgot, hogy nem a theologia, hanem a gimnázium fejt ki ezt a missiót, a mit anyagi ereje egy részének elvonása mellett nem teljesíthet.

De másfelől, kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, hogy van a közgyűlésnek törvényhozási joga. S ha van törvényhozási joga, van-e joga arra, hogy ideiglenesen megszávazza a segélyt? Én azt hiszem, hogy van.

Ha a közgyűlés nevelési szempontból jónak látja a theol. seminárium áthelyezését s ily értelemben fog dönteni, ezzel, nem hiszem, hogy sértést követett volna el egyházi törvényeink ellen.

Természetes, hogy a kinek elve van, azért küzd s igyekszik kivívni.

Bartha M képviselő ur azt méltóztatott mondani, hogy végig fogják harcolni ezt a küzdelmet, Én is azt mondom, hogy minden alkalmat, törvényes módot felhasználva, mindég tisztességes úton járva, törekedni kell a kitűzött cél felé.

Ezeket előre bocsátva, megmondom, miért nem fogadhatom el a 21-es bizottság javaslatát.

Mint gondnok, meggyőződtem arról, hogy a Bethlen-főtanoda nincs olyan anyagi helyzetben, hogy négy intézetét fentarthassa.

Tapasztalásból mondom, hogy míg a theológiát a főtanoda fogja segíteni, addig az a gimnázium prosperálni nem fog.

Nekem két főcélom, nem, kötelességem van, melyeket a közgyűlés akkor rótt rám, mikor azt mondta állj elé és teljesítsd kötelességedet s én vállalkoztam rá, de úgy, hogy meggyőződésemről nem mondok le. Követtem is azt mindig.

Lehet, hogy a közgyűlés hibáztatja, de nekem két főcélom volt mindig a Bethlen-főtanoda vagyoni állásának megizmosítása és a nevelésügy fejlesztése.

Minthogy én azt hiszem, hogy mindkét céloimat elértem, ha Kolozsvárrt állítják fel a theol. akadémiát, de csak úgy, ha a főtanodától mentől kevesebb áldozat követeltetik, ezért a bizottság javaslatát nem fogadhatom el, mert a 8500 frt segélyt a főtanoda részéről igen soknak találom.

Engedje meg a t. közgyűlés, hogy határozati javaslatomat felolvassam.

A nagy tetszéssel fogadott javaslat felolvasása után, az Ig. Tanács. előadója, dr. Szász Béla tartja meg zárbeszédét:

Ha nem akarnék is, rövidnek kell lennem, mert tudom, hogy a tiszt. közgyűlés úgy sem hallgatna ki.

Ez a kérdés úgy állítottatott fel, mint Enyednek és Kolozsvárnak ellentétes kérdése. A kettőnek érdekét némelyek szembe állítva, gondolták, hogy valamelyiknek nagyobb súlyát igazolva, ehhez képest a mérleget eldöntötték.

Én ezt az ellentétet nemcsak a magam, de azt hiszem, hogy a 21-es bizottság és az Igazg. Tanács nevében sem fogadhatom el. Itt nem Enyednek és Kolozsvárnak ellentétes érdekei, hanem az anyaszentegyháznak és egyik igen emi-nens és jelentős tagjának kérdése van latba vetve. Éppen ezért, nyugodtan magamra vállalom a vádat, még azt is, hogy ellensége vagyok annak a résznek, ha e mellett igazolni tudom azt, hogy barátja vagyok az egésznek.

Ha az egésznek ügye a mi papnevelésünk és felekezeti-tanáraink állami nevelésének kiegészítése, nem is hallottam, hogy valaki kétségbe vonta volna, mikor annak igazolására, hogy nem Enyednek és Kolozsvárnak, hanem az egész anyaszentegyháznak kérdése forog fenn, ez a két bizonyítékom van: harmadszor avval is dicsekedhetem, gondolom, nemcsak magam, hanem a bizottság és az Igazg. Tanács nevében is, hogy mikor módot, alkalmat keresünk az egész anyaszentegyház ügyének megoldására, ugyanakkor Enyednek, egyik eminens szervünknek ügyét is szolgáljuk, mint előttem szolt igen tisztelt főgondnok ur hangoztatta, mikor ő a tényleges állapotokra való tekintettel, az anyagi erő mérlegelése s a gimn. mostani állapotának bírálása után azt mondja: Főtiszt. közgyűlés, én, a ki nemcsak jogosítva, hanem kötelezve is vagyok, a n.-enyedi főtanoda gondnoki székét betölteni, én kérem hozzátok el a theológiát, hogy a kollegiumot kifejthessük s missiojának magaslatára emelhessek.

Azt hiszem, minél egyszerűbben állítatik fel a kérdés, annál bizonyosabbak leszünk a felől, hogy maga a dolog dönti el életünket.

Azt hiszem, senki sem vonja kétségbe, hogy papképzésünk és az állami tanár-képzés felekezeti szempontból való kiegészítése az anyaszentegyháznak közérdeke, közjava, közkötelessége. Harmadik tételemet sem vonhatják kétségbe azok, a kik tényekből indulnak ki s még maga Váró tanár sem, ki [határozati javaslatának bevezetésében olyant állított, a mire most nem terjeszkedem ki, csak jelzem, hogy nem fogadhatom el.

Nem szavak boncolgatásába s kicsinységekbe kapaszkodva, hanem elvi magaslatra emelkedve, azt vagyok bátor kijelenteni, hogy ha valaki előáll s azt mondja azt ohajtom, hogy a ref. pap tudomány, eszély, tapintat, társadalmi formák ismerete szempontjából legyen minél magasabb niveauon álló, igen helyes ez ohajtása, mert theologusaink legnagyobb része falura kerül, oly nép kebelébe, melynek, engedjen meg Kovács Ödön theol. profeszszor ur, nem csak lelkipásztora, hanem atyja, feje, vezérloje kell hogy legyen, orvos, nem olyan értelemben, hogy ha elvágja a lábát, azt meggyógyítsa, bírója, nem oly értelemben, hogy ha vét, káldába csukassa s tudnék még vagy tiz epitetont egymás mellé sorolni, s éppen azért ezek a kellékek szükségesek leginkább a mi falun munkálkodó papjainkban.

A theologiai definíciók szempontjából nem ütöm meg a mértéket. Innen onnan 26—28 éve, hogy a theológiát elvégeztem, ugy a hogy, soha papi vizsgálatot nem tettem, egy évig vásárhelyi tanár koromban prédikáltam, de hát én ehhez nem értek; de azt tudom, hogy ha Berlinben orthodox theologia s az ottani egyház-alkotmánynak megfelelő hierarchikus egyházi kormányzat is van érvényben s Tübinga olyan szerencsés, hogy egy ilyen-amolyan hires és kiváló protestáns theologus keletkezhetett, illetőleg, működhetett ott, azt tudom, hogy se Straust, se Pfleiderert nem a theol. seminarium nevelték, hanem nevelték önmagukat s ha be voltának savanyitva, akkor is kitörne belőlük a talentum.

Egyik szónok, gondolom Barthe M. azt mondta, hogy a theol. ifjak eljönnek Kolozsvárra, hogy itt mindenféle tu-

dományt össze-vissza tanuljanak. Ilyen egyfűgyűségeket olyan férfi, mint dr. Kolozsvári, egyetemi tanár, nem gondolt s nem kontemplálta azt, hogy az az ifju egyszerre tagja legyen az orvosi, jogi, matematikai fakultásnak.

Azt mondta ugyanő, hogy ha a theologusok itt lesznek, majd átmennek a jobban jövedelmező orvosi, jogi pályára.

Hát, mikor az ifjak leteszik az érettségi vizsgát, nem megkérdik, hogy miféle pályára mennek? A talentumok mennek a maguk útján. Mennek, jönnek, dolgoznak s kivívják magukat akár Berlinben, akár Tübingában, akár Kolozsvártt. De nem talentumokból állunk. A nagy publikum legalább is 90%-ban ilyen és hasonló nivóju emberekből áll, mint a milyenek mi vagyunk, ilyenekből válik a mi papságunk.

Utóbbi időben az egyházkerületnek éppen az a tendenciája, hogy a papi állásokat megjavítsa s a szegény egyházakat támogassa. És az Igazgató-Tanács most készíti elő azt a nagyszabásu munkálatot, az egyetemes egyház segélyével, annak kebelében és egyik szervekint, melynek előmunkálatait az egyetemes konvent elfogadta, a melynek a jövő tavaszi konventi ülészakban fogja gyümölcsét látni, melynek alapján éppen húsz annyi segélyt fordíthat az egyetemes egyház jövőben szegény papjaink támogatására, mint eddig tette.

Mikor ez az Igazg. Tanács el fog jöni a jövő közgyűlésre s munkálatának eredményét bemutatva, azt mondja: ime, a mi közalapunkból ennyi és ennyi, az államsegélyből ennyi és ennyi, ezen kívül, az egyetemes egyház közalapjából ennyi és ennyi összeg áll rendelkezésünkre, ezek a rosszul javadalmazott papi állomások. ezek az épített egyházközségek, segítsük őket ilyen és ilyen mértékben; és e mellett azt is mondja, hogy egyházkerületünk jövőre a mi papnevelésünknek és az állami tanárképzés felekezeti szempontból való kiegészítésének ügyét saját életkérdésének vallva s minket az előmunkálatok elvégzésével megbizva, e kettős instrukció tekintetében kivittük, hogy az államsegély felemelése s a lehető források megnyitása által ez a kérdés megoldhatóvá lett, s e mellett az enyedi kollegiumnak is szolgáltunk, a melynek tulajdon gondnoka és az egész előljárósága azt mondja: vigyék a theológiát, hogy menekülhessünk terhétől, mert az üresedésben levő ötödik theologiai kathedrát sem tudjuk, anyagi erő hiányában, betölteni, mikor ez az Igazg. Tanács így fog szólani, nem mondjuk azt, hogy csoda-tevők vagyunk, hanem egyszerű munkás emberek; csináltuk azt, a mit lehetett, gyűjtöttünk, takartunk.

Bartha Miklós ur azt mondta, hogy a jogokat csorbítjuk. Kérem, ez nem áll. Az alapító-levélben megmondja az alapító, hogy ezt a vagyont az erdélyi ev. ref. religionak hagyja és nem Enyednek. Az iskola Gyula-Fehérvártt állított fel s később a kolozsvári vakancia után, a fejedelem jogos és illetékes rendelete alapján, áthelyeztetett Enyedre. De a mi joga volt a fejedelemnek, az a joga van ennek a közgyűlésnek, s itt mellékesen megjegyzem, méltóztassanak megnézni a 106 §-t, az kimondja, hogy a közgyűlésnek a zsinati törvényhozás korlátai közt, törvényhozási joga van.

Kovács Ödön beszédének legnagyobb része abból áll,

hogy persifflálja ezt a munkálatot s kimutatja, hogy ez mi-féle haszontalan, félszeg, buta embereknek tartja a mai papokat, s hogy e szerint Enyedről azért kell Kolozsvárra helyezni át a theol. akadémiát. hogy az ifjak itt mind tökéletes emberekké váljanak.

Kérem, ha valaki egy intézményt ujja akar átalakítani, reméli, hiszi s vitatja, hogy fejlettebb, tökéletesebb s a célnak jobban megfelelő lesz az, mint a régi. De hát, ez kisebbités? Hát, a 10 éves gyermek részéről a 8 éves gyermekkel szemben kisebbités az, ha azt mondja, hogy ő már 10 éves?

Tudom, hogy egyházunk nem szűkölködött kitűnő papokban; tudom, hogy voltak gyengébb papjai is. Ha azt mondom, keressünk olyan nevelési eszközöket, hogy a theologus ifjak anyaszentegyházunk igazi papjaivá legyenek kiképezhetők, akkor nem kisebbitem a mostani generációt. Vagy, ha talán azt hitték az igen tisztelt tiszteletes urak, fogadják nyilatkozatomat, hogy ezt tenni, nem volt szándékom.

A tanárképzés módját illetőleg, nyilvánvaló, hogy azok az ifjak nem egyszerre fogják hallgatni a theologiai és az egyetemi szakelődásokat. Kolozsvár társadalmi élete folyton forrongásban s élő cselekvésben van s ez bizonyosan szélesbíti az ifjak látókörét. Van számos kulturális intézete, a melyek közé tartozik az egyetem is. Hiában mondja dr. Hegedüs István, hogy ő nem fogja hívni előadásaira a református papokat, de ha nekem szavam lesz, küldeni fogom őket, hogy menjenek az istenért.

Az az ősszeköttetés, a melylyel dr. Kovács Ödön beszédét végezte, nagyon szép volna; az az ohajtás, hogy a theol. fakultás az egyetem ötödik fakultása legyen, igen szép felfoházkodás: de jól tudja, hogy ez nem égető kérdés, ezt elnapolhatjuk.

Mellesleg megjegyzem, hogy az igen tisztelt doktor ur, mert Kovács Ödön valóságos doktor, én csak olyan tiszteletbeli doktor vagyok, engedjen meg, de csak tudomány-morzscáskákkal rendelkezik. Itt megnyílik a theologus látóköre s látni fogja, hogy a theologiai akadémia, habár abban oly férfiak működhetnek, kik kötelességüket, elhivatás-körüket, tehetségük, erejük és buzgóságuk szerint betöltik, még is csak szakiskola. A munkálatban éppen ezért használtatott az universitas scientiarum kifejezés, a mit a dr. ur bizonyosan értett, értenie kellett.

Mikor látja az az ifju, hogy itt vannak lakkipós, frakkos fiatal emberek, s látja, hogy az egyetemen van 50 — 60 tanár, 5 — 6 száz egyetemi hallgató s vannak tudományos előadások, felolvasások, minél inkább falura megy, annál inkább megtanulja, hogy alázatosnak kell lenni, nem abban az értelemben, hogy a főtiszt. püspök ur előtt meghajolják, ezt én nem akarom, ne hajolják meg, hanem a tiszteletet adja meg a törvény határai közt. De tanul alázatosságot az által, hogy megtanulja, hogy tünni kell igazságtalanságot, méltatlanságot a sorstól, helyzettől, az állomástól, a hivatástól s lehet, tudja a nagy tiszt. theol. tanár ur is, hogy vannak egyházközségek, melyekben nagy bajok, zavarok, háborúságok, éppen az által keletkeznek, mert a pap nem elég alázatos.

Tanulja meg az az ifju az élet körülményei előtt való meghajlást. Nem oly értelemben kívánok én alázatosságot, hogy legyenek hátukat meggömbösztő papjaink. Nem, legyenek emelt fejű papok; de ezek csak úgy lehetnek, ha minél több képzettségük van.

A kérdés jogi oldalába nem elegendem, fejtegették ezt mások. Csak annyit vagyok bátor megjegyezni, hogy midőn a nagy-enyedi Bethlen-kollegium jövedelmének bizonyos részletét ideiglenesen egy másik szervünk segélyére akarjuk rendelni, nem akarjuk a 200 éves jogviszonyt megbontani, hanem azt éppen fentartani, melyet a Bethlen-kollegium ez időszertinti előjárósága legalább szóban megtagad. Bethlen G. ezt az alapítványt az erd. ev. ref. religiónak tette és a papi s tanári nevelésnek és egy scholának, gimnáziumnak érdekében akarta in infinitum fentartani.

Mikor 1853-ban az „Entwurf“ iskoláinknak megfelelő berendezését követelte s ehhez képest, a nagy-enyedi collegium el lévén pusztítva s a tanulóknak ott nem lévén helye, az enyedi rendes tanárok közül többen a kolozsvári és m. vásárhelyi collegiumokhoz osztattak be s számbavételvé az enyedi collegium évi jövedelme, az 10 ezer frtnak találattott, br. Kemény Ferenc azt írja: Szem előtt tartva azon főfelvet, hogy a református státusnak az ifjuság kiképzésére rendelt pénzalapja e célra kell hogy fordítottassék a tanuló-intézetek tőkái, pénztárai, ha a körülmények parancsolják, ezen legfőbb cél előmozdítására segedelemmel kötelesek.

Én azt mondom, hogy a 200 éves joggyakorlatot tartjuk fenn a 21-es bizottság javaslata által, mikor azt mondjuk, hogy az ev. ref. religió jogos, elidegeníthetetlen tulajdonaképp fentartandó Bethlen-fundáció egy részét igénybe kell venni, melynek egyik eminens hivatása az ur szolgálainak képzése.

Ha az enyedi collegium ezen kötelességét, vagyoni állapotához képest, nem tudja teljesíteni s ha az egyházkerület azt mondja, jól van, ebben segítelek, hogy másik kötelessége teljesítése annál könnyebb legyen ez nem jogelvétele, hanem a meglevő jog érvényesítése.

(Vége következik.)

A reformáció évfordulója Berlinben.

E hó elsején mult, 350 éve, hogy II. Joachim brandenburgi választó-fejedelem Spandanban az urvacsorát először vette két szin alatt s csatlakozott ezen tényével a reformációhoz. E nevezetes évfordulót a berliniek nagy ünnepélyességgel ülték meg, a nevezetes évfordulóhoz legközelebb eső vasárnapon, azaz, november 3-ikán, emlékezve a nevezetes tényre, midőn a most is uralkodó Hohenzollern-ház protestánsá lett. Már november 2-dikán este 1/2 6 órakor Berlin minden protestáns templomában megkondultak az esteli istentiszteletre hívó harangok. Magam, két kollegámmal, kik szintén magyar theologusok, kíváncsian siettem a Schloss-Brücke mellett fekvő Dom-Kirchebe. Kíváncsiságomat már az is felcsigázta, hogy a theologiai fakultás profeszszorai közül sokan már előadásuk alkalmával megemlékeztek a nevezetes napról. Profeszszor Lasson, ki a téli szemeszterre „Die Beweise für das Dasein Gothes“ címmel hirdetett előadásait november elsején kezdé meg; magas lelkesedéstől lángoló ékesszólással emlékezett a nevezetes évfordulóra; hasonlóan Kaftan és Goltz profeszszorok is. Mire már-már előre láttam az ünnep nagyszerűségét s valóban nem is csalódtam. Az ünnepet megelőző

estén tartott istentiszteleten a Dom-Kircheben Beier lelkész tartott rövid imát s olvasott egyes részleteket a rómaiakhoz írott levélből és a LXVII-ik zsolnárból, mi közben a gimnazista gyermekekből és férfiakból szervezett vegyes khorus művészileg szerkesztett darabokat énekelt.

November 3-ikán, azaz, vasárnap 9 órákor már sűrű tömegekben sietett a nép a templom felé; $\frac{1}{2}$ 10 órákor már zsufolásig tele volt minden templom, különösen a Mohren-Strasseban levő Háromság-templom, a hol az alkalmi beszédet Dryander lelkész és igazgató-tanácsos, Berlin legkedvesebb egyházi szónoka tartotta. Magam is oda tartottam, részt veendő az ünnepélyben. Mikor éppen beléptem, hangzának fel az „Erős várunk nekünk az isten” akkordjai. Valami sajtószerű érzélem szállott meg, mikor láttam, hogy a szorongásig tele templomban minden ajkáról a dal hangjaiban száll a buzgó ima a mindenség urához, istenéhez. A szomjuhozó lelkek örömittas buzgósággal szárnyaltak a végtelenhez, ki a tisztított vallás zászlója alatt már 350 éve vezeti őket újabb és újabb győzelemre, s engedi élővizet meríteniük az eredeti tiszta forrásokból.

A gyülekezet éneke után, a nőkből és férfiakból szervezett vegyes kar, orgona- és zenekar kísérettel, felséges dallamu egyházi éneket énekelt. Aztán, Dryander lelkész rövid, de felemelő ima után, melyet az oltárnál tartott, a szószékbe felmenve, megtartotta Zsidók. XII. 2, 3. alapján kitűnően kidolgozott alkalmi beszédét. Végül, a gyülekezet buzgó éneke után, ismét a khorus énekelt.

Berlin többi templomaiban is hasonló ünnepélyességgel tilték meg az évfordulót. A Dom-Kirchében prof. dr. Golz, a Mittel-Strasseiban Stechow lelkész; a Gensdarmen Marckt-on levőben Kirms lelkész tartott alkalmi beszédet. Este 6 órákor szintén tartatott istentisztelet, és pedig nem csak imát, hanem alkalmi beszédet is mondtak minden templomban.

Templomba-menéskor felhívások osztattak szét adakozásra a Gusztáv-Adolf és Luther-alap javára. A felhívásban fel van említve, hogy a brandenburgi Gusztáv-Adolf-egylet vagyona sokkal hátrább áll a kevesebb tagot és hívót számláló brandenburgi katolikus Bonifacius-egylet vagyonánál, mert a Bonifacius-egylet a legközelebbi 3 év alatt egy millió márkát fordított céljaira, míg a Gusztáv Adolf-egylet ilyen nagy összegek kiadására még mindig képtelen.

Az ünnepély után, meghívókat osztottak szét, melyek egy felolvasás-sorozatra szólnak. Az évforduló emlékére a következő felolvasások fognak tartatni a Háromsági templomban.

Nov. 7-én este 7 órákor Dryander, a brandenburgi remációról; nov. 17-én este 7 órákor dr. Frannel Melanchtonról; nov. 21-én este 7 órákor Scholz lelkész Zvingliről; nov. 28-án este 7 órákor Vorberg szuperintendens Gerthardtról; dec. 5-én este 7 órákor Kirms lelkész Zinzendorfról.

Ezek, rövidbe foglalva az emlékünnepe mozzanatai Berlinben, melyek nyilván mutatják, hogy „erős várunk nekik az isten.”

l'artha Lajos.

T A R C A.

A revideált ó-szövetség.

Az általam ajánlott fordítás. A revideált szöveg.

II. RÉSZ.

(Folytatás.)

„Csak hogy a hust lelkével (vérével), ne egyétek.

Mert bizonynyal számon kérem véreteket, vagyis lelketeket; bosszut állok azért minden állaton, bosszut az emberen és minden ő atyjaifán az embernek lelkeért.

Én pedig ime szövetséget szerzek ti veletek és a ti magvatokkal, utánatok

Azért, legyen tehát az iv a felhőkön, hogy látva azt, megemlékezzem az örökkévaló szövetségről, Isten között és minden testből való állat között vagyon.

Noé fiai pedig, kik a bárkából kijöttek, ezek Sém, Khám és Jáfet. Khám Kanaánnak atyja

És ivott a borból s meg-részegedék és megmezteleníté magát sátrában.

És megáldom azokat, a kik téged áldanak és a ki téged átkoz, megátkozom azt, és veled áldják magukat a föld minden nemzetségei.²⁾

Csak hogy a hust lelkével, vére az neki, ne egyétek.

Mert bizonynyal számon kérem véreteket, lelketekért; bosszut állok azért minden állaton, bosszut az emberen és minden ő atyjaifán az embernek lelkeért. 9. s. 5.

Én pedig ime szövetséget szerzek ti veletek és maradék magvatokkal. ^{9/9}

Azért legyen tehát az iv a felhőkön, hogy lássam azt és megemlékezzem az örökkévaló szövetségről Isten között, és minden testből való élő állatok között, mely a földön vagyon. ^(9/16)

Valának pedig Nőé fiai, kik a bárkából kijöttek vala: Sém, Khám és Jáfet Khám pedig Kanaánnak atyja ^(9/18)

És ivék a borból, s meg-részegedék és meztelenen vala sátra közepén. ^(9/21)

És megáldom azokat, a kik téged áldanak, és a ki téged átkoz, megátkozom azt és megáldatnak te benned a föld minden nemzetségei.^(12, 9)

És vevé Ábrám feleségét Szárait és Lótót

És visszajöve délről, stációkat tartva, Béthelig, arra a helyre, hol először sátoroz vala: Béthel és Hai között.³⁾

És olyanná teszem a te magodat, mint a földnek porát, melyet (a földnek porát) ha valaki megszámlálhat, a te magod is megszámlálható legyen.

És hitt az Istennek és ez beszámítá azt neki erény gyanánt.⁴⁾

És felvevé Ábrám az ő feleségét, Szárait és Lótót ^(11/5)

És visszajöve délről azon a nyomon mind Béthelig, arra a helyre, a hol először sátora vala, Béthel és Hai között ^(18/3)

És olyanná téstem a te magodat, mint a földnek pora, hogy ha valaki megszámlálhatja a földnek porát, a te magod is megszámláltassék. ^(13/16)

És hitt az Istennek és tulajdonították az ő neki igazságot ^(15/6)

vérből általánosan ismert ama felfogáson alapszik, hogy az Ádámtól származó nemzetség révén jut az üdv az emberiség részébe. Csak hogy ez nem a héber író gondolata. Különbösen is, az eredeti szövegben levő ige alaknak (nibreku) reflex jelentése van, mint a 22. 18. és 26. 4-ben, de a mit a revisor itt sem vett figyelembe. Igen találon adja vissza Reuss e vers értelmét e szavakkal „se sou-haitiront ton bonheur.” Hasonlóan fordítják Gesenius, de Wette, Evald, Delitzsch.

³⁾ „azon a nyomon” intén a hibás görög, latin fordítás utánzata.

⁴⁾ E versben elég helytelenül követi Károli a görög fordítást a passiva forma alkalmazásában, a nélkül, hogy átvinné tőle azt is, a mi benne jó. t. i. a héber »szedágh«-nak megfelelő »dikaiosúné« fogalmát. És a revisor elnézi az eredeti szöveg illyszertü elfacsarását. — Én nem ragaszkodom nagyon a »szedágáh«-nak általam adott fordításához, sőt határozottan állítom, hogy e két fogalom (»szedágáh«-és »erény«) itt nem fedi egészen egymást; de semmi esetre sem tartom megengedhetőnek, hogy a »szedágáh« által jelzett vallás-erkölcsi fogalmat (»dikaiosúné« »justitia«, »Gerechtigkeit« »justice«) magyarul egy oly szóval adjuk vissza, a mely nyelvünkben már le van foglalva egy más, amattól lényegesen elütő absztrakt fogalom (héb. »ómen« »emeth«; »alétheia«, »veritas« »Wahrheit« »vérité«) számára. Reuss e verset, nézetem szerint, igen híven. találon így fordítja: »Et il en crut l'Éternel, qui le lui compta pour un acte de justice.«

²⁾ „és megáldatnak tebenned a föld minden nemzetségei.” E szintén a görög, latin után készült fordítás a rómaiakhoz írott le-

Folytatás az 1/4. iv mellékleten.

És lőn, hogy naplementekor mély álmom lépé meg Ábrámot és ime rémülés és nagy setétség szálla ő reá.

És mondta az Ur Ábrámnak Bizonyial megtudjad, hogy a te magod jövevény lesz a földön, mely nem övé; és szolgálatra szoritják és nyomorgatják négyszáz esztendeig.

És miután a nap lement és sűrű sötétség lőn: ime, egy füstölő kemence és tüzes fáklya, mely általmegyen vala a husdarahok között.

És Száraj, az Ábrám felesége nem szüle neki; vala pedig neki egy egyiptomi szolgálója, kinek neve Hágár volt.

És beméne Hágárhoz, ki fogada méhében; ez pedig a mint látta, hogy terhes, urnőjének nem vala becsülete előtte.

Az pedig fene ember léssen; az ő keze mindenki ellen és mindenkinek keze ő ellene; és minden atyjáfiától keletre üti fel sátorát.

És nevezé Hágár az Urnak nevét, ki ő vele szólott vala: „Te vagy a látás Istene!“ Mert monda „Avagy, nem pillanték-é e helyen is ő utána, ki rám tekintett?“⁹⁾

És lőn naplementekor, mély állom lépé meg Ábrámot, és ime rémülés és nagy setétség szálla ő reá^(15/12)

És monda az Ur Ábrámnak Tudván tudjad, hogy a te magod jövevény lesz a földön, mely nem övé, és szolgálatra szoritják, és nyomorgatják négyszáz esztendeig.^(15/13)

És mikor a nap lenéne és setét lőn, ime, egy füstölő kemence, és tüzes fáklya, mely által megyen vala a husdarahok között^(15/17)

És Szárai, az Ábrám felesége nem szüle néki; vala pedig néki egy Egyiptomból való szolgálója, kinek neve Hágár vala^(16/1)

És beméne Hágárhoz, ki fogada az ő méhében; ez pedig a mint látta, hogy terhes, nem vala becsülete az ő asszonyának ő előtte.^(16/4)

Az pedig fene ember léssen: az ő keze mindenek ellen, és mindenek keze ő ellene és minden ő atyja fiának ellenében üti fel sátorát.^(16/12)

És nevezé Hágár az Urnak nevét, ki ő vele szólott vala: Te vagy a látomás Istene. Mert monda „Avagy, nem e helyen láttam a látomás után?“^(16/13)

Józsa Zsigmond.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— Főtiszt. Szász Domokos, püspök aa. folyó hó 9-én Brassóba utazott. Az utazás az odavaló templom építésével állt kapcsolatban, a mennyiben Alpár Ignác építész is társaságában volt. Püspök aa. előzetesen kikért minden ünnepélyes fogadtatást és így minden idejét arra fordította,

⁹⁾ A revideált szöveg érthetetlen. Író azt akarja mondani, hogy Hágár az Istent, a ki szánalmas helyzetében kegyelmes volt iránta (rá tekintte) és a kit pusztában, tehát ott is, hol nem várhatta volna, észrevett, mintegy utána pillantott, midőn az, mint angyal előtte elment: a mindenütt jelenlevő, mindenütt látó Istennek vagy a »látás« Istenének nevezte.

hogy céljához képest fontos, hivatalos dolgait elintézzé. Jövő számunkban terjedelmes tudósítást hozunk.

— Papválasztás. Az erdővidéki egyházmegyébe kebelezett közepajtai egyházközség, Kövér András, kibeledi lelkészt választotta papjának, ki hivatalát e hó 3-án ünnepélyesen el is foglalta.

— Hálás köszönet. Templom-szentelésünk alkalmával, Szász Domokos, püspökünk egyházközségünket egy diszes urasztali kehelyvel örvendeztette meg. Szintén erre az alkalomra, Novák Edéné, Császár Róza ő nagysága, egy rendkívül diszes, sötét-piros-bársony szószék-takarót ajándékozott. Az ilyen tettek magukba is jutalmazók, de nekünk jól esik, érette a nyilvánosság előtt is tolmácsolni hálás köszönetünket. M.-Ludasi ref. egyházközség keblitánácsa.

— Beszámolás és elismerés. Ujabbán kegyes adományait beküldötték: Ngs. Csató János, kir. tanácsos, aispán ur 49 sz. ivén, a m.-igeni járásból 5 frt. 35 krt. Rákosi Lajos, esperes ur, a 135. sz. ivén 5 frtot. Komját-szegi Pál és neje a 212 sz. iven 2 frtot. Nt. Baksay Sándor ur 279. sz. ivén a solti egyházmegye 10 frtot. Tkts. Lőrincy Lajos ur 262. sz. sz. ivén gyjtött 10 frt. 50 krt. Tiszt. Pásztor Sándor 10 frt. 90 krt. Fogadják mindnyájan leghálásabb elismerésünket. A kiknél még iverünk vannak, a legszivesebben kerjük, sziveskedjenek, kegyes adományait beküldeni. Maros-Ludas, 1889. november 12. Az egyházközség nevében, Vásárhelyi Lőrinc, körlelkész.

— A „Téli Ujság“, e vallásos irányu olvasmányokat tartalmazó, illusztrált néplap, már tizenegyedik évfolyamába lépve, az idén is megjelenik december, január és február hónapokban, minden szerdán. Egy szám ára csak 2 kr. de tiz példánynál kevesebbet megrendelni, nem lehet, mely Hornyanszkyhoz küldendő Budapestre. Szivesen ajánljuk mindama köröknek, melyek ilyes olcsó olvasmányokban valódi lelki táplálékot szerezhetnek.

Szerkesztő nyiltpostája.

— Ér-Kávás D. M. urnak. Nem méltó a pocsolya, hogy önzetes ember észrevegye. Az elzüllesnek indult existenciák megvételére, legfőlebb számalomra valók. Ön és a magunk iránt való tekintetből, félretesszük. Csendes örültek elől kitérni, oly kötelesség, melyet magunk irtunk magunk elé.

— Nyilt kérdés. Os. F. urnak. Törvény nem intézkodik. Ugy véljük, tisztán kebli, illetőleg, egyházmegyei elhatározás alá tartozik. Meg kell kísértetni.

— Mi egy alma? A cikk itt van. Mihelyt elolvashatjuk, azonnal értesíteni fogjuk sorsáról. Nagyon el voltunk foglalva.

HIVATALOS RÉSZ.

2916. — 1889.

UTASÍTÁS.

Mindenik ref. egyházközség tt. Tanácsának és mindenik ref. kollegium m. tt. Elöljáróságának.

Jóllehet az egyházközségeink által tervbe vett építkezések foganatba vételének engedélyezése végett beadandó kérvényeknek mily módon való felszerelése az 1885. évi 1701. szám alatt kelt körrendelettel megállapított s ezen szabályzathoz való pontos alkalmazkodás ellenőrzése a hivatalos lapban 1886. évi 1809. szám alatt közölt felhívásban az esperesi hivatalok kötelességévé tétetett, mind a mellett az

építés engedélyezését tárgyzó több kérvény felszerelésül, vagy hiányosan kiállított okmányokkal felszerelve, küldetvén fel: jövőre, ahoz alkalmazkodás végett, a kérvények felszerelésének módozatait tárgyzó szabályzatot. tájékoztató ki egészítéssel, teljtartalmulag közöljük.

Minden tervbe vett oly egyházközségi, vagy kollagiumi új építkezések, melyeknek tárgya: templom, torony, orgona, paplak, iskolaház, tanítói lakás, bérház, tanterem, lakszobák, tanári lakás, feltétlenül, valamint az itt felsorolt épületek kijavitása és kisebbszertű melléképületek emelése, azon

esetekben, ha azok költségeit tőke-elköltség, vagy kölcsön felvétel nélkül az egyházközség, vagy kollegium pénztára nem fedezheti, csakis a megszabott úton, Igazg. Tanácsunkhoz beadandó kérvényre nyert engedély vétele után vehetők foganatba.

Az egyházközségek évi költségvetései keretén belül, mint az évi reáns bevételekből fedezhető kisebbszertű építkezésekre és javításokra az engedély kiadása az egyházmegyei hatóság körébe tartozik, az épületek jó karban tartásával járó kiadások felett pedig az egyházközség intézkedik.

Az építkezés engedélyezése végett beadandó kérvényhez mellékelendő:

1. Az egyházközségi, illetőleg, a képviselői közgyűlésnek határozata, melyben legyen feltüntetve az építkezés költsége, valamint részletesen kimutatva a költségeknek miképpen leendő fedezése.

Az építés, vagy nagyobb szertű átalakítás tervrajza és költségszámítása. A mely építkezés költsége az 1000 frtot meghaladja, úgy a tervet, mint a költségszámítást multhatlanul szakértő készítse; a kevesebb költséggel foganatosítható építkezésekről ahoz érő egyházmegyei, vagy egyházközségi megbízott által készített tervrajz és költségszámítás is elfogadható.

3. A tervrajznak „méréttel” (lépték, scala) kell ellátva lennie, annak kitüntetése végett, hogy az épület és részei minő szussággal, szélességgel és magassággal terveztetnek.

4. Melléklendő azon legközelebb fekvő város, vagy nagyközség városi kapitánya, illetőleg, szolgabírája által kiállítandó anyag-ár bizonyítvány, a hol beszereztetnek az építési anyagok. Egyidejűleg minden esperesi hivatalnak küldünk egy ár bizonyítványi úrlapot, azon felhívással, hogy ily mintázatot készítsenek az építési anyagokról. A mely építési anyag a tervezett építéshez nem szükséges, azok árának rovatai üresen hagyandók.

5. Új templom és iskolaház építésénél melléklendő azon tefel vázlatrajza, a melyre az épület emelendő, jelezve azt, hogy hová helyeztetik az épület, valamint azt is, hogy a tefel vízszintes, avagy nem s az utóbbi esetben a lejtés foka kitüntetendő.

6. Új templom és iskolaház építésénél igazolvány melléklendő híveink lélekszámáról, vagy a tankötelesek számáról.

Figyelmeztetjük az egyházmegyék nagy t. espereseit, hogy a mely egyházközség kérvényét hiányosan felszerelve adná be, a kérvényt haladéktalanul küldjék vissza kiegészítés végett s csakis a hiányok helyreállítása után terjeszszék az ügyet az egyházmegye m. tt. Tanácsa, vagy közgyűlése elé s az Ig. Tanácsnak ellátása alá tartozókat a megállapítandó véleménnyel terjeszszék fel.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig. Tanácsának, Kolozsvárt, 1889. nov. 6-án tartott üléséből.

a titkár helyett

Szász Béla,
előadó, ig. tanácsos.

Szász Domokos,
püspök, mint elnök.

2929—1889.

UTASÍTÁS.

Mindenik egyházmegye nagy t. esperesének s az anyakönyvet vezető minden lelkipásztornak.

A folyó évi népmozgalmi adatok feltüntetésére szolgáló úrlapokat az egyházmegyei egyházközségek részére az esperesi hivatal útján, a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek pedig közvetlenül egyidejűleg megküldvén Ig. Tanácsunk felhívjuk nt. esperes fiait, hogy a kezükhez vett füzeteket, mult évi 2892. szám alatt kelt s a hivatalos lap mult évi 51-ik számában közzétett útastás értelmében, haladéktalanul öszszák ki az anyakönyvet vezető pap atyánkfai között. Az anyakönyv vezetésére kötelezett lelkipásztor atyánkfaiat pedig felhívjuk, hogy úgy az anya, mint a leányegyházközségekben ezen év folyamán felmerült minden anyakönyvi adatot pontosan vezessenek be a kimutatásba, az egyes táblázatok alján foglalt „Jegyzet” értelmében s a betöltött füzeteket az illetékes törvényhatóság közegeinek (szol-

gabirónak, polgármesternek) rövid idő alatt, s legfönnb 1890. évi január hó végéig, közvetlenül és felelősség terhe mellett, pontosan küldjék be.

A kimutatás betöltésénél a fenn idézett 2892. sz. alatt közzétett körlevél tartandó szem előtt; a tévedések kikertítése végett, ismételve figyelmeztetjük anyakönyv-vezető pap atyánkfaiat, hogy miután a népmozgalmi adatok az országos statisztikai hivatal által közigazgatási, illetőleg, szolgabírói járárok szerint dolgoztatnak fel, az oly anyaegyházak, melyeknek leány- és fiókegyházai közöl egy, vagy több is más törvényhatóság területén, vagy más szolgabírói járás területén fekszenek, ez utóbbiakról külön kimutatást kell készíteni s az illetékes szolgabíróshoz benyújtani, és pedig annyi kimutatást, mint a hány szolgabíróshoz tartoznak az illető anyakönyv vezetésére kötelezett pap felügyelete alatt álló egyházközségek.

A püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek anyakönyve vezetésével megbízott pap fiait a kimutatást betöltve, az illető szolgabíróshoz, vagy polgármesteri hivatalhoz nyujtsák be.

Az erd. ev. ref. egyházker. Igazg. Tanácsától, Kolozsvárt, 1889. november 12-én.

Bodor Antal,
titkár.

Dr. Kolozsvári Sándor,
elnök-helyettes.

2931—1889.

Valamennyi erd. ref. kollegium m. tt. Elöljáróságának és valamennyi erd. ref. iskolaszék nt. lelkész-elnökének.

A közoktatási m. kir. miniszter ur f. évi 411. elnöki szám alatt tudatja, hogy a kir. tanfelügyelőség a aulságosan felszaporodott irodai teendők egy része alul fölmentette, hogy legfontosabb feladatukat, az iskoláztatást annál pontosabban teljesíthessék s az iskolai hatóságokat és tanítókat közvetlenül és személyesen érintkezhessenek. Fölmentetnek azon körövények köröztetése alul is, melyek a „Néptanító Lapja”-ban közzé tétetnek. S miután e lap minden népoktatási tanintézetnek hivatalból ingyen megküldetik, az elsőfoku iskolai hatóságok is ama körövényeket a „Néptanító Lapja”-ból tartoznak tudomásul venni. Midőn e körülményre illető felekezeti hatóságainkat figyelmessé teszszük, egyszer mind felhívjuk és útastjuk, hogy a nevezett lap számaint öszszegyűjtsék és megőrizzék.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Ig. Tanácsától, Kolozsvárt, 1889. nov. 8-án.

Favádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolozsvári Sándor,
elnök-helyettes.

1720—1889.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett tasnádi egyházközség kántor-leánytanító állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: kerttel ellátott tisztességes lakáson kívül, 310 frt készpénz, egyházhatósági beelés szerint, s tandij és stóla, mely 120—150 frtra tehető.

Pályázati határnap dec. 1. Folyamodványok nagy tisz. Nagy László esperes afiához küldendők Sz. Somlyóra.

Kolozsvárt, 1889. nov. 11

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1699—1889.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozskalotai egyházmegyébe kebelezett damosi egyházközség kántortanító állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: tisztességes lakás, 114 frt. s a kert és cinterem felerészének haszonélvezete; a másik felében gymölcsfa-iskola rendezendő be.

Pályázati határnap nov. 30. Folyamodványok nagy t. Deési Gyula esperes afiához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvárt, 1889. nov. 11.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ FERŐ.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. NOVEMBER 21.

47. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Az Igazg.-Tanács Javaslata a szünidőkre vonatkozólag.

Főtiszteletű egyházkerületi Közgyűlés!

A középiskolai szünidők idejének és tartamának meghatározása egyházkerületünk belügye lévén, arra nézve egyházkerületünk, saját viszonyaihoz és nevelésügye szükségleteihez képest, szabadon intézkedhetik. Egyházkerületünk maga annyira egyes intézetei saját speciális belügyének tekintette e dolgot, hogy sem a szervezeti javaslatban, sem az újabb rendszabályok és útasításokban nem állapított meg erre nézve semminemű intézkedést, hanem rábízta minden egyes intézetre, hogy saját speciális viszonyaihoz és szükségleteihez képest, maga határozza meg a szünidők idejét és tartamát.

Most, azonban, részint az állami felügyelet gyakorlóival szemben, részint a tanév trimestrális felosztására való tekintetből, de legfőképpen a magyar államkormány egyenes felhívására, kötelességünké vált, gimnáziumi rendszabályunknak e látszólag függő kérdését szabályozni. S mint-hogy kollegiumainkban az idők hosszú során a szünidőkre nézve bizonyos gyakorlat fejlődött ki, mely az egyes intézetek saját szükségletein alapuló természetszerű fejlemény, Igazg.-Tanácsunk a tanév folyamában adandó szünidők tárgyában jelen javaslata alapjául a tanintézetek eddigi gyakorlatát fogadta el és az általánosság igényelte csekély egyeztetésen kívül, jóformán csak helyesbítette szabályjavaslatában azt, a mit a gyakorlat az évek hosszú során át kipróbált és létrehozott. E javaslat szerint, az iskolai év keretén belül, a gimnáziumokban s a velők kapcsolatos elemi iskolákban, valamint a n.-enyedi tanítóképezdében, szünidő adható és adandó

1. október második felében, „őszi szünidő“
címén 14 nap

2. karácsonykor	14 nap
3. husvétkor	14 nap
4. pünköstkor	10 nap
5. rendkívüli alkalmakra, a kollegiumi előjáróság engedélyével, összesen 4 nap.	

Az állami felügyelet gyakorlása szempontjából, ugyanis, elégséges és megfelelő, ha az illető közegek hivatalosan tájékozva lesznek szünideink idejéről és tartamáról, a tanévnek évharmadokra történt felosztása folytán pedig, az eddig ugynevezett „kis vakációt,“ mely a régi két félévet választotta el, maga a gyakorlat már eddig el-ejtette.

Egyebekben ragaszkodni kívánt Ig-Tanácsunk a kollegiumi előjárók nyilatkozataihoz, kik mindannyian az egybefüggő és nem töredékes szünidők szükségességét hangsúlyozzák, még pedig a következő okoknál fogva:

1. A kollegiumainkban fennálló együttlakási (internatus) rendszer körülményei megkövetelik, hogy a lakószobák, tantermek és az intézet más helyiségei évenként többször alaposan kitakarításnak és oly állapotba hozassanak, a mely úgy az egészség, mint külesin és izlés szempontjából, egyiránt kielégíti az igényeket. Másfelől, nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy kollegiumaink növendékei felénél nagyobb részben vidéki, szegénysorsu szülők gyermekei, kik bizony a szorgalmi idők alatt nem a legjobb ellátásban részesülnek. Ruházatuk, ágyneműjük gyenge, háznál szőtt és készített; elszakadnak és elszennyesednek s rendbehozásuk, kitisztításuk csak ott-hon történhetik meg, mert városban igen sokba kerül, s csak kellő idő alatt, szünidőn. Már pedig az intézetben rongyos és piszkos ruházatot nem lehet megtűrni, mert, míg egyfelől depri-máló befolyással van éppen az illető egyesre, másfelől káros hatással lenne az összesnek tisztaság és rend iránti érzületére. Ennélfogva, egés-

ségi, tisztasági és erkölcsi okokból éppen szükséges a fönnebb jelzett terjedelmű szünidők fentartása, mert különben elzártnék kollegiumainktól a tanulók egy egész osztálya, melyből pedig válhatnának ki, valamint hogy váltak is, ez úton hazánknak és egyházunknak kiváló polgárai és hivei.

2. Az egyfolytában kiadott hosszabb szünidőkre maguknak az egyes tanári karoknak is szükségük van. Ref. kollegiumaink tanárai, hivatásukból kifolyólag, nem pusztán csak tanítással foglalkoznak, hanem intézik autonóm ügyeiket, kezelik azon vagyont és alapítványokat, a melyekhez a vallásosság és művelődés eszméjétől áthatott ősök szent emlékei fűződnek, s a melyeknek, mint autonóm testületek, ekszisztenciájukat köszönhetik. Nálunk nincsenek évközben normanapok, búcsu, keresztjáró és gyontató napok, melyeken a vallásos kötelességek visszatartják a növendékeket a tanulástól; nincsenek katolikus és állami ünnepnapok, nincsenek igazgatói szabad napok és leckeórák idején tartott tanári konferenciák, melyek alatt a tanítás szünetel.

3. Oktatás-neveléstani tekintetben kollegiumaink mindenkor abban a meggyőződésben voltak s vannak a mai napon is, hogy az oktatás lényege és sikere nemcsak a bizonyos számú leckeórák pedáns módon ellenőrizett kitartásából áll. A növendéknek időre van szüksége, hogy a hallott és részben betanult dolgok felett gondolkodhassék, mert csak ily módon fejlődhetik ki nála az önálló ítélet s az egyes tárgyaknak a maguk egészükben való felfogása. Az országos középiskolai törvény s ennek alapján a konventi tanterv életbeléptetése óta az egész évben csak egy vizsgálat levén, a tárgyakat a maguk egészükben kell a tanulóknak felfogniok. Ugy de, ezzel didaktikailag az a nehézség van összekötve, hogy az általános ismétlés rendszerint az év végére esik, minek következtében az alsóbb osztályu növendékek fejletlenségük, a felsőbbek pedig az egyes tárgyak nagy terjedelme miatt, nehezen képesek erre a szellemi magaslatra eljutni, mely egy egész évi tananyag áttekintéséhez és egységes felfogásához szükségeltetik. Ilyen körülmények közt, tehát, a tanuló rá van utalva, hogy olykor hosszabb szünideje legyen, a melyet a pihenésen kívül az egyes tárgyaknak zaklatás nélküli nyugodt átte-

kintésére használhasson fel, s a melyet a nagy rész, tapasztalásunk szerint, valóban fel is használ. S éppen ebben nyilvánul kollegiumaink paedagogiai elve, mely a növendékeket az egyoldalúságtól lehetőleg megóvjá. Ugyanis, a tanultaknak jól megválogatott olvasmányokkal való kiegészítése, a szépirodalom kiválóbb termékeinek megismerése; szóval, az ugynevezett általános műveltség megszerzésének legfőbb kellékei szintén a hosszabb és egyfolytában kiadott szünidők munkájához tartoznak és csakis az ilyeneken végezhetők.

4. A kedélyi nevelés legnagyobb tényezőjének, a szülői házzal való kapcsolatok fentartása máskint, mint így, nem biztosítható, s ha sok helyütt mégis máskint van, véleményünk szerint, bizonyára roszul van. És a mi e körülménnyel kapcsolatos, az a napirenden levő s valóban létező túlterheltség kérdése, melynek enyhítésére, miután a középiskolai tantárgyaknak nem hogy kevesbitése, hanem még szaporítása céloztatik, semmi más módot ezen kívül nem látunk, a melyeknek különben helyességét az is bizonyítja, hogy Franciaországban szintén ily úton segítenek a közegességügy e kóros állapotán.

Azonban, végre is, oly sok-e az a szünidő valójában is, mint a mennyinek látszik? Hatóságunk a dolgoknak kötelességszerűen utána járván, arra az eredményre jutott, hogy a katolikus és általában a kir. kath. jellegű állami intézeteknél mindössze 5 nappal kevesebb szünidő van, mint nálunk; csak hogy 1—2—3 naponként kiadva, a mi didaktikailag, paedagogialag és egészségügyi szempontból is rosszabb, mert a növendék nem érintkezik az otthonnal s a tanulást mégis megszakítja 1—2—3 napra. Nálunk az ilyes szünidő fegyelmi szempontból is hátrányos lenne, mert 1—2—3 napi szünet alatt azt a sok benlákó és akkor rendszeres foglalkozás nélküli növendéket csak legnagyobb erőfeszítéssel lehetne rendben tartani.

Mindezek alapján Igazg.-Tanácsunk a tanév folyamában adandó szünidőkre vonatkozó javaslatát a főtiszt. közgyűlés figyelmébe ajánlja s kéri, hogy méltóztassék azt határozattá emelni és az illető tanintézeteket annak megtartására útasítani.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, nov. 17. 18. 19

A három napon át folyó ülésen elnökölt fötiszt. Szász Domokos, püspök aa. és váltakozva, jelen voltak Dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, Szász Gerő, közjegyző, Gyarmathy Miklós, Sárkány Ferenc, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Dr. Vályi Gábor, Dr. Sárkány Lajos, Deák József, Székely János, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó ig.-tanácsos.

Az időközben elnöki úton ellátott és bejelentett ügyek tudomásul vétettek, melyek közül megemlítjük, hogy a dévai áll. főreáliskolában üresen maradt vallás-tanítói állomás ideiglenes ellátásával t. Juhász Izidor, piski-telepi körlelkész aa. bizatott meg, valamint azt is, hogy a közoktatásügyi miniszter felhívására Kerpenisán Vazul g. kath. ifju V. gimnáziumi osztályrúl szóló hiányosan kiállított bizonyítványa közöltetvén Kuun-kollegiumunk előjáróságával, a beérkezett kollngiumi jelentés konstataálta, hogy nevezett ifju e kollegiumnak soha növendéke nem volt s így a bizonyítványon minden hamisított, kivéve a blanquettát, melyet a jóreményű ifju, valószínűen a kiállító nyomdától szerzett meg. A hamisítvány, a megfelelő értesítéssel, visszaküldetett a miniszternek.

Az elnök, hivatkozva a királyi kegy és elismerés amaz örvendetes tényére, hogy egyházkerületünk érdemes főgondnokát, br. Bánffy Dezsőt, a közszolgálat terén kifejtett kiváló működéseért, a Szent-István-rend kiskeresztjével legkegyelmesebben földiszíteni méltóztatott, indítványozá, hogy az Ig.-Tanács fejezze ki örömét a Felsőg kegye fölött, melynek fényéből egy rész. egyházkerületünkre is háramlik s üdvözölje főgondnok aát. ez alkalommal mit az Ig.-Tanács egyhangu határozattal fogadott el.

A közoktatásügyi miniszter egyházkerületünket is értesítvén amaz elhatározásáról, hogy a nem állami középiskolák tanárai számára is nyugdíjintézetet kíván az állam, az intézetek föntartói, a tagok és a tanulók hozzájárulásával, az állami nyugdíj-törvény elvei szerint létesíteni, egyszersmind nyilatkozatra hivatott föl minket is a tervre nézve és statistikai adatokat kért be a maga javaslata előkészítése érdekében. A miniszter felhívása közöltetvén a kollegiumok előjáróságaival, ezek közül az enyedi, a sz.-városi, a sepsi-szent-györgyi és a zilahi nagy örömmel fogadják a tervet; a m.-vásárhelyi, melynek a Moos-alapítványból mintegy 50,000 frtja van ugyane célra, bizonyos kombinációt ohajtana a létesülendő állami és saját nyugdíj-intézménye között, a mi a miniszteri leirat szerint, nem kivihető; az udvarhelyi, meg a kolozsvári pedig egyáltalán nem kívánna igénybe venni az állami intézetet, amaz saját igen jó karban levő hasonló intézményére támaszkodva, emez most ke-rek számban tizennyolcezer forintnyi nyugdíj-alapjára számítva, félve, továbbá, a tulságos tehertől, mely özvegy-árvai nyugdíj-alapunk járulékai mellett, az új intézettel hárulna a tanárookra s a felekezeti tanárok füg-

getlenségét sem kívánva kockáztatni ez újabb állami kapcsolat utján. Az Igazg. Tanács a maga részéről és az egyházkerület nevében örömmel üdvözli a miniszter tervét, a kívánt és beszerzett adatokat fölterjeszti és az ügy fölül való részletes nyilatkozatát a törvényjavaslat elkészültére tartja fönn.

A szász-városi Kuun-kollegium előjárósága klaszszika-philologiai helyettes-tanárát, Báthori Bélát, a csurgói ev. ref. főgimnázium, most, idő közben, elhódítván, (a honnan meg idei közgyűlésünk hívta el Enyedre Lázár Istvánt) szorultságában Liska Jánost, a budapesti egyetem végzett, de csak alapvizsgálatot állott tanárjelöltjét vala kénytelen alkalmazni. Ez időközi kényszerű intézkedés, azonban, Igazg. Tanácsunk jóváhagyásával nincs elintézve, hanem, állami segélyt élvező kollegium miniszteri kinevezés alá tervezett kathedrájáról lévén szó, e helyettes alkalmazásáról nem csak utólagos jelentéssel tartozunk a miniszternek, hanem a betöltést megelőző pályázat kiírását, a többi tanerők kimutatása kíséretében, kell vala előre bemutatnunk ő nmlgának. Ám, a helyzet kényszere ezt lehetetlenné tevén, e körülmények följejtésével megy a miniszterhez a jelentés s az elnézést kérő felirat.

A m.-péterlaci és n.-ercsei törvény-ellenes iskolai helyiségek ügye, a n. esperes hosszas betegsége s majdan bekövetkezett halála idő közében függőben maradván, az új esperes felhivatott az építkezés ügyének a következő tavasz idejéig való előkészítésére.

Az egyetemes ének-ügyi bizottság elnöke, nt. Fejes István, a konventtől nyert megbízására hivatkozva, kéri az egyházkerületi tagok névsorát. Az Ig. Tanács, b. e. Nagy Péter elnök helyett, püspök aát. kéri föl s tagokként Szász Gerő, közjegyző, dr. Kovács Ödön, dr. Vályi Gábor, és dr. Szász Béla aait. nevezi meg.

Püspök aa. a múlt ülésből vett fölkéréshez képest, a brassói ujan tervezett templom telkét megszemlélvén, előterjesztésében ajánlja a telekvásár iránt az egyházközség és a város között kötött szerződés jóváhagyását, az építés keresztülvitelének módozatai iránti javaslatának bemutatását későbbre tartva fönn.

A h. számvevő előterjesztése alapján a sz.-udvarhelyi egyházközség leányiskolájának múlt évi számadásai, egynémely megjegyzéssel, jóváhagyattak s ugyanamaz egyházközség 1886—1888 évi számadásaira nézve több rendbeli kiegészítés és igazolás rendeltetett el; a nagyenyedi kollegium jövő évi költségvetése, pedig, új összeállítás és fölterjesztés végett visszaküldetett, miután az 1875. és 1876. évi egyházkerületi közgyűlés ide vonatkozó határozatainak nem megfelelő módon mutattatott vala be s egyes részleteiben a brutto, másokra nézve a netto költségvetés normái szerint állittatott össze; egyszersmind felhivatott az előjáróság, hogy a gyűjtemények gyarapítására szolgáló költségvetési tételt részletezze az egyes gyűjtemények évi dotációjának összegei szerint. Általában kimondatott, hogy a nagyobb összegű és komplikáltabb természetű költségvetések és számadások ellátása jövőre, az eddigi eljárástól eltérve, plena sessione

történjek, az elnökség kéretvén föl annak megbíráására, hogy mely számyevői előadványok láthatók el ülésen kívül elnöki uton s melyek tárgyalandók igazgató-tanácsi ülésben?

Az udvarhelyi egyházmegye főjegyzőjének jelentése, hogy a f. hó 6-dikán tartott közgyűlés esperessé Menyhart András, kecseti papot választá meg: tudásul vétetett.

(Vége következik.)

E—n.

Az erdélyi egyházkerület közgyűlése.

Október 8, délután.

(Vége.)

Én magam is abban a meggyőződésben vagyok, hogy a Bethlen Géza propozíciója szerint, a dolog még most anyira keresztül nem vihető, hogy a 21-es bizottság propozíciója érvényesíttessék, de mint előadó azt mondom, hogy az Igazg. Tanács előterjesztésében is tulajdonképp csak az elv van kimondva. Kérem az Igazg. Tanács javaslatának elfogadását.

Miután Zeyk József és Bethlen Géza kijelenték, hogy fentartják határozati javaslatukat, Váró Ferenc és Bod Károly pedig az övéket visszavonták, br. Bánffy Dezső, elnök, szólalt meg a következőképpen

Tehettem volna, hogy egyfelől, mint elnök, másfelől, mint az Ig.-Tanácsban működő, ez idő szerint, legidősebb főgondnok, részletesen beszéljek a tárgyról, de nem teszem, nem akarom a közgyűlés figyelmét fárasztani s magamat annak a vádnak kitenni, hogy a közgyűlés elhatározását az elnöki székéből irányítom.

Méltóztassanak mégis megengedni, hogy mint az Ig.-Tanács üléseiben részt vett oly főgondnok, ki a 21-es bizottságban is benne voltam s annak javaslatát, valamint az Igazg.-Tanácsnak e javaslatot magáévá tevő határozatát is elfogadtam, méltóztassanak megengedni, hogy kijelentsem, miszerint, mint az előadó ur is tette, én is elfogadom a gróf Bethlen Géza javaslatát, részben az izgalom lecsillapítása és az aggályok eloszlatása céljából; részben azért, mert a kérdést így is megoldottnak találom s benne az eszme diadalát látom.

Szükségesnek találom ezt kijelenteni, mert az Igazg.-Tanács bizonyos határokig az egyházkerület kormányát képezi s indokoltnak tartom, hogy az illetékes határozathozatalra hivatott testület a kormányzó testület álláspontjára nézve tájékozva legyen.

Szemeim előtt is az a kép lebeg, a mi dr. Kovács Ö. előtt, s illetékesnek tartom magam, kijelenteni, hogy nem csak Magyarországnak volt minisztere, a ki előtt szintén e kép állott, hanem főgondnoki minőségemben a legilletékesebb intéző körökkel tárgyalva s legrészletesebben megbeszélve e kérdést, írásban nyújtott nekem mód, tájékozni magamat az iránt, hogy a kultuszminiszterium körében is fel van vetve az az eszme, mely a protestánsok részére az egyetemen egy theol. fakultás felállítását célozza. És a kultuszminiszter ur ő nagymts. óhajta, hogy az egyetem és theol. akad. közt (egyelőre ha nem is szerves) kapcsolat hozassék létre.

Ne méltóztassanak ezt információnak venni, hanem méltóztassanak tudomásul venni, hogy a mikor a legilletékesebb körökben főgondnoki minőségemben tárgyaltam, kijelentetett, hogy óhajtják, hogy e kérdésben az én magán, vagy félhivatalos közbelépésem helyett hivatalos alakban indíttassék meg a tárgyalás.

Ez volt a főok, hogy az Ig.-Tanács ily javaslattal jött a közgyűlés elé. S miután gr. Bethlen Gézának javaslata az eszmét fentartja s a dr. Kovács Ödön által is maga előtt látott kép megvalósítása felé biztosítja a közeledést, én azt magamévá teszem.

Méltóztassanak megengedni, hogy nem egészen korrekt az alak, melyben nyilatkozom.

De én gr. Bánffy M. ő excellenciáját is kértem, üljön az elnöki székbe, hogy hozzá szólhassak a tárgyhoz, a mire ő nagyméltósága nem volt hajlandó s én ezeket nem mondhattam el.

Azt hiszem, hogy a négy napi tanácskozás folyamán, elég tartozkodó voltam, s méltóztassanak megengedni, hogy most, a nélkül, hogy valakit elhatározásában irányítani kívántam volna, elmondtam ezeket.

Tanácskozási szabályainkra való hivatkozással, több mint tiz tag által aláírt kérés adatott be az iránt, hogy a kérdésben névszerinti szavazás rendeltessék el; s több, mint 20-an az iránt adtak be kérést, hogy titkos szavazás történjék. Minthogy tanácskozási szabályaink szerint, bár nézetem szerint helytelenül, legmagasabb a mi kérhető, a titkos szavazás: a titkos szavazás ez úttal elrendelendő.

Tanácskozási szabályaink szerint a titkos szavazás az elnök által kijelölendő 3 tagu bizottság előtt történik.

Tanácskozási szabályaink szerint, első sorban a napi-rendre vonatkozó indítványra teendő fel a kérdés. Ha ez elfogadtatik, az ügy be van fejezve. Ha nem fogadtatik el, következik egy második szavazás, még pedig a 17. cikk szerint először az eredeti javaslat felett. Ha ez elfogadtatik, a kérdés be van fejezve; ha nem, akkor a gr. Bethlen Géza javaslata van elfogadva.

Méltóztassanak felmenteni az alól, hogy a határozati javaslatokat összegezzem, de engedjék meg, hogy felolvastassam.

A javaslatok felolvastatnak. A szavazatszedő bizottságot, elnök Gyarmathy Miklós elnöklete alatt, Somkereki Miklós és Konec József személyében kijelöli. A Zeyk József javaslatát elfogadják igen-nel, az elvetők nem-mel szavaznak.

A szavazás eredménye: beadott 181 szavazó cédula. ebből 75 igen, 104 nem, 1 kétes szavazat és egy üres cédula. Így tehát Zeyk József határozati javaslata 29 szavazattöbbséggel elvetetett. Ezután kézfelnyújtás útján gr. Bethlen Géza javaslata fogadtatott el a közgyűlés által.

Okt 9. d. e.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után, szót emel br. Bánffy Dezső elnök s hatásos beszéd kíséretében 400 frtot adományozott a Kolozsvárra áthelyezendő theologiai akadémia alapjára. Példáját követték Lészay Ferenc 300 frttal, gr. Bethlen Géza 100 frttal. Egy névtelen, Váró Eerenc által, 100 frttal, Gyarmathy Zsigmond 50 frttal, Dull

László 50 frttal, Gyárfás Domokos, gondnok, aa. 10 frttal és Szász Domokos, püspök aa. 400 frttal. A kegyes adományozóknak, a közgyűlés nevében Szász Gerő, közjegyző, mondott bálás köszönetet.

A tárgysorozat rendjén, most kisebb fontosságú ügyek következtek, melyek mind az Igazgató-Tanács javaslatai értelmében intéztettek el.

Kiemelkedik ez ügyek körül a segédlelkézési rendtartás újja szervezése, melynek legfontosabb pontja az, hogy a segédlelkézési szolgálat a kvalifikációt emeli, és pedig az illetők bizonyítványaihoz képest több-kevesebb évi működés után.

A nagysajói egyházmegye ügye továbbra is függőben tartatott. Kérdés intéztetik még a görgényi egyházmegyében fekvő több egyházközséghez is az iránt, hogy nem ohajtának-e a nevezett egyházmegyéhez csatlakozni? Kedvező válasz esetén ugyanis az ezekkel s a széki egyházmegye több egyházközségével eléggé megerősített egyházmegye életképessé válhatnék.

Örvendetes tudomásul vétetett az Igazg. Tanács azon előterjesztése, hogy Kincs Gyula, zilahi tanár, ki a történelem-földrajzi szakcsoportra már eddig is képesítve volt, a mult évi egyházkerületi gyűlés határozatához képest, eddigi oklevele mellé a klaszszika-philológiából is megszerezte a tanári képesítést.

A nagy-sajói egyházmegye fölterjesztésére a közgyűlés szívesen nyilvánítja legmelegebb elismerését br. Bánffy Dezső, főgondnoknak, azon kiváló buzgalmaért és hathatós segítségnyújtásáért, melyet a besztercei templom felépítése körül tanusított.

Bejelentette az Igazg. Tanács, hogy a Károli-emlékre és alapra az egyházkerület részéről 100 frtot szavazott meg, az egyházmegyékhez, a kollegiumokhoz és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekhez pedig adományok gyűjtésére felhívást fog intézni.

Az Igazg. Tanácsnak fáradsága, buzgó és nagy sikerű munkássága fölött az egyházkerület kinyilvánítja méltányló elismerését.

Végül, elnök aa. meleg hangú zárszavai után, püspök aa. adott kifejezést a közgyűlés hálájának a bölcs és tapintatos elnöki vezetésért. A közgyűlés zajos, hoszan tartó éljenzéssel csatlakozott e kijelentéshez.

Ezzel a közgyűlés tanácskozásai véget értek. Délután még a délelőtti gyűlés jegyzőkönyve hitelesített s aztán a gyűlés tagjai szétoszlottak kerületünk minden tájékára.

A marosi egyházmegyéből.

Egyházmegyénk küküllőmenti fiókköre nov. 5-én tartotta meg őszi Papi Értekezletét, Vajában. A szokott módon, istenisztelettel kezdtünk a munkához. Szívünk melegedett, lelkünk emelkedett láttára annak, mint vonul a templomba e gyülekezetnek kicsinye nagyja, ifja és örege, s a vidékről számos érdeklődő: nép és értelmiség, felekezeti különbség nélkül.

A templomban, a megható ének után, Madaras János, szőverdi lelkész, elnökünk, mondott szép imát. Majd Benedek Dénes, makfalvi pap, állott a szószékbe és tartott Mózes 1

k 1 r. 16, 17, 18 v. alapján, tartalmas beszédet, elragadólag írva és hozva le világ teremtésétől Istennel világosító és szabadító erejét, mely különösen Jézus-Krisztus, az apostolok és azután a reformáció annyi bajnokában munkás vala, s mely ma is munkálkodik mindazokban, kik Krisztus tiszta tudományát követik és hirdetik.

Templomozás után, a tulajdonképpen Papi Értekezletünk kezdődött, hol elnök aa. megnyitó beszéde után, tárgysorozat rendjén, Tavasz József, vajai pap, olvasta „Reformáció“ című érdekes, tanító, építő értekezését, hangsúlyozva a protestáns vallás alapelveit, a biblia olvasás és tanulmányozás áldásos hasznait vallásos-erkölcsi életünkre, kiemeli Jézus életének főbb pontjait s felhív értekezésében, hogy hallgatóinkkal ismertessük ezeket, s így erősítsük a ref. keresztyén hitben. Ezt a biblia olvasása és a házi istenisztelet gyakorlása által érhetni el. E végre tanulságos képeket állít elénk. Megható volt az ő gyermek-életéből vett kép, midőn mondja, hogy néhai nagyapja és a halállal éppen most küzdő édes anyja térdeikre vevén őt és két kisebb testvérét, énekeltek, imádkoztak és bibliát olvastak, majd ismét megzendült a szent zsoltosma. „Szívemet hozzád emelem:“ ennek áldó hatását érezte életének minden idejében és érzi most pályáján s ennek érvényt szerezni küzd.

Másik értekező, betegsége miatt, nem jelenhetvén meg, felolvasása a tavaszi gyűlésre maradt. Több fontos, gyakorlati életre vonatkozó eszmecsere után, ebédelni mentünk. Egy pár órai barátságos és szeretettel teljes időt eltöltöttünk s kiki haza távozott azon megnyugvással, hogy jó munkát végeztünk.

M—s.

A püspök brassói útja.

(November 9—10.)

Régóta birta brassói egyházunk a főtiszteletű püspök úr kegyes ígéretét, hogy alkalmas időben hozzá jön, s megvizsgáltja őtet. Nem egyszer volt alkalmunk, hallani, hogy gyakorta végezte el magában e dolgot, s jól tudtuk, isten bizonyosságára való hivatkozása nélkül is, kinek nagy örömmel szolgál, hogy szüntelen emlékezett felőlünk.

Mi pedig mindenkor a mi imádkozásainkban kértük az istent, hogy ha valami módon már jó szerencsés út adattatnék neki istennek akaratjából, hogy mi hozzánk jöhetne.

Isten végezetre meghallgatott minket, s lőn a napokban örvendetes izenet, hogy az ő szolgája felénk indult valaminémű nagy lelki ajándékkal. Áldott vagy Eliézer, ki jössz az urnak nevében! Örülj Sionnak leánya, közeledik a vőlegény!

Egyházközségünk, bármennyire óhajtott volna örömeinek különösen ünnepi színt adni, hiszen, a palma-lomb s a hozsánna-kiáltás oly természetes az örvendező szívnek, azonban, a főtiszt. püspök úr óhajtása, hogy mondjunk le minden külsőségről, a mi a nagy kérdés fontosságától elvonhatná figyelmünket, oly magasztos keresztyéni felfogásból fakadt, minél fogva tisztán a szeretet őszinte érzelmeivel, az öröm családi melegével ölelte keblére püspökét. Felemelőbb is ez minden sablonos tisztelgésnél, fénynél, ceremoniánál, melyekbe mindig vegyülni szokott egy-egy hidegebb érzés, egy-egy idegenebb hang. Büszkén szólhatunk, hogy püspökünk ebben is föltötte áll azoknak, a kiknek nagyságát dobpergés és banderiumok közt szükség mutogatni. Ebből az a nagy szerencsénk is származott, hogy főpásztorunk, itt létében, egészen a mienk lehete, s minden percét nekünk szentelheté.

Az első találkozás boldog percében, Molnár János, papkarunk érdemes Nesztora, üdvözölte, mit a főt. püspök úr ékes szavakban köszönt meg. Ekkor egyházunk előkelőinek kísérete mellett, szállására hajtattván, pihonás nélkül a tem-

plontelek megszemlélésére indult. A legszebb ponton fekvő telok, bár nem hiányzanak a nehézségek, templom-építésre alkalmasnak találtatván, kezdetül vette az előértekezlet, majd a presbyteri gyűlés, a melyeken főt. püspök úr, mint elnök, előterjesztette a templom építés ügyében készített javaslatát. Ezen „Javaslat” úgy a presbyteri, mint a más napi istentisztelet után tartott egyházi közgyűlésben egyhangulag határozattá emeltetett. A határozat kimondja, hogy a brassói egyház 40 ezer frt. kölcsönrel templomot és papilakot épít, a kölcsönt az egyházkerületől óhajlja megnyerni 6 $\frac{1}{2}$ %-os kamatos törlesztés mellett, a 32 évig beszolgáltatandó 2,600 frt. kamattörlesztési összeget két harmadában önmaga hordozza, fennmaradó részének átvállalását az egyházkerület és egyet egyháztól remélvén. Egyházközségünk fel tudta fogni a remélhető segélyezések nagyságát, s ennek következtében maga is kész volt, egyetlen ellenmondó szó nélkül, egyhangú buzgósággal vállaira venni olyan nagy önadóztatást, a mi szinte erejét meghaladja. Ez által bizonyosságát adta, hogy teljes tudatában van annak a fontos egyházi és nemzeti misszióknak, a melyre elhivatott, s a melynek betöltése nemcsak az ő, hanem az egyetemes egyház és a nemzet érdeke.

Ezen gyűlések alatt, a melyekben gr. Bethlen András főgondnok ő mltsga, ki a „templomépítési bizottság” elnökletét is kész volt elvállalni, és nt. Csiszér Gábor esperes úr is egész odaadással vettek részt, főt. püspök úr előkészítette a földi templom megépíthetőségét, azonban, nem kimélte magát az épülő lelki templom munkáját is vállaira venni

A vasárnapi istentiszteletet, kicsiny imaházunkban, szép közönség előtt ő maga végezte. Mikor megszólalt, megnyitottak a szívek és lelkek, s az ima szavai hármatkint hullottak szomjú kolyheikbe. Majd, csodás erővel zendült meg az ige. Az I. Korinth. 13. 1—2. felett tartott szép beszéd menetének vázolására álljon itt egy elmosódó viszhang.

„Miként egykor régi szolgájának, szólott az ur nekem is, és én engedelmeskedtem. Eljöttem, hogy szóljak. Az isten beszédét szólok. Nagy hatalom ez, mert istentől van; az isten szava pedig egy. Különbözők a templomok, de egy az isten. az evangelium, s urunk, a Krisztus. Miért oly egyetemes hatalom ez? Mert oly nyelven beszél, melyet mindenki megért, a mely a szíveket összehozza, mert az evangelium nyelve a szeretet nyelve. Ez evangeliumnak vagyok prédikátora, a szeretet nyelvével szólok, a mely erős, mint a halál. Az a szent munka is, melyre kezeinket rá akarjuk vetni, nem lehet más, csak a szeretet munkája, mert csak az a gyülekezet épít templomot, a mely mindenekfelett szereti istent, az édes anyaföldet, a Krisztus anyaszentegyházát. Ezekről szóló, a kiben szeretet van, az hallgatja az isten beszédét. I. Szecressed istenedet, az a legfőbb parancs. Krisztus egész élete az isten szeretete, példányszerű tökéletességének titka az isten

szeretetében van, úgy szerette őt, hogy mindenben akarátát cselekedte, ő és az atya egy volt. Ezt a lelket hagyta örökül nekünk. Ha ez nics bennetek, semmik vagytok, Vessétek kezeiteket a munkára, hogy a felépített templom legyen az isteni szeretet maradandó alkotása. II. Isten neve után a legfelségesebb név a haza. Ennek szeretetében is példányképünk Krisztus. A hely, hol jászolbölcsőben szendergett, az olajfák hogye, a jajkiáltás, melyet hallatott, stb. mind tanúságai, hogy isten után leginkább szerette a hazát. Az isten minket is megáldott szép hazával. Oh, ez az édesanya minden gyermekét keblére öleli; jaj azoknak, kik az édesanya ellen emelik kezöket. Ha volna ilyen, annak testét ez a föld kivetné magából. Ha a haza iránti szeretetnek lelke nincs bennetek, bár angyalok nyelvével szóljatok, semmik vagytok. Építsetek hát templomot ápolására a hazaszeretetnek. III. De nekünk van mennyei hazánk is. Az emberi szív tudja, Krisztus tanította. A mennyei haza földi viszfénye az egyház. A ki ez ellen támad, megsemmisül, a ki szereti ezt, örökké él az örök fényben. Kérlek, szeressétek az anyaszentegyházat, mert ha az nincs bennetek, semmik vagytok. Építsetek hát templomot az egyháznak. Isten háza, egyház iránti szeretetnél lehet-e fenségesebb, boldogítóbb? Csak az a boldog, a kiben ez él. Dicsőség istennek, fény a hazára, béke az egyházban.“

Ezt mondta a püspök, de ki tudná visszaadni az őserdő fenséges zugását. Aztán áldást kért a földre, a királyra, a népre, a gyülekezetre, s ezzel az örökre emlékezetes óra elrepült.

Nem csak igével él az ember, hanem kenyérrel is. Ezután hát közebedre gyűltünk, egyetemben a főt. püspök ural. Ő lelkieket táplált, mi dolog az, ha mi testieket adunk! Valódi „szeretet vendégsége” vott ez, s csak a mi hitünk cselédiből állott. Köszöntőkben persze nem volt hiány, melyekből kimagaslott főt. püspök úr megható köszöntője a felséges királyra.

Délután még a „templomépítési bizottság” tartotta meg első ülését, melyen a gyűjtés megindításának modozatai beszéltették meg; s elfogadtattak Alpár Ignác javaslatai a templom és papilak terveire s elhelyezésére nézve.

Az idő eljárt, főt. püspök úr eltávozott, de itt hagyta a palástot, a mely Elizeust prófétává teszi a bálványozók között. Oh, csak tehetné minél hamarább! Mert társadalmi zavaraink mindinkább követelik Brassóban egy erős ref. egyház megalkotását, a mely a társadalmi hullámzások között a tiszta magyar eszmének sziklájává legyen.

Áldás a fejnek, mely ennek megalkotásában fő, áldás a kézen, mely erre vettetett, áldás a távozóval, áldás a püspökre!

Bitay Béla.

T Á R C A.

A revideált ó-szövetség.

Az általam ajánlott fordítás. A revideált szöveg.

II. RÉSZ.

(Vége.)

Monda azután az Ur: Sodoma és Gomora ellen a kiáltás bizony megsokasodott, és az ő bűnök is bizony megsúlyosodott.⁶⁾

Sárának pedig monda: Ime, ezer ezüst pénzt adtam a te bátyádnak: ez legyen éretted szentakaró azok számára, a

Monda azután az Ur: Sodomának és Gomorának kiáltása bizony megsokasodott, és az ő bűnök is bizony súlyosodott. (18₂₀).

Sárának pedig monda: Ime, ezer ezüst pénzt adtam a te bátyádnak: Ez legyen szemed mentője mindazok előtt

kik veled vagynak; minden egyéb is ezzel el van igazítva.⁷⁾

És monda Sára Nevetést szerzett nekem az Isten a ki csak erről hall, nevetni fog rajtam.

Ábrahámnak pedig nehezére esék e dolog, fiáért.

kik veled vagynak; minden egyéb is ezzel el van igazítva. (20₁₀.)

És monda Sára: „Nebetést szerzett az Isten énnekem; valaki ezt hallandja, velem együtt nevet. (21₀).

Ábrahámnak pedig igen neheznek látszék a dolog az ő fiáért. (21₁₁).

⁶⁾ »Szemed mentője«, mit teszen ez? Arról van itt szó, hogy Ábrahám ezer ezüst siklust kap Sáráért, a mi befedi, betakarja, mintegy vakká teszi a Sára környezetében levő emberek szemét arra nézve, a mi volo történt, úgy hogy a vele olkövetet gyalázatot többé nem látják.

⁷⁾ »zaakat szedóm» genitivus objectivus és nem subjectivus.

És nevezé Ábrahám ezt a helyet Jehova-jireh-nek. Azért mondják ma is: „A hegy, hol az Ur megjelenik.”⁸⁾

És lón ezután, hogy hirt hozának Ábrahámnak

Monda azért Ábrahám háza öregebb szolgájának, ki neki mindenében gazda vala: Tedd kezed ágyékom alá!⁹⁾

És kiméne Izsák estefelé a mezőre keseregni és fel-emelé szemeit és látá, hogy ime tevék jönnek.¹⁰⁾

És monda ez: Imhol, szolgáлом Bilha, menj bé hozzá, hogy szüljön az én térdeimre és én megépüljek ő általa.¹¹⁾

És lón, hogy az időtől fogva, hogy házának s mindanak, a mi je volt, gondviselőjévé tevé: megáldá az Ur az égyptombeli embernek házát Józsefért;

Mindent azért, a mi je csak volt, József kezére bízott és mellette semmire sem volt gondja, csak az ételre, melyet megesszik vala. József pedig szép termetű és szép arcú vala.

Lón pedig két esztendő multán, hogy Faraó álmot látá: Ime, álla a folyóvíz mellett.

És nevezé Ábrahám ezt a helyet Jehova-jirehnek. Azért mondják ma is: Az Urnak hegyén gondoskodnak. (22₁₄).

És lón ezeknek utána, hirt hozának Ábrahámnak... (22₂₀)

Monda azért Ábrahám az ő háza öregebb szolgájának, ki ő neki mindenben gazda vala: Tedd kezed tomporom alá! (24₂).

És kiméne Izsák este felé elmélni a mezőre, és fel-emelé szemeit és látá, hogy ime tevék jönnek (24₉).

És monda ez: Imhol, az én szolgáлом Bilha, menj bé hozzá, hogy szüljön az én térdeimen és én megépüljek ő általa. (30₃).

És lón az időtől fogva, hogy házának s a mi je volt, mindenének gondviselőjévé tevé és megáldá az Ur az égyptombeli embernek házát Józsefért; (39₆).

Mindent azért valamije vala József kezére biza: és semmire sem vala gondja, hanem ha az ételre, melyet megesszik vala. József pedig szép termetű és szép arcú vala. (39₆).

Lón pedig két esztendő multán, hogy Faraó látá álmot, s ime, álla a folyóvíz mellett. (41₁).

*

Azt állítám volt fönebb, hogy eléggé szépen fordított részletekre is akadunk a revidált szövegben és ígertem is, hogy ezekből egy párt be fogok mutatni olvasóinknak. Ilyenek tartom p. o. Lámekh dalát 4₂₃. Akkor monda Lámekh az ő feleségének:

„Oh Háda és Cilla, hallgassatok szómra,
Lámekh feleségi, halljátok beszédem:
Emberről öltem, mert megsebzett,
Ifjart öltem, mert megtűtött.”

Vagy az özvíz elbeszélésének fordítását a Károliéval szemben, helyenkint p. o. 8₇₋₉: „És kibocsátá a hollót, mely el-elrepült, meg visszazállt, míg a vizek a földről felszáradának. Kibocsátá a galambot és ő magától, hogy megállása: vajjon elfogytak-e a vizek a föld színéről. De a galamb nem találá lábainak nyugvó helyet és visszatérel ő hozzá a bárkába, mert viz vala az egész föld színén; ő pedig kezét kinyújtá, megfogá és bevéte azt magához a bárkába.

Vagy a Babel tornya építése történetének fordítása „És mondának egymásnak: Jertek, vessünk téglát és egészük

⁸⁾ A revisor fordítása a contextusba nagyon találma, csak hogy nem azt fejezi ki, mi az eredeti szövegben áll. A „jérách“ niphál ige alaknak nincs az a jelentése, mit a revisor tulajdonít neki.

⁹⁾ „Ágyék“ itt is valamint a 47₃₉-ben. „L'expression employée dans le texte est un euphémisme: il s'agit de toucher les parties génitales.“ Reuss „La Bible“ I, 374. Lásd Dillman „die Genesis“ 296.

¹⁰⁾ „elmélni“ — miről? Talán: „keseregni,“ buslakodni anyja Sára felett, ki azelőtt kevéssel halt volt meg. E mellett szól e fejezet utolsó verse is.

¹¹⁾ „al — birka — térdeimre; hogy szüljön gyermeket, kit én térdeimre, ömlömbe vegyek s kívül, mint anyómmal, úgy bánjak.

ki jól: és lón nekik a téglák gyanánt, a gyanta pedig ragasztó gyanánt. És mondának: Jertek, építsünk magunknak várost és tornyot, melynek teteje az eget érje és szerezzünk magunknak nevet, hogy el ne széledjünk az egész földnek színén. Az Ur pedig leszálla, hogy lássa a várost és a tornyot, melyet építnek vala az ember fia: „És monda az Ur: Imé, e nép egy s az egésznek egy a nyelve és munkájának ez a kezdete. Bizony, semmi sem gátolja, hogy véghez ne vigyen mindent, a mit elgondol magában. Nosza, szálljunk alá és zavarjuk ott össze nyelvüket, hogy meg ne értsék egymás beszédét. És elszéleszté őket onnan az Ur az egész földnek színére, és megszűnének építeni a várost.“ (11₃₋₆).

De nem szükség, tovább folytatnom. Mődjában áll bárkinnek is, részletesebb ismeretet szerezni e minden protestáns embert közelről érdeklő vállalat első gyümölcséről. Végezetül, csak azon óhajtasomnak akarok kifejezést adni: vajha, a központi revidáló bizottság úgy a hűség, mint a magyarság érdekében, gyökeresebb revíziót engedne még magának a többi ó-szövetségi könyveknél, főleg a költői és ezekhez sok tekintetben közel álló prófétai művekben, mert ezeknél, ha csak lapos prózával nem akarunk a közönségnek kedveskedni, csakugyan nem szabad oly nagy konzervatívizmussal revidálni, mint a minővel egy történelmi munkát még revidálhatunk és minővel a Genesis is revidálható.

Józsa Zsigmond.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Pereszlényi János, a „Dunántúli Prot. Közl.“ szerkesztője tévedésben látszik lenni bizonyos dologra nézve. Lapunk egyik előbbi számában jeleztük, hogy a dunántúli egyházkerület szükségesnek látta, hogy a pápai főtanoda tanár-karának támogatásával, sőt kebelében, egy „hivatalos“ lapot indítson meg, Révész Kálmán szerkesztésével. Miért volt erre szükség? Ha a Pereszlényi barátunk lapja megfelelt a célnak: minek egy második? És ha az egyházkerület mégis szükségesnek ítélte: hát, ebből Pereszlényi is levonhatta a konzekvenciát; és mi is levontuk. Ez fáj Pereszlényinek és most azt mondja, hogy mi ellene és lapja ellen „Támadást“ intéztünk; és hivatkozik a keresztyéni szeretetre és egyetértésre és természetesen, visszaütésitja a mi támadásunkat. Hát, kedves kolléga, ne tessék nagyon érzékenyen venni ezt a dolgot. A mi keresztyéni szeretetünk áll olyan magasan és tán egy kissé eszményibb színvonalon, mint a Pereszlényié. De itt nem erről van szó: Jó lap volt-e a Pereszlényié? Igen, vagy nem. Emlékeztünk, hogy Pereszlényi megdicsértette magát, mint szerkesztő saját lapjában — hogy stylus tekintetében Jókai mellett áll, ha felül nem mulja; emlékeztünk, hogy vezércikk helyett, a lap legkitűnőbb helyén, holmi selejtes és lapos prózánál alantosabban járó alexandrinusokkal kedveskedett olvasóinak; újdonságai a pápista papok holmi ünnepelességeiről szólottak; hát, a Kenesseyvel való polemia és a rárakott kvalifikálhatatlan címek, stb. Jó volt a lap? Nem volt és nem jó. Itt hát megszűnik a keresztyéni szeretet. Pereszlényi jó ember, jó pap; de lapja rosz és nekünk volt jogunk, kritikát gyakorolni és örvendeni, hogy túl a Duna egy új és életerős lapot nyer. Pereszlényi visszaütésitja a mi vélekedésünket, melyet támadásnak nevez; de a mai irodalmi színvonal igazat fog nekünk adni, hogy Pereszlényi jó pap, becsületes ember, de lapja kritikán alul állott; lapja rosz volt. És örvendhet a magyar kálvinizmus, hogy egyik egyházkerülete megszabadult a ponyva-irodalomtól. Pereszlényi azt mondja, hogy vitába, feleselésbe nem bocsátkozik. Ezt tehéti; ő tudja, miért. Nekünk, esetleg, még lesz mondani valók.

A Zsilinszky Mihály eltávozásával üresedésben maradt titkári állás ideiglenes betöltésére a Prot. Irod. Társaság szerkesztő bizottsága, budapesti theol. tanár Kenessey,

Bélat, kérte föl. Mig hát a majdan tartandó közgyűlés véglegesen megválasztja titkárát, a Prot. Szemle szellemi részét illető minden küldemény Kenesseyhez küldendő. (Budapest, IV. Vámház-körút, 16. sz. II. emelet, 16 ajtó.)

— Megjelent és beküldetett szerkesztőségünkhez „A rokonság és sógorság fokainak számítása, tekintettel a magyarországi törvényesen bevett és elismert vallásfelekezetek jogviszonyaira. Az összes felekezetek lelkészei és világiak használatára, írta Csiki Lajos, debreceni ev. ref. theol. tanár. Maga a cím eléggé elmondja, hogy mit tartalmaz; és hogy a papi hivatalokra nézve mennyire nélkülözhetetlen, azt mindenki tudja a papok közül, kik eddig teljességgel nélkülöztek egy ily terjedelmesen megírt manualist. Addig is, míg

bővebben szólunk róla, ajánljuk az illetők figyelmébe. Ára 1 frt. 25 kr.

— **Ér-Kávási pap, Diószeghy Mór,** felhívást bocsátott ki előfizetésre „Ismertősök“ cím alatt megjelenendő könyvére, mely beszéyleket, rajzokat és csevegéseket fog tartalmazni. A munka, tárgyánál fogva, nem tartozik ugyan lapunk körébe, de mint szellemi törekvés gyümölcse, mint irodalmi nemes becsvágy, számot tarthat a mi jóakaratainkra, és egész figyelmünkre is. Tohetséges, fiatal paptársunk ezességét ajánljuk mindazok támogatásába, kik szeretik a szépet és előlegezni hajlandók a jövő reményében. Az előfizetési ár 1 frt. mely Ér-Kávásra küldendő,

HIVATALOS RÉSZ.

2973—1889.

Valamennyi erd. ev. ref. iskolások t. lelkész-elnökeinek.

A tanítványváltások s ezek be nem jelentése miatt felmerült zavarok és a bejelentés tárgyában közrebocsátott f. é. 42,671 számú miniszteri rendelet arra indítják hatóságunkat, hogy minden ref. iskolászéki lelkész-elnöknek szigorú köteletségévé tegyük, hogy egyházközségük iskolájánál felmerülő tanítványváltásokról való jelentéseiket haladéktalanul tegyék át az illető községek előjáróságaihoz, honnét azok rendeltetési helyekre fognak juttatni. Ugyazintén, kötelessége a lelkész-elnöknek az ujonnan szervezett, vagy megszüntetett tanítói állomásnak szervezési, vagy megszüntetési időpontját, valamint az ujonnan alkalmazott, vagy elbocsátott tanítót az eset megtörténtétől számítva 30 nap alatt írásosan bejelenteni az illető község előjáróságának további intézkedésre. Az ujonnan alkalmazott tanító bejelentése alkalmával pontosan kimutatandó: tagja-e az illető tanító az országos tanítói nyugdíj intézetnek, vagy nem, ha tagja: hol vétetett föl (mit a könyvecskéjével igazolhat) és honnan jött jelen állomására?

Az erd. ev. ref. egyházker. Igazg. Tanácsától, Kolozsvárt, 1889. november 13-án.

Parádi Kálmán, _____ *Szász Domokos,*
tanügyi-előadó. _____ erd. ref. püspök, mint elnök

1772 1889. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett kibe di egyházközség másodosztályu papi állomásra ezennel pályázat nyitattik.

J a v a d a l m a: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és 667 frt. 11 kr. egyházközségi becslés szerint, mely értékből 200 frt. készpénz (zabkepe-váltás).

Pályázati határnap dec. 20. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára (u. p. Nyárádtő. Kolozsvárt, 1889. nov. 19 *Szász Domokos,* erdélyi ref. püspök.

1703—1889. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a deési egyházmegyébe kebelezett kis-eskülli leány-egyházközség tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

J a v a d a l m a: lakás és 242 frt 57 kr. melyből 50 frt. központi segély. Folyamodásra jogosultak okleveles tanítónők is. Pályázati határnap dec. 15. Folyamodványok hozzám nyujtandók be.

Kolozsvárt, 1889, nov. 19. *Szász Domokos,* erdélyi ref. püspök.

887—1889. KÖRLEVÉL.

A küllői ev. ref. egyházmegye f. évi december 9-én házassági törvényszéket fog tartani, d. e. 10 órán kezdve, D.-Szent-Mártonban, hová és mikorra az illető tagokat tisztelettel meghívom. Lelkész-társaimat pedig felhívom, hogy a házassági törvényszék idejét és helyét a szokott módon tegyék közhírré.

A házassági törvényszék végeztével, köztörvényszéki ülést fogunk tartani, melynek tárgyai lesznek: azon papok és gondnokok számadásra vonása, kik az orsz. ev. ref. közalapot ügyében október 16-án kibocsátott körrendeletnek november 26-áig sem tesznek eleget.

A számadó gondnokoknak hivatalosan megrendelem, hogy az év végéig ugy a kepeket, mint a kamatokat gyűjtésük fel és szolgáltatásuk be rendeltetésük helyére, mert minden nemü hátrálékért, reájuk fogok végrehajtást küldeni. A királyi adókat, rovatolatok, t. nyugdíj igyekezzenek kifizetni, mert a hol bárminemü hátrálék lesz, és az adók nem lesznek kifizetve, a késedelmi kamat és végrehajtási költség szintén a gondnokokat fogja terhelni.

Végre, lelkésztársaimat ismételten felhívom, hogy az 1890. évi költségvetéseket legkésőbb f. évi december 25-ig küldjék be a számvevőhöz, hogy a maga idejében lehessen hitelesíteni, mert a pünkösöd után beküldött költség-előirányzatoknak, mint ez évben is történt, értelmük nincs. V.-Gálfalván, 1889. nov. 14-én. Kovács Elek, ref. esperes.

1095—1889. MEGHÍVÓ.

A gy.-fehérvári egyházmegye mélt. gondnoki, tek. képviselői és tiszt. lelkeszi karát van szerencsém tisztelettel meghívni a f. év és hó 28-án, d. e. 10 órakor Gy.-Fehérváron tartandó őszi rendes közgyűlésre. A gyűlés főbb tárgyai ezek lesznek: 1. Esperesi jelentés. 2. Felsőbb rendeletek felolvasása. 3. A domesztikai segély-kérvények ellátása. 4. Az ekkleziák jövő évi költségvetéseinek megvizsgálása. 5. Osváth János, gy.-fehérvári kántor-tanító felesketése. 6. Egyéb, addig felmerülhető ügyek és indítványok. Az nap délután 2 órakor, a házassági törvényszék is ülést tartandó. A gy.-fehérvári ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától, Vajdasdon, 1889. nov. 18. Tókos Sándor, esperes.

793—1889. MEGHÍVÓ.

A nagy-sajói ev. ref. egyházmegye őszi rendes közgyűlését folyó évi december hó 4-én reggeli 9 órakor kezdődőleg, összehívom tekintetes Fejérvári Károly, egyházmegyei algonnok ur lakására, Sajó-Szent-Andrásra; felkérem tiszteletes lelkész-társaimat, hogy egyházközségeik képviselőjét e gyűlésre meghívni sziveskedjenek.

A gyűlés főbb tárgyai: 1. Esperesi jelentés a mult közgyűlés óta lefolyt ügyek állásáról, az egyházközségek szellemi és anyagi állapotáról. 2. Az országos közalaptól kérendő segély-kérések elbírálása és felajánlása. 3. Az 1888. évi egyházkerületi közgyűlés 37 jk. száma alatti határozat folytán, az egyházközségek osztályba sorozása. 4. Kérések és netán indítványok feletti határozat.

A gyűlés végeztével, házassági törvényszéki ülést fogunk tartani. Kérem az ügyvéd urakat, való-feleiket értesítsék. D. u. 3 órakor a Papi Értekezletet is megtartjuk. Sz.-Cegő, 1889. nov. 17-én. Muzsnai Károly, h. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász GERŐ.**

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. NOVEMBER 28.

48. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Visszapillantás.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése bevégezte ez évi működését. Számon kérte végrehajtó közegeinek munkálkodását. Feltüntette azon vezérelveket, melyek a haladás irányát jelzik. Kijelölte a célt, hova törekszik, s bizonyosokká tett az erős akarat komolyságáról, melyet cselekedeteiben érvényesíteni hivatva van. A püspöki, ig. tanácsí évi jelentések a cél határozottságáról, az akarat erejéről tesznek tanuságot. Jelzik a vallás erkölcsi és egyházi élet folytonos emelkedését; de azt is hangsúlyozzák, hogy a mai korszellem igényei, sok oldalú követelése, az eddiginél fokozottabb munkásságot, nagyobb erő kifejtést követelnek az egyháztól, hogy a magyarországi ev. ref. egyetemes egyház célját és akaratját megvalósíthassa. E cél, mint világosan kivető, az, hogy az egyetemes egyház legyen erős befelé: a vallás-erkölcsi élet, a népnevelés és oktatás-ügy, a közép és más iskolák, egyházi intézmények fejlesztésében, miszsió terjesztésében, a magyar nemzeti állam, magyar nemzeti geniusz és szellem fentartásában, kultiválásában legyen munkás, öntudatos tényező, legyen tekintélye és hatalma, hogy e cél kivitelére központosult akaratját, az egyetemes egyház egyes részeiben, az egyházközségekben úgy, mint a hivekben, feltétlenül keresztülvihesse. De legyen erős kifelé, hogy az államhatalom kezelőivel szemben autonómiáját fentarthassa, célját valósíthassa; a más vallásfelekezetek esetleges túlkapásait, fejlődését bénító törekvéseit ellesúlyozhassa, velök szemben eredményel védekezhessék. Mind ezeknek és az ezekkel kapcsolatos, rokontermészetű feladatok megvalósítása az egyházkerület fokozott munkásságát, teljes erő kifejtését veszi igénybe.

Roppant nagy területet vont be működése körébe az egyetemes egyház. Talán nagyobb, mint a mennyire ereje elégséges lehet. Geogra-

fiai, etnografiai helyzete kényszerítik erre. Egy küzdelemteljes, de dicsőséges mult emlékei, szent hagyományai, követelése kötelezik, ki nem térhet előle, legalább ez idő szerint, nem, ha élni akar. A szó legszorosabb értelmében magyar nemzeti egyház vagyunk; a magyar nemzeti geniusz, szellem, jellem, világnézet, aspiráció, szóval, mit a hamisítatlan magyar faj sajátosságainak, tulajdonságainak ismerünk, hibáival, erényeivel itt talál kifejezést, itt valósul meg a leghamisítatlannabbul. Ily viszonyok között, mindenek felett, érdemes lenne, hogy a magyar nemzeti állam határozatosan támogassa, sőt az erejét túlhatadó terheket levegye vállairól s lehetővé tegye, hogy extensív működése intenzív váljék. A kávinista szegénység példabeszéddé vált. Nekünk nincsenek milliókat jövedelmező birtokaink, nincsenek gazdag püspökeink, kanonokjaink, kik sok milliókkal jönnek a katolikus hivek segítségére s veszik le vállaikról a terheket, míg mi a legnagyobb erőfeszítéssel alig tudunk egy pár 100 ezeret véres verejtéssel kiizzadni.

Ez a pár 100 ezer forint is fokozott erő kifejtés és munkásság eredménye. Ugy látszik, hogy az egyetemes egyház még lappangó, ki nem aknázott erőket sejt, mert a fokozott erő kifejtés követelése csak ily lappangó erővel szemben igazolható. E lappangó erő vagy az egyetemes egyházban, mint egészben, vagy az egyes egyházközségekben, vagy végre az ezeket alkotó elemekben, az egyes egyháztagokban rejlenek. De a magyarországi ev. ref. egyetemes egyház, mint egész, csak akkor képes erő kifejtésre s fokozott munkásságra, ha az egyes egyházak a hivek erő kifejtésének s munkásságának eredményét saját életvidor fejlődésükben érvényesítik s az egyedekben munkás életelv, hogy én is úgy szóljak, átömlik az egyetemesbe. Így a fokozott munkásság és erő kifejtés követelése egyedül és ki-

zárólag az egyháztagokra vonatkozik. Mi, kálvinista papok, ezen egyedek, egyháztagok, állampolgárok, társadalmi emberek közé vagyunk, mint hozzájuk mindenben hasonlóak, velük egyenjogúak, kiküldve, hogy köztük, velük és általuk, az egyetemes egyház céljának, akaratjának érdekében, felelősség terhe alatt, fokozott munkásságot és erőt fejtünk ki. Azon sokoldalú érintkezés, kötelesegteljesítés, követelés, felelősség, melyek ily helyzetünkben a társadalommal, egyházzal, állammal, ennek közegeivel, egyesekkel, stb. viszonyba, összeköttetésbe hoznak, a kor szellemének megfelelőleg, a biblia helyett a törvénykönyvet nyomták kezünkbe, a paragrafusok lettek cselekedeteink zsinormértékei; csak mellékesen vagyunk az igének hirdetői, sokkal inkább, sőt általában adminisztrátorok, a pozitív törvények végrehajtói. De itt már meg van vonva tőlünk minden erő és hatalom, sőt maga az egyetemes egyház is csak velünk, papokkal, szemben rendelkezik azzal, mennyiben közkereset alá von, ítéletet mond felettünk, hivatalvesztésre, vagy más büntetésre ítél minket, gyöngéket, tehetetleneket, kikre jogosan lehet alkalmazni „ultra posse nemo obligatur.“ A hivekkel szemben, külső állami segély nélkül, nem sok, mondhatni, semmi erőnk, hatalmunk nincs. Ezek a hivek nem csak egyháztagok, hanem egészen más pozícióban állampolgárok, családapák, társadalmi tényezők is egyszerűsmind, s mint ilyenek, azok érdekében oly fokozott munkásságra, erőfifetésre vannak kényszerítve, hogy éppen az élő és munkás hit borzad meg s esik kétségbe az egyház érdekében alkalmazandó csavar elkerülhetetlen működése felett. A kepe, egyházi, egyházmegyei, egyházkerületi rovat, közalapi illeték, stb. oly sok hatalmasság által vannak már előre lefoglalva, oly sok kéz nyúlik ki utánuk, hogy rendeltetési irányukból kitérítve, más célok szolgálatába kényszerülnek szegődni: azután, a pap, egyház lássa, mit csinálnak.

Horváth István,

bükkösi pap.

(Vége következik.)

A protestáns papság anyagi helyzetének javítása és az egyházi autonomia.*)

A hazai protestáns papság anyagi helyzete általán véve nyomasztó. Nyomasztóbb, mint valaha volt; nem

* Hogy mennyiben nem vagyunk ezzel és főcikkünkkel egy véleményen: majd elmondjuk. Szerk.

önmagában, s nem azért érezzük elevenebben, mert a teher a jelen nemzedék vállára súlyosodik, hanem viszonyítva és a kor igényeinek megsokasodása miatt, általában, de a papsággal szemben is.

Az igények túlszigázottak, a papságnak mind külső megjelenését, mind belértékét illetőleg, holott anyagi állása, csak mint egy századdal előbb, mikor elégséges volt annyi jövedelem, mennyiből napról-napra szűkösen megélhetett; mikor a csekély szellemi készütség is, a mennyire azon időknek szüksége volt, járt legyen darócsban, vagy ütött-kopott, szine-hagyott köntösben, hódozatban részesült, az akkor még majdnem egészen iskolázatlan világi elem részéről; és a vallásos éllel vezetője, a vallásos buzgóságból önkint fakadó tisztelet adóját nyerte a néptől; attól a néptől, a mely egészen hatalmában és így szolgálatában tarthatta papját a „papm arasztás“ önkormányzati jogánál fogva. A független önkormányzati jog a nép, a község kezében és mégis akkora tisztelet a pap iránt! Igen, mert a vallásos felfogás a papot még a gyarlóbb emberben is isten szolgájának, az ur titkai letéteményesének tekintette.

A viszonyok változtak, mind szellemi műveltség, mind a vallásos gondolkodás, felfogás és érzület tekintetében. A jelen majdnem a volt állapot mágfordítottja; csak egyben, a protestáns papság anyagi helyzetében tükröződik a mult idők képe.

A hazai protestáns papság nyomorult anyagi helyzete fölött nem lehetett tovább szemel hunyni. Intézkedések, tételtek állapotának javítására, de ezen intézkedések a nyomort csak szórványosan és pillanatra üzték és üzik el. Nagyobb szabású intézkedések tételére lett szükség, mint a minő az államsegély és közalap, melyek természetüknél fogva sem tarthatók és köthetők le egészen, hanem csak kisebb részükben, a papok javára.

Mig a fejedelmi jövedelmekkel bíró hazai katolikus főpapok, külső kapacitálással is alig bírhatók rá al-papságuk sorsának javítására, addig nálunk éppen az intéző körök, legkivált az állandó Igazgató-Tanács gondosságának köszönhető az e téren beállott részleges és csekélyke javulás is. A legujabb időben szintén az Igazgató-Tanáctól indultak ki mindazon kezdemények, melyek az egyházközségek erősítése mellett, a papság anyagi helyzetének állandó és általános javítását célozzák, milyenek például, az 1½ %-os tőkeképzés; a kisebb egyházközségek csoportosítása; sok helytt a papi és tanítói hivatalok egyesítése. Mindezen tervek, a papság anyagi helyzetének javítása körül, az Igazgató-Tanács jóindulatáról tanuskodnak, s ha valósulást nyernek, üdvös javulást eredményeznek a papok anyagi helyzetében. Csakis ebben, mert több, mint valószínű, hogy vallás-erköcsi tekintetben káros visszahatást fog szülni. Hogy miért: röviden az okot is jelzem.

Vegyük a pap-fizetésnek tőke-képzés útján való javítását. Ki fogja hordozni az új terhet? A nép. Az a nép, mely keresetéhez viszonyítva, már is roskadozik a sok állami és egyházi adó súlya alatt. Az új, meg új terhekkel tág kaput nyitunk, a melyen szökve-szöknek

ki hiveink a tárt karokkal fogadó ellenség táborába. Híveink az új adók és terhek miatt ejthetők meg legkönnyebben az ellenség által.

Az egyházközségek csoportosításában az előbbivel párosult s tehát még nagyobb veszély fenyegeti az egyházat. A veszély magva itt abban rejlik, hogy a pap nem lehet mindenik egyházközségében egyszerre, hogy vallás-erkölcsileg hathasson, hanem csak rendre, s míg ő egyik helytt hinti a jó magot, addig a másik helytt az ellenség szórja a konkolyt; hogy a már is gyérülni kezdő templom-látogatás még gyérebbé válék, holott a templom-látogatás tartja evidenciában, különösen a mivelletleneknél, a vallás-erkölcsi elveket. A templom hanyagolása nem csak az egyházas, hanem a keresztyén vallásos-erkölcsi érzületből is kivetközteti a neveletlen embert. „A templom a felnőttek iskolája.”

A papi és tanítói kettős hivatal egyesítéséről most csak annyit, hogy nem szerencsésebb megoldási módzata a tárgyalt ügynek, a két előzőnél. Ha jutna hely, e lapok hasábjain már a következő alkalommal szeretnők erre vonatkozó indokainkat is felrörölni.

Tehát, a papság anyagi helyzetének javítására tett s általunk is felsorolt legujabb tervezeteit az Igazgató-Tanácsnak, a rájuk vonatkozott általános észrevételeink alapján, nem tartjuk célra vezetőknék; sőt ellenkezőleg, az egyházas érzület és a vallás-erkölcsi élet szempontjából káros hatásuaknak ítéljük. Eme tervezetekben a papság anyagi érdeke mellett, nem részesül kellő tekintetben úgy az általános élő egyház, mint a vallás-erkölcsi élet érdeke sem. Pedig, nekünk egyetemesen látó orvos-szerre van szükségünk. Ilyen orvos-szert egyetlen egyet ismerünk, és ez az egy is az állam kezében van. Egyedül ő segíthet a protestáns papság anyagi helyzetén úgy, hogy a másik kettőnek is meg legyenek védve érdekei; egyedül ő segíthet, de nem az ugynevezett „államsegély” összegének megnövelésével, hogy így a segélyre szorultak nagyobb osztalékokat kaphassanak, hanem aképpen, hogy az egész protestáns papság fizetését az állam-pénztárból, mint saját tisztviselőinek is, maga folyósítaná. Igaz, szegény a mi államunk egy ilyen újabb teher felvételére; de nem kívánók tőle eme nagy áldozatot ingyen, hanem olyan kamat fejében, mely csak hamar reintegrálná anyagilag úgy, mint szellemileg, befektetett tőkéjét. Olyan vásárt csapnánk, mely mind az államnak, mind az egyháznak hasznára lenne.

És mit adna cserébe az egyház? No, hát azt a legfélétekenyebben őrzött és elásva tartott kincsét, önkormányzati jogát, annyit tartván fen magának belőle, mennyi a tisztán vallási ügyek elintézésére szükséges.

Nem a képtelenség szószólóinak állottunk-e be? Nem az öngyilkosságnak lettünk-e védelmezői? Világért sem.

Az egyház önkormányzati jogának feladása lehetséges, körülményeinknél fogva, szükséges és hasznos is.

Ialogh Sándor,
ev. ref. pap.

(Végo következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, nov. 17. 18. 19
(Végo.)

Péntek Ferenc, érszentkirályi pap, mint a „Közlapok Lapjának” szerkesztője, Kilyén Sándor ig.-tanácsi igazgató-kiadót az iránt keresvén meg, hogy lapja számára az itteni vas-kalaposok eljárásainak titkairól tudósításokat küldjön, a fölszólított ez által magát becsületében érezte sértve s panaszt tett püspök afiánál, ki aztán, az esperes útján nyilatkozattételre útasította t. Péntek Ferencet. A felelet, azonban, még tovább ment s az Ig.-Tanácsot azzal gyanusította, hogy az esperesnek az egyházkerület tőkéit bocsátja rendelkezésére, mihez képest, a fegyelmi kereset, a Törvény 400 §-ának h. pontja megsértése címén, Péntek Ferenc ellen, elrendeltetett és pedig a sz. szolnoki esperes is érintve lévén, a delegált kolozskalotai egyházmegyei bíróság előtt.

A veresegyházi egyházközség kebelében a mult év végén aversionális mozgalmak ütöttek ki, miután a köz-igazgatási hatóság a veresegyházi tanköteleseket a kékesire áthelyezett állami iskolába való átjárásra kényszerítette. A mozgalmak nagyobb arányokat öltvén, főt. püspök afia. kiszállt a helyszinére s a kedélyeket lecsillapította, az Igazg.-Tanács pedig a veresegyházi felekezeti iskolát visszaállította s az egyházközséget e végre segélyben is részesítette, és ez után a háborgás le is csillapodott. A veresegyházi papnak, azonban, e kérdésben Dézsre és Kolozsvárra több út kelle tennie s e mellett az idek. különben is szük termésü évben, kopéje is csak felében folyt be, mihez képest, a pap rendkívüli úti költségei és kepe-kára megtérítése fejében, az egyházközség központi kezelés alatt álló tőkéjének fölgyült kamataiból némi segélyt kért, mit az Igazg. Tanács 50 frtban meg is adott, az iskolai segélyből ötven frtot szintén ez alapra fektetvén állandóan.

Az abafáji használhatatlanná vált templom helyett új levén építendő, az Alpár Ignác tervezete az egyházközséggel közöltetett, mely most jentést tesz, hogy Müller János, vállalkozó, a helyesléssel fogadott tervet kész 3000 frtért kivinni, míg a helyettes-esperes e vállalati összeget, az ottani viszonyokhoz képest, s a hivek vállalt munka-telejesítése mellett, tulságos nagynak találja s nyílt pályázat elrendelését javasolja. A műszaki előadó némi több-munkát javasol a terv megfelelő módosításával. Az Igaz.-Tanács ehez képest állapítván meg a tervet, a nyílt pályázat kiírását rendeli el.

A száz-szégeni egyházközség 12,000 frtos templom építő kamat nélküli kölcsönének 1 $\frac{1}{2}$ %-os törlesztő hányadait korábban bizonytalan alapra fektetvén, biztos fedezet kimutatására útasított, minek most azzal tesz eleget, hogy fedezeti forrásul régi papi lakjának bér-összegét jelöli meg, a mit az Igazg.-Tanács is elfogadhatónak talál, kimondván egyszersmind, hogy ha a bér-összeg idő folytán netalán csökkenni találna, a hiányt a hivek rovatál útján lesznek kötelesek fedezni.

A közművelődési egyesület a gógáni iskola-tanítói

állomás 125 frtnyi segélyének folyóvá tételét a föl-tételhez kötötte, hogy az állomás új egyénnel töltsék be. Az esperes most e feltétel beteljesültét jelentvén, az egyesület fölkéretett az évi segély folyóvá tételére.

A m-járai papi díjlevél, a k.-ilyei l. e. affiliációja után, újan levén kiállítandó, az új díjlevél megérkezett, de a nélkül, hogy az egyházmegyei tanács tárgyalásán keresztül ment volna. Különben is, a szövegben több anakronismus szerepelt, p. o. a bérfizetők, mint nemesek, szabadok, parasztok voltak megkülönböztetve, mihez képest, az új tárgyalás után leendő fölterjesztés végett visszaútasított.

A nyéni egyházközség templomot építvén, országos segélygyűjtés útján kívánja a fedezet hiányzó részletét beszerezni, az engedély kieszközlését kérő folyamodványa, azonban, nem felelvén meg az egyházkerületi 1874. évi közgyűlés által e tekintetben megállapított határozmányoknak, kérésé visszaküldetett kellő fölszerelés végett.

A soófalvi egyházközség papja, előhaladt korához képest, az esperesi vizsgálat adatai szerint, alkalmatlanná válván a szolgálattételre, tisztességes nyugalomba leendő bocsátása iránt kérdés tétel az egyházmegyéhez. Az egyházmegyei tanács, bár a pap aggkorát elismeri, valamint el azt is, hogy csak az év enyhébb szakában alkalmas szolgálattételre, a káplán-tartás útján kívánja a kérdés elintézését. Az Igazgató-Tanács határozathozatala előtt, főt. püspök a fia véleményét kéri ki.

Ellenben, a cserefalvi pap maga kérekedik nyugalomba, de, miután javadalma csak is 349 frtra megy s így a felelítés sem a nyugalmazandó, sem az újan választandó pap élet föntartására nem lenne elégséges, az egyházközség, az egyházmegye ajánlatával, központi segélyért folyamodik. Az Igaz-Tanács, azonban, ily rendeltetésű alap hiányában, arra útasítá az egyházmegyét, hogy vagy valamely szomszédos egyházközség papját nyerve meg, a cserefalvi pap javadalmából nyújtandó méltányos jutalom mellett, az egyházközség adminisztrációjára, vagy útasítsa nyugalomba kérező t. pap afiát, hogy hívjon maga mellé, szabályszerű módon, káplánt.

Főt. püspök a fia, mint az egyházkerület és a kultur-egylet kiküldötteiből álló egyeztető bizottság elnöke, áttette a bizottság utóbbi értekezletéről fölvelt jegyzőkönyvet. E szerint, a m.-n.-zsombori egyesületi iskola tanítójának, ki a kántori teendők végzésére is köteles, a kántor-tanítói javadalom 84 frt, 24 krnyi dézma-váltási évi járadéka biztosított és egy puszta belső telek az iskola használatába bocsátatik, míg a kántortanítói kantonika-porció nem engedhető át. A feketei iskola és imaház kiépítése és a kántor-lévitai teendőket is végző egyesületi tanító állomásának javadalma iránt szintén közös megállapodás jött a bizottság tagjai között létre, melynek érvényre emelése az egyházi és egyesületi határozattól fog függeni. Két függőben levő segélyügy fölött is folyt az értekezleten eszmecsere, melynek értelmében, az illetékes két hatóság határozatához képest, kilátás nyilhat arra, hogy az egyház és az egylet között

további 32 évre terjedő segélyezések ügyében is lesznek szerződések köthetők. Az Ig.-Tanács az egyeztető bizottság e megállapodásait tudomásul vette, a határozathozatalt a kultur-egyleti ig. választmány nyilatkozatainak beérkezte utánra tartván fönn.

L—n.

Az egyházmegyéből.

E tudósítást a következő sorok kíséretében kaptuk:

Nagytisztelütü szerkesztőség!

Nem egy rendbeli zugolódását olvastuk ezelőtt, hogy egyházmegyénkben nem találhatik egy ember, a ki a gyűlésekről s egyéb dolgokról tudósítsa közlönnyét. Megmondjam-e az okát? Maga a hivatalos Közlöny álláspontja volt az oka. Szemnyeseinket itthon nem tudtuk kimosni, a nt. szerkesztőséghez hiába vittük, nem adta ki, s nem igazat megint nem akarhattunk írni, mindig szennyos-mosással kellett volna foglalkoznunk.

Ha szabad közleményeinket nem lesz hajlandó kiadni, ezután se fog, azt hiszem, innen levelező lenni; ha pedig hajlandó lesz, akkor akad itt is tudósító, vagy egyikünk, vagy másikunk.

Azon többség megbizásából, mely most felül kerekedett, küldöm e tudósítást, kérvén annak változatlan kiadását, ellenkező esetben nem jogosítom fel a kiadásra. -- z.

*

Nó hát, itt következik a tudósítás, a „Szabad közlemény.” Hangja, a benne lüktető temperamentum és az a „clair obscure,” mely rajta végig vonul, nem felel meg ízlésünknek; de ne vádolhassan senki, hogy előtte el van zárva lapunk. Előre is kijelentjük, hogy személyes polemikát meg nem engedünk; valamint azt is, hogy a fönnebbi kísérő sorokban ránk dobott vád ezután sem fog korlátozni abban, hogy csak olyan dolgozatokat és tudósítást közöljünk, melyet irodalmi hangja és a kellő tapintat ajánlanak. Itéljenek olvasóink.

Szerk.

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

November 6-ka fontos nap az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye életében. Sok tekintetben solsticialis nap tétről tavasz felé, sok tekintetben homályos holdfogyta után szépen feltűnő hold-ujtsági nap; sok tekintetben szabadságharcok küzdelem diadal napja; sok tekintetben tisztulás ünnepnapja; sok tekintetben a Jézus által hirdetett lelki nyugalom napja. Máté 11. 28. Mert volt itt a lelkekben valami hánykodás, zavar s nyugtalanság, volt valami súlyos járom, mely alatt azok elfáradtak s megterhelve voltak; sok tekintetben egy hosszú aluvás után felébredés és talpraállítás napja. Két nevezetes körülménynek pedig szerecsés összetalálkozása rekonstrukció napjává is tette e napot, t. i. egyházmegyénk godnoki karának protestáns autonomikus érülete nemes elhivatásának magaslátára helyezkedett tevékeny fellépésével, mely gondnokságra, ha netalán tán a világi elem nélkül lehetne is igazgatni, de az interkonfessionális táborozásban, mint védbástyára, nagy szükségünk van, s a hierárkchia felé közeledés ellen fegyveres segítségünk; másfelől, papi karunk solidabb többsége sértett s gyakran kijátszott jogos becsértének tudatára ébredett s a munka és egyenosság zászlója alatt tömörült egy szép egyetértő szövetkezetben.

S így e két ténykedő faktornak: a gondnokság intenciójának összetalálkozása a megyei papság szabad szárnyra kelő ohajtásával, azon nevezetes mozzanatot szűlték, hogy első rangu egyházmegyénknek elhalványult tekintélye helyre lesz állítva, az útból az akadályköveket félredobta s nemsokára

ez az egyházmegye a vezérmegyék sorában fényes helyét elfoglalandja.

Éppen ezekért tisztelet a gondnokság nemes örökösének! Tisztelet az említett zászló alatt tömörült s talprakelt papikarnak.

Szálljunk már ezen esperesválasztó közgyűlést megelőző lépéseknek s a gyűlés folyamának és eredményének regisztrálására.

Az esperesválasztásig két előértekezlet volt. Okt. 29-én egy szűkkörű, s nov. 5-én általános értekezlet; az első elhatározta e másodiknak behívását. Felszólítottatott elsősorban, volt főjegyző Dáné Mózes, azután a volt direktor Kelemen János az esperesi hivatal elvállalására s ez a felhívás még nov. 6-án a közgyűlés kezdetén is, megpróbáltatott, hosszas és érdemes szolgálataik elismerésül. Egyik se vállalkozott.

A nov. 5-ki általános értekezleten, tehát, nem lévén hajlandó se volt főjegyzőnk, se volt direktorunk az esperesi hivatal elvállalására, előállott Bod Károly, ref. tanár, sok ismétléssel telített hosszadalmas beszédében, melyben ezen két főgondolat emelkedik ki, hogy az öregeket lehet ugyan tisztelni, de mégis el kell seperni (a földszinéről nem-e?) s hogy a több évi aljegyzősközlési szolgálatot is tekintetbe kell venni: esperes jelöltnek ajánlja Bedő Ferenc, peteki lelkész. Erre Veres Ferenc, bágyi lelkész, indokolt pontos érvekkel, különösen annak kifejezésével, hogy nem azt kell nézni, ki aspirál az esperességre, azonban, saját egyházközségét sem tudja igazgatni, hanem azt kell nézni, hogy ki van arra inspirálva, ajánlja esperes jelöltnek Menyhárt András, kecseti lelkész.

Egy mindig, kell nem kell, fecsegő paptárs ajánlott még két tanárt is, t. i. Szakács Mózes (a ki nem is pap) s Bod Károlyt, természetesen kinevettetett, az illetők is csak nevettek. Így hát, két jelöltünk lett, Bedő Ferenc és Menyhárt András.

Ezen előzmények után, bekövetkezett nov. 6-ika, s esperesi körlevél következtében, a közgyűlés összeült az ev. ref. kollégium halltermében. Az összehívás módjára nem lehet nem észrevételeznünk ennyit: nem tartjuk szabályszerű eljárásnak, hogy a lemondani akaró esperes, esperes-választásra hív közgyűlést, neki csak lemondásra lehetett volna hívni, aztán az egyházmegye joga a választásra nézve intézkedni; a körlevélben egyetlen-egy tárgyul van kitűzve az esperes-választás, s mégis később 6-án, főleg a délutáni gyűlés kezdetén, egy ölnyi csomagot mutatott be, mint nagyon szorgos, halaszthatatlan eligazítandó dolgokat, melyek mind elkészett, hosszas időkről elmulasztott restanciák voltak, s azt akarta, hogy a miket hónapok, sőt évek alatt el nem igazított, most egy-két fertály óra alatt igazítsuk el. Természetesen, a kártyába belopillantottunk, mert a szervezkedés befejezését, különösen a három székbíró választást akarták meggátolni, elhuzni, de nem lett belőle semmi.

Esperes-választásra került tehát a sor, br. Kemény Béla, gondnokunk elnökle alatt, szavazatbe- és kiszedő bizottság neveztetett ki; törvényes formálítások közt a választás megejtetett. Menyhárt András kapott 48 szavazatot, Bedő Ferenc 32 szavazatot így Menyhárt András esperes lett, 16 szótöbbséggel.

Haj, ha csak eddig a választásig a kulisszák megett történt dolgokat is megírnám, sok szépet lehetne olvasni

Küldötség menesztetett az új esperes behívására, megjelent nagy éljenzések közt, elfoglalta helyét, felállott s egész otthoniasan, mintha évektől fogva espereskedett volna, rögtönzött egy oly csinos és magvas beszédet, mely jó embereit meglepte, ellenfeleit lefegyverezte, s az egész közgyűlést lefogta.

E beszédében megköszönve a bizodalmat, kérve a támogatást, megjelöli az iránypontokat, melyeket szem előtt fog

tartani. Különösen kiemelte: az özvegy-árvai gyámintézetet, ezt mi is első sorba tesszük.

Az országos közalap ügyét, hol rend és alkotmány el- lenesen még „tutorság alá is volt téve az egyházmegye,“ (e gunyual illetek minket többen.)

Az iskolák ügyét, hol a tanügyi előadóról szépen em- lékezett meg.

Az interkonfessionális viszonyt, a hol hangsúlyozta, hogy a törvényt megtartjuk, a másét tiszteljük, a magunkét nem hagyjuk.

Az esperesi szék miségét, a hol azon képletes kifeje- zését nem hallgatjuk el az esperesi szék égő csipkebokor, a hová leoldott sarukkal kell járulni, s egyszermind biztosítja az egyházmegyét a tiszta kezelés felől, kinyilvánítván: mihelyt észrevennék, hogy ő valamihez szentségtelen kezekkel nyul, parancsoljanak vele, s azonnal félre áll. Nagy éljenzés hangzott el.

Megtörtént a főjegyzőségről, direktorságról lemondás is. Az idő előhaladottsága miatt, délelőttre az ülésés be- lett zárva, s ebédelni egész meglepéssel szétoszlottunk.

Délután folytatása következett.

Főgondnok, mlts. Gyárfás Domokos ur meghatottan mondott megváló szavakat a visszalépett espereshez s ez hasonlólag meghatólag felelt rá, megköszönték egymásnak a kölcsönösen tanusított szeretetet, s mindketten kérték egy- mást, hogy ebben a szeretetben részellessék új esperes aát is.

Felszólaltak néhányan, hogy a begyűlt tárgyak valami sorrend szerint tárgyalassanak le, s itt már jellemzőbb szó- váltások történtek.

Főjegyzőnk, direktorunk már nincs, három székbírói hely is már megürült, az egyházmegyei tanácsnál is két vi- lági bíró üres helye felemlített, s a fönnebb említett ha- laszthatatlan restans ügyek elővételével s letárgyalásával cé- loztatott a választások elodázása, de győzött azon érv, hogy az organizmus nem működhetik, ha az organumok meg nin- csenek, valamint támogatta ezt az a másik érv, hogy a mit esztendőnk és hónapok alatt el nem intézték, hogyan akar- hatják, hogy most félóra alatt elintéztessenek, ezen tekin- tetekben a restauráció meghatározott s a választás elren- deltetett.

A főjegyzői állomást kikiáltással akarta egy tagtárs betölteni, egy másik ellent mondott s a szavazással történő választást kívánt. Az első ajánlotta is Bedő Ferencet, az al- jegyzőt.

Itt egy kissé erejét vesztettnek mutatkozott az eddig nyertes fél küzdelme, de nem sokára felszólt a kollő szám, a szavazattal való választás érdekében s így a szavazás el- rendeltetett, valamint a többi említett organumok megválasz- tása is elhatározottatott.

Elsőbben a szavazás a főjegyzőségre s direktorságra történt meg, s az eredmény megmutatta a gunyolódó tagnak, hogy hol áll a többség, mert Darvai Lajos, muzsnai lelkész, kapott 40 szavazatot, s Bedő Ferenc 38 szavazatot s így két szótöbbséggel főjegyzőnek választott Darvai Lajos, enun- ciálva is lett: nagy éljenzés. A direktorságra pedig Veres Ferenc, bágyi lelkész, kapta a kellő többséget, hasonló él- jenzés.

Következett a három székbírói üres hely betöltése. Megválasztattak, nagy többséggel, Kelemen János, Zayzon Ferenc és Benkő Ferenc, sz.-erzsébeti lelkész, ez utolsó egy- szersmind aligazgató is.

Ugyanezen aktussal kapcsolatosan, megtörtént a két világi bíró megválasztása az egyházmegyei tanácsba, mely még soha nem volt rendszeresen beállítva, ha- nem a helyett közmegebotránkozásra működöt- önkényűleg s szabályellenesen egy triumvira-

tus. Megválasztattak Gyarmathy Ferenc, ügyvéd és Varga Zsigmond, birtokos urak, és így a rég óhajtott törvényes szervezkedés teljesleg végbement.

Hajh! Nt. Szerkesztőség! Itt megint sok gyönyörűségest tudhatnók írni a küzdelmekről, egymáshoz viszonyokról, stb. de tán nem lenne hajlandó kiadni.

A többi ügyek elintézésére is határozat keletkezett, névszerint, esperesi s főjegyzői minden iratok, levelek átadására, átvételére, valamint az országos alapra vonatkozó minden iratok beadására s bevételére bizottságok nevezettek ki. Ezen utolsó tárgynál, azt hisszük, a számadásnak majd a közgyűlés asztalára kell kerülni, ez volt a kezdő forrása minden bekövetkezett változásoknak; ebből még szép dolgok fejlődhetnek ki; itt a punctum saliens. Ez az ügy egyelőre az esperes kezére adatik.

Nov 7-én reggel, folytatása az ülésének. A jegyzőkönyvnek azon pontjai, melyeket az új főjegyző vezetett, hitelesítették; a más része a jegyzőkönyvnek, melyet az aljegyző vezetett, nem lett beadva, hitelesítése a jövő közgyűlésre maradt.

Morális és reális eredményéről is e választásoknak, szól-

junk valamit. Két tételben tán ki is fejezhetnők, t. i. az egyház megye becsülete meg lett mentve, s a papok és tanítók megtalálták a nyugodalmát lelkeiknek, s ha valaki e szavakért jelt kérne, állunk elébe, most csak emyivel indokolunk, mert az önző s részre hajló hatalmi terjengés láncait lerázta magáról az egyházmege, mert a mai kor divatja a modernizmus száguldozó sport klubja szét lett ugrasztva, mert a mai kor vészes ragálya, a korrupció mótelye, mely már-már fenyegetőleg kezdett s akart befurakodni, egy jó darab időre meg lett semmisítve, s mert a politika beavatkozása megint egy csufos retortát kapott, most már másodsor, melyet arra is kérünk ezennel, hogy a honfentartó tekintélyt hasznosítsák más téren, ne a mi restaurációinknál; mi ezeket elgajiztjuk kedves részvételük nélkül is.

Ez alkalommal bevégezzük tudósításunkat; ha kell még, ilyenekkel szolgálunk, ha nem kell, az se baj.

Azt hiszem, a kedélyek lecsillapodnak, a nyugalom visszaszáll mindnyájunk keblébe. Szervezkedtünk, megindultunk, megyünk, s a míg még találkozánk, addig is béke velünk s közöttünk!

—z.

T Á R C A.

Könyvismertetés.

A honfoglalás ezer év előtt és ezer év múltán.

(Irta Eötvös Károly Lajos. Budapest, Méhner V. kiadása, 1889. 37 l. Ára 10 kr.)

Ily című, csinos kiállítású kis füzet került a napokban a könyvpiacon, mely nem csak címénél, de intenciójánál fogva is megérdemli, hogy minél szélesebb körökben terjedjen el és megbécszés tárgyát képezze.

A nemzetünkkel vérmérsékletre és gondolkozásra nézve annyira rokon franciák ez évben ülték meg az Európát meg rázkodtató nagy forradalom századéves fordulóját, még pedig fényesen: nemzeti ünneplésekkel és egy kitünően sikerült világtárlattal. Egy forradalom, a maga véres jeleneteivel ily ünneplés tárgya lett: hol maradt a büszke magyar faj ezredéves bejövételének és annyi poczissal telt honfoglalása ezredéves fordulójának ünneplése? Feleljenek Hunnia geniusza előtt mulasztásukért azok, a kik okozói, részesei. Hisz, nem rég még ugy tanítottuk, hogy őseink 1889-ben vették birtokukba e szép hazát, tehát éppen most volna ezer éve? De hát, a legújabb történészek ezt is megváltoztatták, mert azt nyomozták ki, hogy biz az csak 890-en túl volt. Azóta a millenium ügye ismét egyet fordult s aluszsa tovább nyugodtan, csendben az igazak álmat. De még sem! Egyes buzgó, hazafias lelkek megzavarják e szégyenletes csendet és részint adományokkal, részint eszméikkel sürgetik, hogy az ezer év alatt dicsően fennmaradt nép fényes ünnepséggel hirdesse a világnak: „Él magyar, áll Buda még!”

Egy ily lelkes elme szüleménye a fennirt művecske. „Nincs a föld kerekűsége ország, mondja szerzőnk előszavában, mely ezer éves alkotmányos életre tekinthetne vissza; csak Árpád és szt. István birodalma. De szomorúan tapasztalhatta, hogy e páratlan nemzet felséges ünnepe iránt nincs többé fogékonyság, kellő lelkesültség a magyarban. Szerzőnk e miatt nem csügged, sőt ily plausibilis okoskodással mentegeti a halogatást: „A haza bölcsői bölcsen ugy

határozták, hogy a honfoglalásnak ne megkezdése, hanem 8 évvel később történt befejezése ünnepeltessék országos jubileummal.“ Egy oly művet, mely e dicső nép ezer éves fennállásához méltó lenne, 8 év alatt aligha fognak teremteni, de teremthetünk új lelkesedést, hozzá méltó hangulatot s erre legalkalmasabb elem a nemzet reménysége, az ifjuság. A kik közöttük élünk, tapasztalhatjuk, mint válnak napról napra nagyobb kosmopolitákká ifjaink, mint tűnik el szép zománcuk: a lelkes magyarság, s ha az fel is lobban bennük egy percre, szomorúan tapasztaljuk, hogy az egész szalma láng. régi magyar hibánk.

Eötvös K. Lajos tehát nagyon helyes tervet választott: „Rendezzünk ifjusági milleniumokat, a honfoglalás ezredévének iskolai ünnepélyekkel megülését.“ 8 év nagy idő, egy ifjusági élet. Összefogva, összetartva az egész haza ifjuságát, regenerálni lehet addig, előkészíteni a nagy, a szent, a dicső ünnepnaphoz s ugy lesz igazán méltó milleniumunk, ha e hazának minden gyermeke szent tűzzel és lánggal őrzi át nemzetének ezer éves múltját, nemzeti önértékét és értékét. S erre kik volnának jobban hivatva, mint az egyházak papjai, az iskolák tanítói és tanárai, az ifjuság lelki vezetői. Egy kis jóakarát, magyar tűz legyen bennük s nagyon sokat lendíthetnek a millenium ügyén e kis színjátékkal is, mely egy jelenítésével, mint gördülékeny, hazafias zamatú részeivel nagyon alkalmas az ifjú lelkének felgyújtására.

„Korhű öltözékek és maszkok nem szükségesek, sőt könnyen nevetségessé válhatnak. Nem az órzékeknek kell csalogásban ringaniok, hanem a képzelem és emlékezet kell hogy életre keltse a fényes múltat, melyen szinpadi hatás nélkül is lehet lelkesednünk. És teljesen igaza van a szerzőnek, mert mint végezetül mondja: „Ám, 8 év múlva sem ülnénk méltó áldomást, ha nem neveljük az egész magyar népet ezer éves szabad hazánk múltja iránt kegyeletre és munkás honszerolemre.“

A bevezetésen úgy, mint az egész költeményen meglátszik, hogy költője lelkét a kegyelet, az önzetlen lelkesedés tüzelte, ihlette és nem kitzűzött díj.

Az egész 2 képre oszlik. Az elsőben a honfoglalás képeit nyújtja zengzetes nyelven, velős rövideggyel, egy-egy jellemző szóval mondja el a hagyományos őskort, ősi szokásait. P. o. Álmos így szól:

„Emesének álma bételt
Háda ura bevezéreit
Öröktünkbe, és hazánkba,
Legyen érte százszor áldva “

Rahoubán ily gördülékény ajkon zengi az ősök áldozatát:

„Itt a tömlők,
Lótejjel, méhsérrel ömlők.
Fehér lovat az oltárra.
Regét táltosok ajkára.
Zengje ki-ki legszebb dalát
Őseinknek diadalát.

S a koszos gyermek sorából előáll az első leányka szép, hősök diadalát éneklő dallal

„Emesének álma
Valóra vált már ma
Etelének szép országa
Szemünk elé tárva.
Gim, nap, turul nyomát
Követé a nomád
S a tejtnak áradásán
Főllelé őt honát.
Tejtn áradása
Hazánk bő áldás:
Népeinek, nemzetünknek
Elszaporodása.
A lány fényes csillag
Fenn az égen villog,
Árpád hire, dicsősége
Amnyi évig csillog!

Álmos kérdésére, hogy sokáig él-e a nemzet, a második táltos így felel:

„Századra jó század,
Virul a te házad,
Mégálmódott dicsőséged,
Mint a folyam ágya mélyed,
Mind nagyobbra támad “

S miután az ország veszélyeit lefesti, így folytatja:

„Kicsiny lett az ország.
Határait megtoldják
Lábát három tenger mossa,
Turul fölött Alpok sassa
Sem győz víjjó tornát.“

Az első képet a táltosok kara zárja be, mely a nemzetnek üdvöt zeng.

A második kép címe: Ezer év múltán. Kár, hogy e szép részben, mely szt. Istvántól kezdve ismerteti hazánk történetét, mindjárt elől a 4-ik sorban ilyen köznap, hogy ne mondjam, frivol kifejezés ri ki „S hogy „fecerunt magnum aldomás,“ lakomát.

Igy vezet be különben a történetet, a régi Pannoniai ének soraival:

„Üljük meg ez örömnapot méltóképpen:
Emlékezzünk régiekről,
A szittlyából kijöttokról lelkes ünnepléssel!“

A szózat eléneklése után fiuk leányokkal váltakozva szavalják az Árpád-kori királyok tetteit; a 4. fiú p. o. a többi közt így:

„Német-verő Endre hírének zúgja Vértes
Nyugati határon nekünk ma is vért ez.
„Ha rövid a kardod, toldd meg egy lépéssel:“
Északon frigyét köt Béla lengyel néppel.
Miként zordan mered a bérc kopár orma,
Pártos Salamonnak úgy áll rideg tornya.“ stb.

De legszebb a dal az 5. fiú szájában N. Lajos diadaláról

„Daliás időknék daljás fejedelme,
Csatában hős sziv és békében bölcs elme:
Nagy Lajos királyunk rólad szól az ének,
Ki új fényt, hirt szerzél Árpád nemzetének.

Valóságos Arany János sorok. Mátyás király megénekélése után, a 3-ik leány bús elegiához fog; fájó hangjai a szomorú multnak, s még a fiatal elme, sziv is minden úlpáthosz nélkül busongja a hangulatos rhythmusokat:

„Fátyolt szőjjünk lányok, éjfekete fátylat,
Himezzünk szemfedőt elvérzett hazánkknak,
Siratóba jertek, a Csele partjához,
Lajos király s népe nagy ravatalához.

Majd rövidebb versekben Jurisics, Losonci, Szondi, Dobó és Zrínyi hőstetteit dicsőítik. A Hunyadiak, Rákócyak mind megkapják az elismerés adóját, s a 4. leány szájából Mária Terézia talán túl-loyalisan is. Széchény, Deák, Kossuth örök emlékü tettei után, az első fiú e hazafias esküvel zárja be mondókáját.

„És ha szent koronánk birodalma ellen
Bárhonnét támadna hadviselő ellen,
Esküszünk: karddal is kiállunk a gátra,
Jó honvédi leszünk imádott hazánkknak!“

Ezután félkörbe állva, a himnuszt éneklék el s a Rákóci-induló zenéje, vagy eléneklése mellett, elvonulás.

Ez halvány vázlat a érdekes füzetnek. A mutatványokból pedig megláthatja ki-ki, hogy oktató tartalmuk mellett, lelkesítő vers-technikájuk is ügyes, a gyermekek könnyen betanulhatják, a mint arról maga a szerző személyesen győződött meg egy falusi iskola vizsgálatján, s bajos volt eldönteni: vajjon a szülők, vagy a gyermekek lelkesedtek-e jobban?

A füzet kiállítása csinos, ára annyira olcsó, hogy mindenki megerőltetés nélkül szerezheti meg; sőt kívánatos volna, hogy ajándék-könyv gyanánt osztassék ki minden iskolában a jó tanítványok között.

És meg vagyunk győződve, hogy egyházunknak, a „magyar vallásnak“ papjai és tanítói, kivétel nélkül, lelkesen karolják fel ez eszmét, melyet e kis könyv hirdet, s rajta lesznek, hogy híveik és gyermekeik elő legyenek készítve a nemzeti nagy ünnepre, hogy méltó megkezdői, alapítói legyenek a következő új ezrednek.

Végezetül, gratulálunk a szerzőnek, Háromszék-megye kir. tanfelügyelőjének a szerencsés eszme megteremtéséhez; a kis bérces hazában, Attila maradvékai, az ősi székekelyek közt kelt ki a mustár adja isten, hogy mielőbb bejárja az egész magyar hazát, s vajha, minél több, lelkesebb dalnok szívében keltene viszhangot, hogy Magyarország milleniumának ünnepegyén egy egész kis specialis irodalom ülvözölné a szent

napot, hirdető a maroknyi, magábau álló nemzetnek a többi nagy európai népekkel versenyző miveltségét, páratlan ezredéves alkotmányát!

Várkonyi Endre,
Mikló-kollogiumi tanár.

KÜLÖNFÉLÉK.

= Főt. püspök aa. a bölöni rendes pappá választott Kovács Albert, kolozsvári segéd-pap helyébe Nemes Sándor, papjelöltet nevezte ki kolozsvári segéd-lekészeknek.

= Főt. püspök aa. lapunk mult számában ismertett brassói utjából haza jövet, meglátogatta Mikeszásznán m.-bényi br. Radák Ádámot, a protestáns buzgóságáról és áldozatkészségéről ismeretes főurat, ki csak nem régen tett újabb adakozásaival is, melyekért a kutyfalvi, ózdi és m.-bényi eklézsiák áldják nevét, örök emléket állított magának. A nemes báró lekötelező és fényes, magyar főuri vendégszeretettel fogadván a főpásztort, nála jelentkezett, mint a „Prot. Irod. Társulat“ pártfogó tagja s az 500 frt. pártfogói alapítványt azonnal letette püspök aa. kezeibe, mely összeg rendeltetése helyére el is küldetett. Egyszermind, kijelentette a bőkezű házigazda, hogy a mikeszászi tanítói állomás javítására, valamint az iskola jó karba hozására szintén adakozni fog. Vajha, tevékeny főpásztorunk járását-keelését a hazai magyar protestántizmus életével, jövőjével összefüggő magas célok érdekében szükséges ily áldozatok tenék hasonló magasztos emlékekkel gazdaggá mindenfelé!

= Előbbi hírünkkel kapcsolatban főlemlítjük, hogy ugyancsak br. Radák Ádám a kolozsvári eklézsia számára egy valóban műremek, drágakövekkel és aranyozással disztett urasztalt ajándékozott, értéke 2.000 frank. Ez asztal a kolozsvári ref. külső templomba helyeztetett el. Áldás a nemes adakozó nevére, ki követendő példát mutat, hogy az isten kegyelméből kapott földi javakkal miképpen sáfárkodják a halandó ember.

= A n.-enyedi theol. akadémia tanári kara a jövő évben tartandó szak- és alapvizsgákra a következő írásbeli feladványokat tűzte ki. Alapvizsgára: 1. Egyháztörténelemből: „A Hohenstaufen-dynastia országglása s főleg az egyházra gyakorolt befolyása.“ 2. Vallásbölcseletről: „Mit értünk a bölcészet alatt? Minő helye van a vallás-bölcészetnek a) a bölcészeti, b) a theologiai tudományok organizmusában?“ 3. Bibliai irod. történetből: „Mutattassék ki nyelvészeti és részletes tartalmi kritika alapján, hogy a Józsuá könyve és a Pentateuchus ugyanazon irodalmi procesus eredményei.“ Szakvizsgára: 1. Ker. hittanból: „Krisztus büntelensége.“ 2. Uj szövetségi bibliából: „Adassék elő a galatákhoz írott levél tanfogalma és viszonya a római levél tanfogalmához (idézeteknél a görög szöveg hű és magyaros fordítása kívántatik), 3. Egyházi beszédre alapige: Lukács III. 23, 24: „Uram! Avagy, kevesen vannak-e, a kik üdvözülnek“ stb.

= Köszönet nyilvánítás. Főtiszt. Szász Domokosnő nagysága, egyházunkat egy értékes, és műizléssel kiállított szószéktakaróval kegyeskedett megajándékozni. Fogadja a magam és egyházam nevében, hálás és legforróbb köszönetemet. Györgyfalva, 1889. nov. 25. Kusztós Gyula, ref. s. pap.

= Megjelent és beküldetett szerkesztőségünkhez „Közhasznú Erdélyi Képes Naptár,“ kiadója Stein

János, e jónévű m. kir. egyetomi könyvkereskedőnk, ki valóban sok gondot és lelkiismeretet fordított arra, hogy e 31. év óta közkedvességnek örvendő házi barát formában és tartalomban megfeleljen a jogos igényeknek. Ára csak 30 kr. Továbbá, a „Bukaresti Magyar Képes Naptár“ melyet Veress Endre szerkesztett és terjedelmesen és kimerítően foglalkozik a romániai magyarokat érdeklő viszonyokkal és e tekintetben egyházi és kulturtörténeti jelentőséggel és bir. Ára 60 kr. Végül, a Prot. Uj Képes Naptár,“ melynek változatos, kitérő tartalma kívánatossá tesz, hogy a megérdemelt pártfogás még hosszú életet biztosítson a most 36 évfolyamába lépő vállalatnak. Ha kifogást akarnánk tenni, az csak is a naptár végén levő schematizmus ellen lehetne, melyet teljes mértékben megbizhatatlanná tesz a számos hibás adat. Ára 50 kr.

Hivatalos rész.

3061 1889.

FIGYELMEZTETÉS

minden iskolaszékünknek.

A m. kir. vallás és közoktatási miniszter ur ő mulsga előre bocsátva azt, hogy az italméresi jog megváltása következtében, számos községben, jutányos áron megszerezhetők az eddigelő italméresi jog gyakorlására használt épületek, felhivta Igazg.-Tanácsunkat, hogy azon egyházközségeinknek, melyek mindez ideig nem rendezhették be iskolájukat a törvény által megszabott feltételek szerint, rendelkezék az ily épületek megvásárlása és berendeztetése céljából.

Előre láthatólag, számos községben nyílik most alkalom arra, hogy az egyházközség jutányos áron az iskola berendezésére alkalmas épület birtokába, avagy, a mi még előnyösebb, tulajdonába jusson s így anyagi erejével arányban áll s elhordozható költséggel, a kor követelményeinek s az igényeknek megfelelően rendezheti be népiskoláját.

Felhívjuk, ennek folytán, első sorban, iskolaszékünket, s másod sorban, egyházközségeink presbyteriumait, hogy az italméresi jog gyakorlására használt s eladóvá, avagy huzamosabb időre bérbe kiadóvá tett ily épületek megvétele, vagy több évtízre bérbe vételére, a szükséges lépéseket tegyék meg, a megvételre nézve Igazg.-Tanácsunk, a bérbe vételre nézve, az egyházmegyei hatóság jóváhagyásának fentartásával, a szerződvény-tervezetet állítsák ki és az egyházközség köz-, vagy képviselői közgyűlése által hozandó határozat jegyzőkönyvi kivonatával s az épület részletes leírásával együtt, sietőleg, terjesszék fel az esperesi hivatalhoz.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1889. nov. 22-án.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1814—1889.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett sz.-sámsóni egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: kerttel, melléképületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 427 frt 5 kr Pályázati határnap, folyó évi dec. 15. Folyamodványok nagy. Nagy László esperes aához küldendők, Szilágy-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1889, nov. 26.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felolós szerkesztő és kiadó SZÁSZ FERDŐ